A. ERKAN UZUNALİOĞLU

KASABA

Öykü

SAVAŞ BEYAZ

okuma alışkanlığınıza renk katmak için...

LUCIFER KÜTÜPHANESİ

KASABA

978-9944-490-33-7
Mart 2009

Genel Yayin Yönetmeni
Murat Kaplan
Editör
Mesut Aşkın
Redaksiyon
Mesut Aşkın
Kapak Tasarım
Ali Doğan
Baskıya Hazırlık
Vedat Ateş
Baskı
Kitap Matbaacılık
Davut Paşa Cad. No: 123 Kat: 1
Davutpaşa - Topkapı / İstanbul
Tel: 0212 482 99 10

© Bu eserin yayın hakları Siyah Beyaz Basım Yayın Dağıtım'a aittir. Yayınevinin izni olmadan basılamaz. CD vb. şekliyle çoğaltılamaz. Kaynak gösterilecek yazılar dışında alıntı yapılamaz.

SİYAH BEYAZ KİTAP
Çatalçeşme Sok. Defne Han Kat: 2 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0212 522 07 58 **Faks:** 0212 522 07 58
www.siyahbeyazkitap.com • siyahbeyazkitap@gmail.com

KASABA

A. ERKAN UZUNALİOĞLU

öykü

SİYAH BEYAZ

A. Erkan Uzunalioğlu

1967'de Giresun Bulancak'ta doğdu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesini bitirdi. 90'lı yıllarda çesitli gazete ve dergilerde şiir, öykü ve fikra yazıları yazdı. Uzun bir aradan sonra öyküleriyle edebiyata dair suskunluğunu bitirip, susmanın avazını bu kitabıyla bozan yazar İstanbul'da yaşıyor.

Bu kitap,
kızlarım Ekin Sıla ve Selin Ayda'ya adanmıştır.

Çalışmamda, benden desteğini ve kendisinden çaldığım zamanı esirgemeyen sevgili eşim Aydan'a, yerel kültürümü ve her şeyimi borçlu olduğum babam Orhan Uzunalioğlu'na, ayrıca annem Türkan Hanım'a teşekkür ediyorum.

LUCIFER KÜTÜPHANESİ

Güneş batarken görülen gezegenin adı. Kara Efendi olarak algılanan Şeytan'a "kibir" anlamında verilen ve onunla en çok bütünleştirilen yedi isimden biridir.

Bu seriden Roman, Öykü, Deneme, Şiir kitapları yayınlanmaktadır.

İÇİNDEKİLER

MASAL / 9

KİMSESİZ / 21

HAYAL / 39

KASABA / 55

MEKTUP / 73

SOKAKTA / 87

KARA DERE / 103

OTOBÜS / 123

Yahudi Recep'in güzel anısına

MASAL

Alfabenin ilk harfiyle başladı her şey.

Ağaçları, kuşları, caddeleri, şarkı söylemeyi ve hüzün duymayı, sokak lambalarına isim koymayı; hayatın belirlediği tüm imgeleri ve kendi benimsediklerimizi böyle öğrendik.

Yüzyıllar boyu uğruna savaşların yapıldığı, destanların yazılıp şehirlerin ateşe verildiği, şairlerin ve şiirin varoluş nedeni, bugün belki benim de yazmaya değer gördüğüm tek şey alfabenin ilk harfiyle başlıyor.

Senin adın da öyle.

Bu vebalı rastlantıyı-yazara göre yazgıyı- konuşmayacağız şimdi. İlk mektup, adı değil lakabı alfabenin sondan ikinci harfiyle başlayan biriyle ilgili. Bir kuşak boyu görüp haber almadığım, yaşadığını bilmediğim ama öldüğünden kuşku duymadığım bir ihtiyarın hikâyesi.

Ve bir şeyi daha biliyorum ki, ölümünü, O'na ürkekliğiyle daima mesafe koymuş karısı dahil kimse umursamadı.

İhtiyar* diyorum; tanıdığımda öyleydi. Zaten onun

* Bu kitapta "ihtiyar" sözcüğü, üretme yetisini yitirmiş, bunak anlamında değil; ilerlemiş yaşla oluşan bilgelik, sadelik anlamında kullanılmış, böylece, yazara göre de kavram gerçek yerini bulmuştur.

bilgeliğine hiçbir gençlik hikâyesi veya sıfatı da yakışmazdı.

Belki, kimi insanları yetmişinde yaratıyordu Tanrı.

Yahudi Recep

Pala'ya göre: Recep Babanın lakabı Yahudiliğinden değil. Çocukları Almanya'da yaşadığından belki, Yahudileri sevmiyor da.

O, Boğazın insafı yok orkinos avcısı.

Hikâyenin geçtiği yıllarda kaybolmaya yüz tutmuş mavna balıkçılığıyla ünlenmiş bir Marmara Efsanesi.

Lakabı acımasızlığından geliyor.

Onu tanıdığım günlerde otobüs durağından Ortaköy İskelesine kıvrılan patikada, şimdi yerine iş merkezi kurulmuş kereste deposunun karşısında üzerinde "Dünya Kafeterya" yazılı tabelayı ters tutmuş Ermeni çocuğun, O'na, "katil orkinosçu!" diye bağırıp kaçtıktan sonra durumun balıkçılarca alay konusu edildiği ve Recep Babanın iki sene boyunca kahvedekilere küfrettiği konuşuluyordu.

Yahudi Recep'in hikâyesini kimse ayrıntısıyla bilmiyor. Ailesinin seksen yüz yıl evvel Varna'dan İstanbul'a göç ettiğini anlatanlar, kaynağın Recep Baba olduğunu da söylüyorlar.

Ama ben bunu bilemiyorum.

Bu arada Pala, Ortaköy'ün barlar ve resim atölyeleriyle işgalinden önce, İskeleden Mecidiye Camii yönüne sıralanmış balıkçı kahvelerinden üçüncüsünün sahibi. Camda Pala'nın Yeri, altında Kemal Baba yazıyor. Anlaşılacağı üzere Pala'nın adı Kemal...

—**Kimdi o?**

—**Laz Fikri.**

—Ahmet nerede?

—Revirde.

—Doktor?

—Leyla Teyze var orda.

—Revirde?

—Hı hı.

—Aspirin Kemal yok yani!

—Yok valla, gitmiş.

—Beşe çeyrek var oğlum! Doktor buçuktan önce gitmez.

—Kızı mı ne hastaymış, erken çıkmış; Heybeli'ye okula gitmiş on iki vapuruyla.

Kahve. Kasım, 1985.

İstanbul'un ünlü yangınlarından birinin vurduğu Mecidiye'nin imamı ikindi ezanını okurken Sedat giriyor içeri. Yahudi'nin karısını kapıdan savuşturup da kahveye gelmesinden az önce. Kimseyi selamlamadan doğruca O'nun masasına, saç sobanın borusuna dayanmış iskemleye oturunca, uyarıyor Pala:

—Sobaya dikkat et oğlum!

Yahudi'nin masasına öyle fütursuzca kimse oturamaz. İçeri girenin niyeti onunla oturmaksa hafifçe gülümser önce; eğilir, hatır sorar, bakınır sağa sola. Oyalanır; paltosunu asar, ellerini sobaya tutar... Babadan işaret almazsa, başka masada oturur. Ama kahvedekiler bilir; O'nun gözünde ilk gençliğinden bu yana mekânın müdavimi olmuş bu delikanlının yeri başkadır; Yahudi sever onu. Bir gün yine bir güz ikindisinde, Orkinosun Hikâyesi adını verdiği on altı sayfalık şiirini ezberden okuyup yazdırmıştı Sedat'a. Herkesin şaşkınlıkla seyrettiği hikâye bittiğinde ise,

bir zaman sustuktan sonra sudan bahanelerle sataşmıştı ona buna.

—Hayrola oğlum bu ne surat?..

—Anlaşıldı...yine takmış bizimki memleket işlerine!

—Tamam tamam. Pala bu aşık!

Gülümserken kaşları yaşının yetmiş iki yılına meydan okuyor. Nasıl adam bu?

—Kusura bakma, Baba.

Gülüyor Yahudi.

—Ne kusuru oğlum. Etrafı şöylece kolaçan edince:

—Seni tanıdıktan sonra anarşistlere küfretmekten bile vazgeçmedik mi!

Yahudi'nin bu lafı Pala dahil herkesi güldürüyor.

—Mecidiye'nin imamına hala sövüyorsun ama!

—Sana ne oğlum imamdan?

—Olur mu Baba; hepsi lazım.

—Yahu Pala! Şu imam. İki senedir günde beş vakit önümüzden yürüyüp geçiyor; kaç defa selam verdi? Bırak Allahın selamını, bizi görünce kafasını denize çeviriyor.

—Peki, sen kaç defa camiye gittin Baba?

Hiç beklemeden yapıştırıyor cevabı:

—Yahudi camiye gitmez!

Sedat hedefe varmış gibi bakıyor gözlerinin içine:

—Şimdi bir sigaranı içerim, Baba.

—Sigara da veririz... Duraksıyor; bir fikrin gölgesi yüzünü yalayıp geçince:

—Necati Ağabeyin tezgâhı kuracak birazdan; istavritten gelmiş...

—Rakı da içeriz. Necati! Oğlum!..

Zemini mazot dökülmüş tahtadan döşenmişse de, ilk girişte kahve bir midibüsün koridorunu andırıyor. İki yana yerleşmiş üçer masayı adımlayınca ocağın ve tezgâhın

kurulduğu küçük bölme ile karşısındaki alçak tavanlı tuvalet kapısını görüyorsunuz. Tezgâhın yanındaki ahşap merdivenden üst kata çıkılıyor. Orada karşılıklı dörder masa ve sandalyeler dışında iskele resimleri ve pencere kenarında duran eski bir piyano var ama kullanılmıyor.

Sobanın karşısındaki masada yüzünde sakalı ve gözlüğünün kalın camından başka ifade bulunmayan Üniversiteli Ali. Okumaya gecikmiş gibi; günde yirmi -yirmi beş çay, iki paket sigara ve bir kitap tüketiyor. Yahudi sevmiyor onu. Pala ise her vakit yadırgadığı bu adamı kahvenin en iyi müşterisi görüyor; sormadan sürekli çay verdiğinden değil; sessizliğinden.

—Yahu Sedat, üç dört sene evvel kahveye bir arkadaşınla gelirdin. Hani şu çopur suratlı?

—Ahmet.

—Zonguldak'tan sözlüsü gelmişti ya; evden mi kaçmış oğlanı görmek için? Babası da peşinden... Kayboldu o çocuk?

—Tezgah Sultanın yanında Baba!

Arnavut Necati'nin sesi. Zatürreeden öldüğü söylenen kızının adını tekneye vermiş; tekneyi senede iki kez boyamasının nedeni bu.

—Roka aldın mı?

—R harfinden bir sen eksiksin gel hadi.

Arnavut ne zaman Sultanın yanına tezgahı kursa ikinci bardaktan sonra konuşmuyor. Sol eli teknenin üstünde. Sofra kalkana değin sanki Sultan'ın da kendiyle beraber dinlemesini istiyor. Böyle zamanlarda Sedat, bu her şeyi yapabilecek gibi duran adamın çektiği acıyı hayranlıkla izliyor.

Çilingiri bir tapınma hali gibi görüyor.

—Yanından geliyorum şimdi. Baygın yatıyor.

—Yoo az önce telefonla konuşturdu Leyla Teyze.

—Kimi ?

— Ahmedii

—Kiminle oğlum!

—Ablası varmış karşıda.

—Yanından geliyorum şimdi sesi çıkmıyor!

—Deme yaa?

—Koş! Leyla Teyze nöbetçi muavini arasın. Hastaneye götürelim.

—Bilmem ki...o aradı galiba.

—Neyi bilmiyorsun! Leyla Hemşire nerde?

—Nöbetçi... Laz Fikri Abi!

—Öldürücem onu! İzin vermedi mi lan yoksa?

—Yok abi ama Leyla Teyze homurdanıp duruyordu.

—Dış kapıda kim var?

—Rasim Efendi.

—Sen bi taksi bulsana.

—Okula almazlar ki taksiyi. Ahmet ağabeyi yukarı çıkaralım.

—Saçmalama! Rasim Efendi alır. Sen git. Sedat Abi söyledi de! Ha. Dilzar nerde?

—Evci çıktı. Amcasıgile.

—Tamam. Hadi fırla!

Sıralı kahvelerin bahçeleri, bıraksalar denize dek uzayacak. Hemen önlerindeki üç beş balıkçı teknesinin arasına çilingir sofrası kurmak, Mecidiye Camii duvarının yanında tezgâhı kurmak demek ama bu herkesçe kanıksanmış; bazen içmeseler de koyu rakı sohbetlerinde saatlerini tüketen balıkçılar ezanla beraber camiye gidip namazdan

sonra kaldıkları yerden devam ediyorlar.

—Altmış sekiz Aralığının yirmi dokuzuncu günü. Yenikapı'da yatıyor tekne. Üç hafta geçmiş orkinosa çıkmıyorum. Hacı Reisin amatörüyle istavrite, çipuraya takılıp eğleniyoruz. O günlerde içimde acayip bir boşluk. Küpeşteci Hüseyin ölmüş. Aha şu Necati gibi Arnavut. Arnavutların en inatçısı! Hakiki zanaatkâr. Kumkapı, Yenikapı, ne söyleyeyim sana Ereğli esnafından cenazesine gelmeyen kalmadı...Abdullah Usta'ya yeni iğne yaptırıyorum. Trol ipinin iyi katranlısından oltayı, çelik beden, zıpkın, uçkurluk...Sen de ki mantarına, tüyüne kadar bütün takımı yeniliyorum. Düğüne davete hazırlanır gibi. Hevesle hallettik hepsini ama ayağım gitmiyor; kitleniyor. Hatun da tutturmuş vazgeç şu orkinos...Allaha şükür evimiz, çörümüz çöpümüz...Hepsi var. Çocuklar da Almanda. Ne halt...

Ama o bilmez...

Yıldızların en zayıf ışıklarını, ayın garip yakamozunu esirgediği gün doğumundan evvelki piç vakitte nasıl bir aşktır Marmara? Orkinosçu bilir. Hem de iyi bilir.

Orkinosun hikâyesi, aslında denizcinin aşk hikâyesidir.

Çoğu zaman hayatımız, sürüklemekten usandığı şu beş buçuk metrelik tekneye can havliyle yarım kıç atacak bir devin kuyruğundadır. İstanbul'un en erkenci vardiyacılarıyız biz. Kaç denizci zatürreeden değilse tütünden ölmüştür? Ama onların çocukları, sabahın kör vaktinde alamanaların çektiği acemi tekneleri hayranlıkla seyretmişlerdir. Rüyalarını görmüşlerdir...

O gece yaprak kıpırdamıyor Marmara'nın üzerinde.

Kalfa Mustafa'nın bir gün evvel hazır ettiği yemlik toriği on sekiz yirmi kulaca salıp gezdirmeye başlıyorum. Motor rölantide. Her şey yolunda gibi. Hafif sisli, ama eğilip çökünce aralığından yakınlarda balığa takılmış sü-

rüklenen bir kaç teknenin silueti, sesleri. Peş peşe bastırıyorum Yeni Harmanı. Balık da takılmıyor. İşin tuhafı balığı beklemiyorum da. Öyle. Garip bir şey. Dalmışım. Ne kadar geçti bilemiyorum; belki bir saat...sonra...Hani Sarıkamış'ta askerlik yapan bilir; cam gibidir gökyüzü. Havada tek leke yok. Derken...nereden çıktı demeye kalmadan öyle birdenbire; gökyüzü pamuk ordusu! O pamuklar önce grileşir; kızıla çevirir sonra...İç içe geçip hızla devinir ve...büyük bir öfkeyle peş peşe patlar; cevizden büyük doluyu bırakır aşağıya. Marmara da öyle oldu. Tufan! Geçmeden kuvvetli lodosa çevirip patlıyor. Birdenbire! Kızılca kıyamet koptukça inadına sis de ağırlaşıyor. Etrafa bakıyorum; elli yüz kulaç çevrede sekiz on tekne, az ötesinde Hamdi Reisin trolü...hepsi kaybolmuş! Bişey görünmüyor. Denizin tam göbeğinde kırılan dalga ardı sıra lodoslayıp yüzümü tokatlamaya başladı bile. O an aklıma...tuhaf değil mi...gökyüzünün ne kadar da denize benzediği geliyor. yoksa...deniz mi gökyüzüne benzeyen?...Oltayı toplamadan motora güney batı yönünde tam gaz yol veriyorum. Bir buçuk iki mili kat edersem...ama nafile! Alabora olmamak için dümeni lodosa dalgaya göre bir o yana bir bu yana...gidemiyorum! Beş on dakikada donuma işledi su. Ayakta durmaya çabalıyorum. Tekne diz kapağımın altına dek su almış. Kovaya uzanacağım. Düşmekten korkuyorum. Doğrulurken...dehşet bir çatırdı! Şimşekler!...denizin üstü kıpkızıl. İçlerinde tek tük karartılar...teknelerden bir kaçı olmalı. Sonra ani bir sarsıntı. Deprem gibi. Lodostan, dalgadan farklı. Mapaya gevşekli olta ipinin kurtulup hızla salındığını görüyorum; orkinos oltada!..Bir sen eksiktin! Küpeşteye sapladığım bıçağa uzanıp ipi keseceğim. Nereden çıktı bu?..O da ne! Kuzeye sürüklüyor bizi; lodos yönüne. Süratle baş dalıp çıkıyoruz. Tekne her dalışta aldığı suyun yarısını çıkışta boşaltı-

yor ama her dalışta biraz daha su. Yok ulan! Bıçak da yok! Yahudi, oğlum diyorum, yolun sonundasın. Gün, orkinosun günü. Seni Marmara'nın ortasına, lodosun mezarına çekiyor. Dümene geçip dalgaya göre yön tutmaya çalışıyorum. Nasılsa yorulacak bu hayvan? Nereye kadar sürükleyecek? Zaten vakti de yok...Eyvah! Motor susmuş. Asılıyorum ipe az kaldı bi daha...çalışıyor! Ama nasıl bir yaratık bu? Motorun, teknenin, akıntının hepsinin inadına...gidiyor! Sıkıca kavrıyorum dümeni. Kıç kısımda su daha az. Eğilip kovaya uzanınca oturak tahtasının çatırtısını duyuyorum; ip gevşiyor sonunda. Balık teknenin altında herhalde. Baştan yükseliyoruz bu defa. Kontrol dalgada. Kuvvetli bir dalış daha derken...su diz kapağımın üstünde artık. Çabuk mu yoruldu? Oltadan mı kurtuldu yoksa? Herhalde sarstığı kadar büyük değil?...komuta yine balıkta! hayır büyük!..motor yine susuyor. Artık ne kolumda güç ne kafamda bir fikir. Yapacak bir şey yok. Kendimi, yarı belime dek suda..sol bacağımda tarifsiz bir kasılma...nereye sürüklendik ne kadar vakit...kafamı oturak tahtasına çarptım herhalde...

"Ulan şerefsiz! Al ulan beni! Al!.. Kırk yıldır alayınızın kâbusuyum. Atalarımın hepsi tanır beni. Bilir. Kilon kaç ulan? Ton var mısın? Kaçınızı serdi bu Yahudi ha! Kaçınızı? Kumkapı meydanının ortasına. Fatih'ten Aksaray'dan inerdi kadınlar çocuklar. Kaç aşığım oldu sayenizde biliyor musun? Kaç meyhanede sabahladım? İstanbul'un hangi orospusu tanımaz bu Yahudiyi? Hepsi ataların sayesinde şerefsiz! Evimi senden aldım ulan! Tekneyi senden! Kendini mi gömeceksin suya? Kırk sene sırtınızdan geçindim. Bak! Çocukların pasaportları bile senden! Lan şerefsiz! Yorulmadın mı? Çıksana ortaya.

Yahudi saplasın zıpkını. Tam gözünün üstüne!..

—Ahmet Kaygusuz'un yakını kim?

—Benim, Efendim.

—Adınız nedir evlat?

—Sedat.

—Hasta kardeşiniz mi?

—Hayır. Sınıf arkadaşım. Yatılı Bölgeden geliyoruz.

—Başka kimse yok mu?

—Nöbetçi öğretmen aşağıda. Telefon açmaya gitti.

—Bak delikanlı...bize arkadaşının annesi, babası, yoksa kardeşi gerekli.

—Neden? Ahmet kötü mü? Ağzından niye köpük çıktı?

—Sakin olun evlat. Ahmet'i ameliyata alacağız. Ama ailesinin onaylaması gerekiyor. Şimdi sen bekle. Otur sakin ol. Öğretmenin dönünce 512 numaralı odaya gelip benimle görüşsün. Koridorun sonunda, solda."

Yahudi sigarasının en anlamlı nefesini çekince, adeta yetişkinler için bir masal dersi de sona eriyor. Arnavut Necati ve Sedat dışında sohbete ne zaman dinleyici oldukları bilinmeyen bazı yorgun yüzlü balıkçılar, son yudumları hikâyenin bitimine denk düşmüş gibi Yahudi'nin omzuna dokunup mekândan ayrılıyorlar.

—Tekne su almışsa bu dalgadan, lodostan. Alabora olmadıysa bu belki su aldığından. Ama batmadıysa...Ah ulan hayat! İşte bu yorulmadan, bıkmadan beni kuzeye açığa, oradan da batıya suyun durulduğu yere çeken, inatla, solungacını çoktan parçalamış oltadan kurtulmayan o dev orkinos yüzünden. İşte böyle evlat...

Balıklı Rum Hastanesi'nde gözlerimi açtığım vakit 'geçmiş olsun' dedi, hemşire, hayati tehlikeyi atlattınız! Üç gün geçmiş. Yedi tekne batmış o gece. Hamdi Reis Karadenizli. Büyük usta; lodosu, dalgayı iyi bilir. Hepsini toplamış; üç denizci ve benim dışımda.

Birinin cesedi taburcu olduğum günün akşamı Büyükçekmece sahiline vurmuş; çocuklar bulmuşlar.

İki denizciyi hala kusmadı Marmara.

O günden sonra bir daha orkinos avına çıkmamış Yahudi.

O günden sonra onun adı artık Yahudi Recep değil, Recep Baba'dır.

Herkes öyle bilir.

KİMSESİZ

Kadın siyah bir elbise giymişti. Otomobilden inip sahile kıvrılan yolu yürüdü. Sokakta uzaktan geçen bir vapurun sireninden başka ses yoktu. Gece on ikiden sonra askeri ciplerin İstanbul caddelerine çiğ mazot tükürdüğü günlerdi. Pardösüsünün cebinden kenarları sararmış bir kâğıt çıkardı. Eski Rum mimarili, sıralı evlerden birinin önüne gelince durdu...

Fakülte. İçeri takım elbiseli iki adam giriyor. Biri kantinci Laz İsmail'le konuşurken diğeri pürtelâş adımlarını Sedat'la birkaç arkadaşının oturduğu masaya yöneltiyor.

Sabahın bu saati öğrencilerin afyon patlatmak için çay, tost ve birkaç sigaraya vakit ayırdıkları, ilk dersin başlamasına yakın bir saat. Beklenmedik ama bazıları için alışılmış resmi konuklar, genelde sabahın üç ya da dördünde öğrenci evlerinin kapısını çalmayı yeğliyorlar.

Diğeri Laz İsmail'in yanından ayrılıp kantinin tek çıkış kapısının önünü tutuyor. Masanın başında ayakta duranı, güleç yüz ifadesi takınmasına rağmen önleyemediği buyurgan tavrını bastırmaya çalışarak Sedat'ın bakışını çevirdiği Nazif'le konuşuyor. Kantine koridor yapan bahçe kapısının önüne çalışır durumda park etmiş beyaz Renault marka otomobilden inen bir başka iri kıyım adam da içe-

ri gelip kapı ağzında bekleyene bir şeyler söylüyor.

Hiç birinin elinden veya cebinden telsiz parazitinin itici sesi duyulmayan parfüm kokulu bu adamlar, beş dakika sonra Nazif'i de yanlarına alıp gidiyorlar. Sedat'ın inatla karşı çıkmasına rağmen Nazif, çopur suratı korkulu ter içinde -Boş ver; ifade alıp bırakacaklarmış, diyerek yürüyor kapıya.

Anadolu Hisarı'nda Göksu Deresi'nin Boğaz'la birleştiği yerde, denizin iyot kokusuna derenin kanalizasyonunun karıştığı, Beykoz'u Üsküdar'dan ayıran sınırda bir yerleşke burası. Çevredeki evlerin çoğunda öğrenciler yaşıyor. Burada yerleşik kimselerde bulunmayan, iki ilçeyi ayırmış 'sınırda yaşamak' duygusu öğrencilerde var. Sahil yolunu Üsküdar yönüne yürüyünce ilk durak yalıların karşısında yükselmiş Sevda Tepesi. Kimine göre bu şehrin en güzel tepesi; öğrenci âşıkların gezinti yeri.

—Nazif Sümer'i polis götürdü.

—Niye götürmüşler?

—Bunu biz nereden bilelim, Hocam?

—Ne yapabilirim ki ben?

—Birileri gelip bizi kantinden, dersten toplayıp götürecek. Sizin Bölüm Başkanı olarak yapacak bir şeyiniz yoksa biz neden buradayız ya da siz niçin o koltukta oturuyorsunuz?

—Dur bir dakika! Beni sorgulayamazsınız siz! Arkadaşınızı buradan mı götürmüşler? Benim bilgim olmadan hiçbir resmi kurum gelip öğrenciyi buradan alamaz!

—Kutlarım Hocam; Emniyet'i resmi kurum listesinden çıkardınız!

Kantin, Nazif'in bu gürültüsüz götürülüşünün ardından yadırgama halini yaşamıyor hiç; iki masada toplanmış

üç beş arkadaşı dışında kimse ilgilenmiyor; onlar da Bölüm Başkanın odasından gelecek haberi suskunlukla bekliyorlar. Cam kenarında birkaç kişi bulmaca çözüp dama oynuyor, geç kahvaltısında tostunun yağını beğenmeyen kız Laz İsmail'e kaşını çatmış ekmeğini gösteriyor, alt sınıflardan olduğu ders notlarını bu saatte karıştırmasından anladığımız bir diğeri ise sıkıntıdan sivilce; sol bileğine bakınıp duruyor.

Aslında bu güz döneminin ilk haftalarında arkadaşları Nazif'e ilişkin Bölüm binasının yönetim katından gelecek haberden umutlanmıyorlar; bilgi alınmayacağından kuşku duymamak bir yana onlar, kendilerini 'ailenin dışında' hissediyorlar.

Öğrenci Evi, Anadolu Hisarı.

Mesut'la hiç karşılaşmamış biri, ilk gördüğünde sadece yüzündeki yorgunluğu görür.

Oturuyorsa tavana birer dikme yapmış uzun bacaklarını, ayağa kalktığında onu bir telgraf direğine benzeten boyunu görür.

Boynunu görmez; görmemeli.

Eli, ayağı, boyu bir devinkine benzeyen bu adamın boynu narin bir kadının boynunu andırır. Bu yüzden Mesut'un iri yarı bir adam olduğunu söyleyemezsiniz.

Bedeni gibi ruhu da garip bir adamdır ve yorgun yüzü İstanbul'da yüz yıl yaşasa, Şarkışla'dan başka yere gitmez.

Seksen dokuz Kasımın ilk pazartesi günü Yenimahalle'deki apartman dairesinin kapısında onu karşılayan Nazan, yanında bir kızla görünce şaşkınlığını saklayamıyor; Mesut'u bir dişinin elini tutarken dışarıda görmek tanıyanlar için gerçekten yadırganacak şey; zaten o da avucunda kaybolmuş eli bir gazeteyi taşır gibi tutuyor.

—Vay dostum bir de uykusuz gecelerin edebiyatını yaparsın ha!

—Hoş geldiniz ya. Saat kaç?

—Öğlen oldu oğlum bu nasıl uyku?

—Dört günlük uyudum be Mesut.

—Desene önümüzdeki üç gün uyku yok sana!

—Yok, öyle değil... Gülümsüyor:

—Dört gündür uyumuyordum.

—Duydun mu Nazmiye? Bu herif yazacak da biz okuyacağız. Nasrettin Hoca misali.

—Nesi var ki Hocanın?

—Sorun da burada ya. Hocada hiçbir şey yok; uyuyor Hoca!

—Nereden çıktın sen şimdi ya? Nazmiye, bu herifi alıp bir ağacın altına götüremedin mi? Şöyle Pazartesi tenhasında.

—Nasıl götüreyim arkadaş; hangi ağaç bu boydaki adamı gizleyebilir ki? Adamı öpmek için bile tabure kullanıyorum!

—Vallahi doğru söylüyorsun ya.

Kahvaltıda Nazan'ın menemeni sıcak taş fırın ekmeğiyle soluksuz yutuluyor; peşinden ölçüsü kaçmış Seylan çayı, sigara. Epeydir böyle iştahlı yememiş Sedat. Yaklaşmış vize sınavları konuşuluyor, havaların mevsiminden iyi ya da kötü gittiği, yayımlanmaya yeni başlamış Üniversiteli adlı dergi, alt sınıftaki Kıvılcımcı arkadaşlardan Süleyman'ın kahvaltıda on yumurtayı tek başına kırıp yediği derken avukat, Nazif...Ağabeyi TARİŞ'te çalışıyormuş; sendikanın avukatı da girebilirmiş devreye...

Dernekte işlerin pek de iyi gitmediği konuşuluyor.

—Yahu, diyor Sedat, beş bin kişilik fakültede otuz kırk kişiyle toplanabiliyoruz; kitlesiz demokratik kitle örgütüyüz! Soyutlanmamız da bu yüzden; dışarıdan egomuz için

dernekçilik yapıyormuşuz gibi görünüyor.

Mesut iyimser; böyle başlaması gerektiğini, doğal süreci yaşadıklarını, uygun zemin oluştuğunda sayısal artış da geleceğini, zaten sayısal anlamda fazla beklentilerinin olmaması gerektiğini...

Nazan dudağında eğreti sigarasıyla bulaşık yıkamaya durmuş, Nazmiye her zaman yaptığı gibi özenli bir sessizlik içinde dinliyor konuşulanları; kendi fikrini kimsenin bilmesi gerekmiyormuş ya da fikri yokmuş gibi; Mesut'un yanında durmayı yeterli görüyor.

İkindi vakti. Kış ikindisinde gün ışığı beklenenden erken yoksun bırakıyor kendini; yerleşkeye uğultulu bir sessizlik katan bu havada güneşteyken gölgesiz sayılabilecek cılız ağaçların çevresinde belli belirsiz öğrenci siluetleri, anlaşılmaz konuşmalar ve yalpalı adımlarla ortaya çıkıyor. Sonradan düzenlendiği kesişme yerlerinin çarpıklığından anlaşılan patika yolları elleri ceplerinde, sigaralarının solgun korlarıyla amaçsız dolaşıyorlar.

Kırk beş elli adım ötede, bu mevsimde sisin yoğunlaşıp öbek öbek yer bulutları yarattığı Spor Akademisinin önündeki sahil yoluna yakın yerde bir koşuşturmanın ayak seslerine kulak veriyorlar. Hava bu piç karanlığı bölen kelimelerle yırtılınca da, anlam veremedikleri cılız çığlık çağrışımları yapan sesler garip bir tedirginlik yaratıyor. Sonra birden bire herkesin sözünü veya sesini unuttuğu kargaşa dakikalarının uğultusu tek el tabanca sesiyle sonlanıyor. Mesut iki kişilik koşusuyla yolun kenarına ulaştığında Sedat, hızla uzaklaşan bir otomobilin patinaj dumanına aldırmadan tuhaf bir refleksle plakasını okumaya çalışıyor. Anlamaya çalışan gözlerini arkadaşına çevirdiğinde ise, bacaklarının altında duran şeyin başı kesilmiş hayvan gibi çırpınan bir adam olduğunu görerek

dehşete düşüyor. Mesut parkasını soyunup karın bölgesine tampon yaparken bir yandan da çevredekilere bağırarak ambulans çağırmalarını istiyor. Yolun karşısındaki spor kulübünden fırlayıp korkulu ve şaşkın kelimelerin içine ayak sesleriyle karışan biri ne yaptığını bilen tavrıyla eğilip göz bebeklerine bakıyor adamın. Bileğini kaldırıp nabzını dinliyor. İzleyenlerin Beykoz İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde tanık ifadesi verirken doktor olduğunu anladıkları bu kadın, başını soğukkanlılıkla iki yana sallayarak parkayı yüzüne örttüğünde, seyredenlerin gözünde bacaklarından aşağısı açıkta kalmış adamın çırpınışları bedeninin bütününü sarsarak hala devam ediyor...

—Hacı Murat, diyor Baş komiserim.

—Haa?

—Mavi renkli Murat yüz yirmi dörtmüş.

—Haaa .İçindekileri görmedin mi sen de? Neydi bunun adı?

—Sedat Çınar, Baş komiserim.

—Anlat bakalım Sedat. Arabadakiler kimdi?

—Biz silah sesini duyduktan sonra geldik. Arabayı gördüm ama karanlıktı ve egzozu da patlaktı galiba; simsiyah duman çıkıyordu. Plakayı okumayı denedim; göremedim. Hızla Hisar Köprüsü'nü geçip virajı döndü. Arkadaşım da...

—Ha plakayı da görmedin yani!

—Okumaya çalıştım ama...

—Bana bak delikanlı! Bir polis memuru öldürüldü. Anladın mı? Po-lis! Polis!

—Bana neden bağırıyorsunuz ki? Yardım etmeye çalıştık sadece... İşte. Doktor bayan da gördü olup biteni.

—Bu arabayı daha evvel görmüşler sizin bölgede. Fakülteye girip çıkan adamlar varmış içinde, bir de kadın.

Mesele bu. Kim kullanıyordu? Kim bu adamlar? Bunu sen istemesen de öğreneceğiz kardeşim. Anladın mı? Açık mı? Anladın mı lan!

—Anlamadım!

—Seyit bu şerefsize anlat! Konuşturmadan da bırakmayın; atın nezarete!

—Emredersin Baş komiserim!

Doktor kadının bulunduğu cam ofisle ayrılmış bölüme gidip eliyle çay işareti yapıyor. Bayana sigarasını tutup bir salon adamı nezaketiyle yaktıktan sonra çaylarla beraber karşılıklı sohbete koyuluyorlar. Arada bir kafasını etrafta çevirip bakışlarının radarıyla taradıktan sonra görevli gülümseyişle doktora dönüyor yine. Çayının son yudumuyla aniden yerinden fırlayıp polis memuru Seyit'in yanında alıyor soluğu:

—Şu uzun boylunun adı neydi?

—Hangisi Baş komiserim?

Yüzüne kötü bir oyuncu gibi yerleştirdiği tiksinti dolu ifadesiyle başını Sedat'a çeviriyor:

—Aha bunun arkadaşı işte. Adı neydi lan o devenin?

—Bana mı sordunuz?

Duymazlıktan gelip masanın üstündeki kâğıtlara eğilerek dikkatlice incelemeye koyuluyor; kendi sorusunu yok saymış gibi.

—Baş komiserim, bu Sedat sigara müsaadesi istiyor, içsin mi?

—Ha? Dur dur az bir kere. Ben şimdi ona sigara veririm!

Tahta iskemleyi tek elinin çevik hareketiyle boşlukta çevirip Sedat'ın karşısına oturuyor.

—Sen ne sormuştun demin?

—Size değil arkadaşınıza sordum.

—Sigaradan bahsetmiyorum lan! Daha evvel ne sor-

dun?

—Siz bana sordunuz; ben değil. Ben de bana mı sorduğunuzu sordum.

Gözlerini avına dikmiş sırtlan gibi sırıtmaya başlıyor:

—Bu aklınca alay ediyor lan oğlum Seyit, baksana.

Sedat'a nefesini hissettirinceye kadar yaklaşıyor:

—Yok, oğlum sana değil.

Seyit'e göz kırpıyor.

—A-na-na sordum!

Ani hareketiyle iskemleden kalkıp arkasına, kâğıtlarına dönüyor. Sedat elini cebine götürüp bir sigara çıkardıktan sonra hiç oralı olmadan çakmağı çakıyor.

—Şişşt! Ne oluyor? Sigara yaktı herif ya. Ooo.oh!

Gülüşüyorlar.

—Bırak bırak içsin, diyor. İçsin ki dimağı açılsın. Beyni uyuşmuş çocuğun bak soruları unutuyor. Öyle mi lan!

—Bana mı sordunuz?

Üç çift göz saniye süresince kenetleniyor birbirine. Sırtlan sırıtışını yitiriyor yüzü. Önceki gibi iskemleye oturup nefes mesafesinde yaklaşıyor:

—Söyledim ya oğlum kime sorduğumu. Hoşuna mı gitti; istersen bir daha sorayım!

—Babam hayattayken o soruya cevap vermek bana düşmez, Baş Komiserim. Bilirsin; analarla ilgili meseleleri babalar çözer!

Sigarasından derin bir nefes çekip tükürür gibi üflüyor.

—Muhtemelen senin an-nen için de öyledir!

İzmariti tablaya söndürmeye yeltenirken de okkalı bir tokatla savruluyor başı; dişi dudağının etine batınca bu defa kanla sahiden tükürüyor.

Bir an için Emniyetin saati duruyor; Baş komiser tokatla beraber çevresindeki suskun sorulara mı, yoksa aldı-

ğı cevaba mı tepki göstereceğinin şaşkınlığı içinde, hücresine sığmamış mahkûm gibi adımlıyor masa boyunu. Doktorla göz göze gelince de yüzü kızarıyor. Yardımına kapısında kırmızı büyük harflerle GİRİLMEZ yazan odadan çıkan gür bıyıklı bir başkası yetişiyor:

—Baş komiserim! Senin deveyi almışlar; on beş dakikaya burada.

Rahatlıyor biraz.

—Götür oğlum şunu! Gözüm görmesin!

Cinayetin ertesi günü saat on ikiye beş kala iki otomobile binmiş sekiz polis tarafından bir gösteri havasında evinden alınıp İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Sedat, akşamüstü on yedi de iki yanında tompsonlu nöbetçilerin beklediği büyük demir kapıdan çıkıp gidiyor; Mesut'un getirilmesinden bir saat kırk beş dakika sonra.

Yağmur yağıyordu. Mevsimsiz sağanaklardan değildi. Uzun yıllardan beri kimsesiz sokakları unutmuş bakışlarını, önünde ayakta dururken yalnızlıktan başka duygu uyandırması olası görünmeyen terkedilmiş binaya çevirdi.

Sanki, bu sakakta yürüyüp geçmişi izleyen kimselerin, birdenbire omuzlarını düşüren sihirli bir fotoğrafı seyrediyordu.

Sokağın başında bekleyen takım elbiseli genç adam büyük şemsiyesiyle kadına yaklaştı. Şoför ya da korumadan ziyade, aileden biriymiş gibi davranıyordu. Sesini ölçülü tutan kelimelerle konuştu. Geldiği yöne yürümeye koyulurken yere düşen bir metal sesiyle irkildi...

Ekim ayına kadar bazen Beykoz, herhangi bir zorlukla karşılaşırsa da Üsküdar Belediyesi'nden aldığı 'işgaliye

belgesi'yle Küçüksu fidanlığının önünde, yol kenarına kavun karpuz çadırı kuran Gazi, arkadaşlarınca İlyas Salman'ın çirkini(!) olarak bilinir; öyle tanıtılır. Tezgâhın başında gece yarısına kadar öğrenci olduğunu anladığı veya yoksul olduğuna inandığı nerdeyse hiç kimseden para almayan bu ufak tefek adamın, yaklaşık üç aylık sezonda kazandıklarıyla üç kardeşi ve annesini geçindirmenin yanında, tüm öğretim yılında rahat para harcadığını görmek arkadaşlarını hayrete düşürüyor.

Gazi bu; her vakit eli cebinde, sigarası dudağında, keyfi yerinde.

Ama Nazif, Sedat, Mesut, Ercan, Oktay ve Hacer'in gözaltı sürecinin öncesi ve sonrasında sohbetlerde hiç gülmüyor; daima şaşkın bakan, koyu kahvesi siyaha çalan gözleri endişeli, üzgün ifadelerle çevreyi süzüyor. O hep sakin bir yaşam için biriktirmeye alışmış önlemli biri gibi; kendisi de gözaltına alınır da bazı arkadaşları kadar uzun kalırsa, hasta anası ve bacıları için endişe ediyor belki. Ya da çirkin yüzüne güzel yüreğinden yansıyan çizgiler, gerçekten içerideki arkadaşları için sessiz dileklerde bulunuyor.

O gün Üsküdar-Beykoz seferli otobüsten Hisar durağında indiğinde Akademiye uğrayıp Mesut'un derste olduğunu öğrendikten sonra, çolpa adımlarını büyükmüş gibi gösteren botlarıyla Bölümün yolunu tutuyor. Sedat'a sımsıkı sarılırken onu 'Gazi' yapan ışıltı, masaya oturup çayından ilk yudumu alınca kayboluyor gözlerinde.

—Ne düşünüyorsun Üstat, diyor.

—Vallahi dostum...galiba malum adamların işi; ölen polis siyasi şubedenmiş.

—Ama bizim burada 'onlar'dan kimse yok ki!

—E orası öyle de Gazi'ciğim gel bunu insanlara anlat bakalım. Bir polis öldürülüyor, belki bu zamanlarda sıkça

olan bir şey; buraya kadar tamam, ama nerede? Ne-re-de!

Bir sigara yakıp düşünüyor kara kara.

—Artık bu kampustaki her demokrat öğrenci zan altındadır; düşünsene; içeride Hisar Karakolu kurulmuş; çevrede komşuluk ettiğin, buraya gelip seninle çay içen, şakalaşan adamlar bu polisler. Bizimle yerken yüzlerine bakıyorum; ailemizdekiler gibiler. Biz burada yemekhanede eylem yaptığımızda bile hiç karışmayıp görmezlikten gelmediler mi? Alelacele yiyip çıkıp gitmediler mi? Ama şimdi selam dahi vermiyorlar. Dahası, dün tavla oynadığın adam, bugün seni görünce düşmanca bakıyor.

—Bu tepkileri normal karşılamak gerek bence; zaten onlarla aramızdaki ilişki pamuk ipliği dengesinde değil mi?

—Belki...Belki de sen haklısın; ama işte bize at gözlüğüyle bakmak için fırsat doğdu onlara da; anlayacağın sevgili kardeşim, artık hepimiz damgalı birer eşek olduk!

—Nazif'i de almışlar doğru mu?

—Evet. Beraber oturuyorduk burada. Geçen Salı.

—Bir haber yok mu?

—Vallahi avukatının bir arkadaşı Ercan'ı tanıyormuş; haber göndermiş bize.

—Kim?

—Nazif'in avukatı işte; Kemal Çelik, diye biri.

—Ne haberi?

—Seninki ileri geri konuşmuş herhalde; isim istemişler o da benim, Ercan'ın ve galiba Mesut'un adını vermiş.

—Nasıl yani?

—Ne bileyim dostum; içeride ezmişlerdir belki; isim istemişlerdir; o da dernekte sivrilmiş kim varsa ötmüş. Ama bize gelen giden yok daha; bir bokumuz olsa zaten bizi de aldılar; bırakmazlardı.

—Ya tabi öyle ama sen yine de hazırlıklı ol; belki de or-

talıkta bir süre görünmemem gerekir. İyi düşün.

—Okulu mu bırakalım Gazi! Ortada hiçbir şey yokken.

Kulaksız Karakolu'nun arkasındaki meydanda iş çıkışında Orhan Babanın müziğini ince bıyıklı dudaklarına yerleştirmiş midibüsçülerin çığırtkanlığına Belediye otobüslerinin dizel motor sesleri karışırken, nereye nasıl yürümesi gerektiğine karar verememiş esmer yüzlü Roman kızları, çevredeki tekstil atölyelerinden paydos saati denk düşmüş Karadenizli delikanlılara iç geçirerek bakıyorlar. Buralara bir daha yolu düşmeyecek insanların, duvarında en eski arabesk sözlerin yazıldığı minibüs durağın karşısında beklerken, Seyyar Turşucu Zaim Usta'dan şehrin en acı turşu suyunu, içine kırmızı şalgam parçacıklarının da konduğu cam bardaktan içmeden Kulaksız'dan ayrılamayacağı söylenir. Bunun bir uğur olduğuna inanılır aynı zamanda; Zaim Usta'yı bilerek uğramadan geçenler içinse, belki hayal kırıklığı.

Turşucunun rengârenk kavanozlarını seyrettikten sonra meydandan Kasımpaşa'ya yürüyenleri her defasında seçim yapmaya zorlayan, ama yolu bilmeyenleri de garip biçimde kendine çeken iki dik yokuştan eskisi, Nalıncı yokuşunu yürüyor Sedat. Yol boyunca sıralanmış apartmanların balkonlarından televizyon antenleri ve çamaşırlarla beraber sarkmış varoş kadınları, yerçekiminin inadına yokuşta top koşturan çocukların bağırışlarını ve sadece Kasımpaşa'ya has olduğunu düşündüren keskin kömür kokusunu soluyarak. Asmalı Kahvenin önüne geldiğinde uzun kirpiklerinden gözlerine süzülen damlacıkları yeni fark ediyor; sitemle bakıyor kahve camının aynasına; yağmuru fark etmesi için suyun gözünü yakması gerekiyormuş gibi. Kasımpaşa'nın en keyifli kahvesini gözlerinin teğetinde geçerek kıyıdan Şişhane Yokuşu'na doğru

vuruyor adımlarını. Bankalar Caddesi'nin eski Rum-Osmanlı mimarili devasa binalarından çok pirinçten yapılmış, el işçiliği, çift kanatlı büyük kapılarına bakıyor. Bir de avize taşları imal eden dükkânların vitrinlerinde oyalanıyor.

Bu gün yirmi sekizinci gün. Yoruldum artık. Ne olacaksa olsun. Biti tanır mısın? Başıma bak. Annemi mi aramalıyım yoksa? Böyle kaşıntı görmedim! Tam yirmi sekiz gündür banyo yapmıyorum. E fakülteye de uğrayamıyorum...Avukatı aradım yine. Ortalıkta görünmememi söylüyor. Yahu ne yaptık ki biz? Nazif'in kıçını kurtarmak için ettiği boşboğazlıktan başka bir şey yok ortada. Hıyar herif! Orada burada konuşurken mangalda kül bırakmıyordu. İki fiske yedikten sonra uydurukçu bülbül olmuş. Yahu yeter Nazan! Ben okula gidip derse giriyorum. Ama önce eczaneden bit ilacı alacağım. Hamamda da beni aramazlar herhalde! Yarın sabah görüşürüz. Ne olacaksa olsun.

—Nazif'e iki fiskeden fazlası olmuş Sedat.

—Anlamadım?

—Nazif altı gündür Taksim İlkyardım Hastanesi'nde yoğun bakımda!

—Ne! Neyi varmış peki?

—Beyin kanaması geçiriyor.

—Nasıl olur ya güpegündüz alıp götürüldükten sonra! Bir sürü tanık varken?

—Ayrıca Emniyet de gözaltı kayıtlarında bulunmadığını söylüyor.

—Yani götürülmemiş öylemi!

—Resmi olarak evet. O yüzden sen bana kalırsa önce avukata git. Sonra Emniyete gideceksen de o götürsün

—Mesut'tan haberin var mı peki?

—Bırakmışlar ama ortalıkta yok.

—Ercan?

—Onu çalıştığı gazete Van'a göndermiş; büro sorumlusu mu ne olarak. Galiba gelmeyecek.

—Okul ne olacakmış?

—Kaydını dondurmuş diyorlar.

Dubalar üstüne kurulmuş köprüsüyle ünlü kaç şehir vardır yeryüzünde? Belki düşündüğünüzden fazla.

Belki de yaşadığımız şehre dair ayrıcalıklı beklentilerimizi düş kırıklığına uğratacak kadar çok. Ama hangisinden baktığınızda Pierre Loti Kahvesi'ni ya da iki kıtayı ayıran suları görebilirsiniz?

Galata Köprüsü'nün altında, Perşembe Pazarına bakan Arzu Birahanesi'nde şehrin en hilesiz, en ucuz birasını yudumlarken başını sola çeviren biri, pervanesi gümüş köpükler çıkaran bir teknenin Haliç'e doğru süzülüşünü seyredebiliyor.

Bakışlarının az ötesinde, açıktan seyreden vapurlarla rüzgârın beşiklediği balık-ekmek satan teknelerin, bilmem kaç yıldır rıhtıma bağlı duran kamyon lastiklerini tokatladığını görüyor. Ya da Yeni Camii avlusundan başlayıp Mısır Çarşısının önünden Haliç kıyısı boyunca uzanan işportacıları, karşılarında Haliç Limanı'na meydan okurcasına yükselmiş Galata Kulesi'ni ve Süleymaniye'nin yüzyıllardır olup biten her şeye sessiz tanıklığını seyrederek keyif duyuyor.

—Köpüksüz çek Sedat kardeşime!

Kulaksız'da Gökhan'ların evinde ve Gökhan'ın büyükannesine rağmen yaşadığı, banyosunda sıcak su akan iki güzel günün ardından, eski arkadaşlara da rastlamak ihtimalini köprü altı birahanesinin keyfine katıyor. Tam otuz gündür kimseyi görmemiş; doğru dürüst haber alamamış. Sevgilisiyle iki kez görüşmüş; o da vapur iskelesinde, oto-

büs durağında; toplamı çeyrek saat etmez. Oh! Ama şimdi. Şarkıdaki gibi; İstanbul'da olmak var ya anasını satayım! Her şeye rağmen.

—Köpüksüzü bırak Necdet Ağabey; bana bugün rakıyla peynir ver.

—Vay Sedat kardeşime bak sen! Öğrenci adam rakı mı içer koçum! Çek Sedat kardeşime; duble çek tek yaz! Peyniri Ezineden kes!

—Sağol Abi. Kimseyi görüyor musun bizimkilerden?

—Yok be koçum. Ha? Geçenlerde Ercan geldi üç dört arkadaşıyla. Baktım; seninkilerden değillerdi. Daha önce görmemişim.

—Allah Allah! Ercan gitmedi mi? Yanlışın olmasın?

—Yok; gidecekmiş de vazgeçmiş. Kars mı dedi, Muş mu, şarkta bir yer işte?

—Van.

—Ha işte! Van.

Rakı ne müthiş şey ama! Dilinin altına Ezine peyniri tuzunun tadı dokununca, ilk yudumla anason kokusu falan hikâye; en iyi dost kokusunu keşfediyorsunuz. Yarım saat geçmeden kanında hissedilmiyor; ikinci bardakla çakır keyifsiniz ve bunun sarhoşluğu başka bir şey işte; adı konamıyor.

Masadan kalkıp yatmaya gitmeyecekseniz eğer, orada durun; yani üçüncü bardaktan uzakta.

Sedat da öyle yapıyor.

İkinci bardaktan sonra son otuz gününün en tatlı sigarasını çıkarıyor paketten; aklı Necdet ağabeyiyle konuştuklarında; demeye, düşünmeye kalmadan şaşkınlıkla büyüyor gözleri; Ercan, yüzündeki, onu hep mahcupmuş gibi gösteren ifadesinden sıyrılmış, korkulu bakışlarıyla; karşısında duruyor.

—Yahu sen nereden çıktın! Seni gitti demişti Nazan? Neyse; gördüğüme sevindim.

Nasılsın dostum?

Hasretle sarılacak arkadaşına; iskemlesinden doğruluyor, ama arkasından Necdet'in garip seslenişi; geri bakmak istiyor, derken iki kuvvetli el sıkıyor kollarını.

—Hadi bakalım aslanım! Buraya kadar!

Ercan'a bakıyor; gözleri yok. Gözleri kaçıp gitmiş; kaybolmuş.

Beyaz Renault marka otomobilin ön koltuğunda oturmuş bekleyen iki adam, dikiz aynasından bakıp gelenlerin yaklaştığını görünce iniyorlar. Şoför koltuğundan ayağının biri sekerek inen kır saçlı, köprü üstünde yağmurdan ıslatmamaya özendiği telsiziyle pardösüsünün içine eğilip konuşarak kendini alması için başka bir ekip istiyor. Kahverengi takım elbisenin altına beyaz çorap giymiş iri kıyımlı olanı şoför koltuğuna, Ercan onun yanına oturuyor. Arkada iki polisin arasına sıkışmış Sedat, pardösüsünün yakasını kaldırırken gecikmiş gibi telaşlanan adamı getiriyor gözünün önüne; Nazif...

Dikiz aynasından görünmüyor, ama galiba görünse bile Ercan'ın yüzü yok, diye düşünüyor. Garip bir rahatlık, tuhaf bir gülümseme yerleşiyor yüzüne, yüreğine. O anda hiç düşünmeden kabullendiği huzurlu boşluğun sahnesinde bir oyun kuruyor; adı, Aynadaki Yüz...

Bu otomobildeki beş adamı indirip büyükçe bir boy aynasının karşısına koyuyor; sanki aynaya tek kişilik sihir yapılmış; sadece Ercan'ın o bildik, o daima mahcup yüzü görünmüyor. Belki yalnız bu yüzden virajlarda, trafik ışıklarında sert fren sarsıntılarıyla iki yanındaki suskun adamların omuzlarına çarparak Gayrettepe'deki Siyasi Şubenin yoluna koyulmuşken, bu adamların yüzlerinde-

ki ve sessizliğindeki ürkütücü ifadeye aldırmıyor. Arzu Birahanesi'nden etraftaki herkesin ve Necdet'in endişeli bakışları arasında kelepçelenerek alınıp, köprünün demir merdivenlerinden neredeyse ayakları yerden kesilerek çıkarıldığında duyduğu tedirginlik ve korkudan iz kalmıyor. Belleğini Fakülte kantinindeki yakın geçmişe zorlayarak, Nazif'i götüren otomobilin direksiyonundaki karanlık yüzü köprüdekiyle karşılaştırdıktan sonra daha bir rahatlayıp, kendi gerçeğine geri dönüyor.

Ama artık onun kafasındaki en aydınlık şey, ön koltukta sakin duruşuyla sigara içen arkadaşının dikiz aynasına yansımayan, kimsesiz yüzü.

Kadın, kapının önünde bir çift göz gördü. Sonra bir el. Bir el daha. Sonra bir yüz gördü. Gövde görmedi, ama ayaklar gördü; çıplaktı.

Çocuk, gözlerini değdirmeden, siyah giysilerinde boyu uzamış kadına baktı. Burnunu kazağının koluna silip temizledikten sonra eğilip, yağmura ve sokaktaki iki yabancıya aldırmadan, büyük ve ciddi bir iş yapar gibi, paslı kırmızı yazısı silinmiş tabelayı yerden kaldırdı.

Sonra da şehrin, günün hiçbir saatinde hiçbir hayat izine rastlanmayan sokağında kayboldu.

—Vakit geç oldu Nazan Hanım! Beyefendi de iki defa aradı; rahatsız etmek istemedim sizi.

—Necmi, sen okudun mu?

—Anlamadım, Efendim?

—Şu çocuk...Yere düşen bir şeyi kaldırmaya çalışıyordu; tabelaya benzer bir şey; akşam saatinde burada ne arıyorsa.

—Burası eskiden yaşadığınız ev mi ?

—Hayır; fakülte yıllarında arkadaşlarım kalıyordu; öğrenci evi işte. Harabeye dönmüş.

—Sanırım şimdi evsiz çocuklar yaşıyor, Efendim; sokak çocukları.

Yağmurun çözdüğü siyah fularını boynuna dolayıp şoförünün koluna tutunuyor; şemsiyenin altına. Sanki ıslak ve hüzünlü yüzü, bu akşam durmaksızın devam eden yağmura değil, yıllar öncesinin sağanağına yenik düşmüş gibi.

—Okuyabildin mi ?

—Galiba DÜNYA, yazıyordu.

—Anlamadım?

—Tabela...Binanın altı eskiden DÜNYA KAFETERYA adında bir işyeriymiş; fakat terk edildikten sonra, zamanla 'kafeterya' yazısı silinmiş.

—Ben okuyamadım.

—Yazısı silikti, Efendim. Zaten çocuk da tabelayı ters tutmuştu.

HAYAL

Hüseyin'in hayatı Aksaray'daki bir apartman eskisinin ilk katının müdavimlerini ilgilendirmiyordu. Annesi öldüğü gün bir kuş tuttuğunu söyleyene dek Sedat'ı da. Ama o günden sonra bir Pazar sabahı, akşamları ve hafta sonları üç adamın evi olmuş tabela atölyesinin kapısını çalıp Urfa'dan mercimek kamyonuyla geldiğini söyleyen bu yabancı çocuk, Sedat'ın yegâne söyleşi arkadaşı oldu.

Hüseyin'in saatleri tüketen anıları içinde annesine dair başkaca şey yoktu.

ATÖLYE. Selim Avni.

O gün için ne söylenebilir ki. Yazık! Üç yaşında oğlan çocuğuymuş. Telgraf kütüğüne kurmuşlar paketi. Bütün gece Gazi Caddesi'nde yazılama yapmıştık. Umduğumuzdan uzun sürdü. Gözcünün biri ateşlenmiş yaz sıcağında; nasıl bir üşütmeyse! Debboy bölgesine yaklaştıkça tedbiri arttırdığımızdan işi de uzattık. O gözcü çocuk aramıza yeni katılmıştı; bana daima itici gelen bir uyuz tarafı vardı. Korkuyordu herhalde... Polis taciz ateşi açıyor. O zamanlar beylik tabacalar Kırıkkale. Bekçi tabancası diyorduk. Ha babam tutukluk yapar; gülüşürüz. Gecenin sessizliğinde duyarlar gülüşmeleri.

Söverler. Yine gülüşürüz. Bizimkiler ondörtlü, brovning, beratta. Eğer küfürün dozunu kaçırırlarsa, uyarı şarjörü boşalır gecenin içine. Polis, bekçi anlar, karakol anlar. Arkadaşlar da anlar bir vukuat olmadığını; mermiyi peş peşe saydırmışızdır. Paket bizimkilere benziyor ama bizim işimiz değil. Kadın Fiskobirlik'te çalışıyor. O zamanlar personel servisi falan yok. Vardiya değişimi gece yarısına da denk düşebiliyor, sabaha da. Yorulmuş herhalde. Sabahın köründe çocuk neden yanındaysa...

—Ya Hüseyin Hüseyin! Ya Köksal, Hüseyin orada mı?

—Büfeye gönderdim sigara almaya.

—Çay diyecektim ya.

—Kalkıp koysana oğlum!

—Yok mu çay?

—Var var serigrafi kalıbının altında kalmış; açılmamış kutuda.

Selim Avni, terliğini sürüyerek üç adım ötedeki mutfak niyetine kullanılan, daha ziyade boya kutuları, boş vernik bidonları, eski gazetelerle serigrafi malzemelerinin konduğu bölüme gidiyor; akşamdan kalma çayın akşamdan kalma birkaç kişiye servise hazırlanmadan evvelki angaryasına söylenerek:

—Şu çaydanlığı bir kere de boş bulsam deve kesicem!

Telgraf kütüğüne yaslanmış, yorulmuş herhalde; çocuk kucağında. Kaçak dolaştığım beş yıl boyunca her sıkıntıyı, beterinden her acıyı çektim de ağrıma gitmedi. Erzincan'da yattığımız ilk yıl her gün işkencedeydik; öyle imansız dövüyorlardı ki, anadan doğma soyup tazyikle suladıktan sonra organımıza elektrik verdiklerinde rahatlıyorduk. Düşünebiliyor musun! Hiç biri ağrıma gitmedi; yemek listesine, adımın yanına

'bebek katili' yazmışlar; yedinci aya kadar haberim yoktu; arkadaşlar saklamış benden. Bir gün meydancı çocuğun elindeydi liste...

Ertesi gün fındık mitingi yapacaktık. Yazılama da onun içindi zaten. Ankara'dan arkadaşlar gelmiş, yeni afişler basılmış, gruplar oluşturulup köylere, yaylalara propagandaya çıkılmış... MC iktidarı; yağ, şeker, benzin tefeci stokunda; zemin mükemmel yani. Bu miting tüm Doğu Karadeniz'i ajite edecek. Zaten hafta boyu tefeci depolarını basıp Sana Yağı stoklarına el koymuşuz; el koyduk, derken, Zeki bilir; o vakitlerde bir konjonktür yakalamışız ki, sorma gitsin; ilçede hakim üç örgüt işbirliğinde depoları basmışlar, ele geçirilen yağ mahalle aralarında manav Nail'in kamyonetiyle resmi fiyatından satılmış, toplanan para da muhtar Con Dursun aracılığıyla tefecilere verilmiş; hükümetin yapmadığını biz yapmışız ilçede...

Hüseyin çay tepsisiyle çizim masasının yanına geldiğinde, caddeye bakan pencerenin storlarından içeri sızan kış güneşi, bekâr sabahların o cenabet tortusunu üstlerinden atıp herkeste bir keyif uyandırmış bile. İlk sigarayı Selim Avni yakıyor. Sonra diğer iki adam da. Dumanın Hüseyin'i odadan kaçırdığını fark etmeleri için çaylarının bitmesi gerekiyor. Köksal homurdanarak çayları yenilemeye gittiğinde Sedat, odayı değil apartmanı terk etmiş bu karayanız çocuk için kapıya bakıp gülümsüyor.

Bu Pazar İstanbul'un keyfi bir başka sürülebilir sanki.

Atölyedekilerin böyle düşünmelerini hissettirecek şeyi kitaplarda bulamazsınız. Sultanahmet'e yürüyüp Medresede birkaç çay içerek, rakının balığın yanına en çok yakıştığı Kumkapı sahilindeki restoranlardan birinde demlenerek veya Sahaflarda dolaşırken gazeller üzerinde en gü-

zel hışırtıyı çıkaran botlarınıza gülümseyerek de bulamazsınız.

Avare günlerden birinde sahile inip, Boğaz'ın sisini aralayan ebemkuşağını eski bir vapurun şemsiyesine benzeterek veya Çemberlitaş'daki şaşkınlıklarını yüzlerine kazınmış kentsoylu ciddiyetleriyle örtmeye çalışan turistlerin oyununda eğlenerek de bulamazsınız.

Evet bugün Pazar. Sadece Pazar.

Gökyüzünde bakırdan kış güneşi var.

Ve buradakilerin henüz betimlenmemiş hayatları sade bir ihtilale benziyor.

—Hoş geldin Zeki Ağabey.

Zeki K. Nam-ı diğer Gerilla Zeki. Atölyedekilerin en yaşlısı. Hüseyin kapıyı her açtığında elini öpmek için atılıp reddedilince utanarak kızıl sakallarına bakıyor.

—Aferin Hüseyin. Dost başa düşman ayağa bakarmış!

—Bakıyorum keyifler yerinde Zeki Abi

—Ya sorma Sedat. Hatunla yine ayrıldık!

—Anlaşıldı. Bu akşam da içiyoruz!

—Ne akşamı yahu! Hüseyin! Şuradan kap iki şişe Güzel Marmara.

—Beni bugün azat et, Zeki Abi.

—Neden? Yine mi kızla buluşacaksın? Yeter be oğlum! Benim çektiklerimi görmüyor musun? Bana bak ve kadınlardan uzak dur!

—Peki, Ağabey, diyor Sedat. Ama bugün olmaz!

Paltosuna uzanıp hoşça kal demeden kapıya yürüyor. Bir solukta iniyor merdivenleri. Zeki K pencerede bu defa; bağırıyor:

—Bana bak ve kadınlardan uzak dur!

Atölyenin en ilginç adamı Hüseyin'in gözünde. Konuşunca parkası, bağcıksız botu, kızıl sakalı, oyuncu eli, yü-

zünün karmaşasında kaybolmuş gibi duran kısık gözleri ve gürleyen sesiyle beraber konuşuyor. Hapishane hikâyeleri genellikle. Aslında beden eğitimi öğretmeni ama mesleğini 12 Eylülden önce baba yadigârı bir bağlama ve Benim Meskenim Dağlardır şarkısının eşliğinde yapılmış birkaç ders dışında neredeyse hapishanede icra etmiş. Hüseyin'e onun öğretmen olduğunu anlatamıyor kimse. İnanmıyor; büyük amcasının ikinci hanımının ortanca oğlu öğretmenmiş. Bir sürü öğretmen görmüş Urfa'da. Hiç biri bu adama benzemiyormuş. Bu durum Zeki K'nın hep hoşuna gitti; Hüseyin'den daha önce gördüğü öğretmenleri anlatmasını istiyor; yüzlerini, giysilerini anımsamaya zorluyor; sabır ve ciddiyetle dinliyor sonra da. Atölyeyi ortaoyununa çeviren bu eğlenceye bazen diğerleri de katılıyor ve Köksal, Hüseyin'e büfeden bir sipariş verene dek de sürüyor...

Sedat Laleliyi yürüyerek çıkıp Beyazıt meydanına vardığında, aklı hala atölyede. Sahafların girişinde bir bank bulup oturduğundaysa garip bir heyecanla ısınıyor içi; beraberliğini yorulmadan yaşayan âşıklar kadar olmasa bile her defasında benzer duyguyu hissediyor. Sevgilisi Burgaz Ada'da amcasının yanında yaşıyor. Bazı hafta sonları son vapura binmekten vazgeçmenin sürpriziyle atölyede Sedat'la kalınca Zeki K. Kuzguncuk'ta sevgilisinde, Selim Avni Köksal'ın evinde konuk oluyor. Hüseyin'se erkenden mutfağa çekilip, boşta kalan portatif yatakta geçiriyor geceyi.

—Perşembeden sonra görmedim hiç.
—Fakülteye gelmedi mi?
—Hayır.

—Hasta olduğunu nereden biliyorsun?

—Telefon açılmış öğrenci bürosuna.

—Kim açmış?

—Bilmiyorum.

—Seni aramadı?

—Aramadı.

—Sen niye aramadın ki?

—Hayır yaa bende tek bir numara var; Ada'daki evin numarası. Cevap vermiyor.

—Allah Allah! Hastaneye falan mı yattı acaba?

—Vallahi bilemiyorum; ne yalan söyleyeyim?

—Peki Nevin. Bir haber alırsan atölyenin numarasını biliyorsun.

—Hı hı. Ararım ben.

Beyazıt Camii'nden yükselen ikindi ezanının metalik sesi avludaki güvercinlerle beraber Sedat'ı da ayıktırıyor. Nevin'e rastladıktan sonra dalıp gitmiş öylece. Sıtma tutmuş gibi titreyerek kendine gelince bir sigara yakıp doğruluyor. Dönüş yolu büyüyor gözünde; Fen Fakültesi'nin arkasından dolanan ara yolu yürüyüp Laleli'ye kestirme mi...seksen yedi miydi sekiz mi? Tuhaf bir hüzün veriyordu adama o tabela. Ortaçeşme'den Anadolu Hisarı yönüne iki yanındaki yüzyıllık çınar ağaçları ve yıkık sur duvarlarıyla kıvrılan kent patikası. Sanki orada yaşayanların sonunu merak etmediklerini düşündüren bir yol. Yıkıntı duvarlardan birinin üstüne asılı mavi küçük tabela: TOKAT KÖYÜ ŞOSESİ. Ah! Tamam ya! Atölyenin telefonu kesikti üç gün. Ödeme sırası Selim Avni'deydi. Köksal homurdanıp duruyordu ya. O tiyatrocu çocuk. Neydi adı? Kayhan. Evet O. Haa olabilir mi? O'nun da Ada'da akrabaları yok muydu? Yeraltında oyun yapacak. Yeraltı tiyatrosu! Düpedüz salaklık! Nazan da oturmuş dinliyor ada-

mı saatlerce... Bu saatte vapur? Bugün Pazar dönüşü yok ki. Ne demişti Nevin'e o çocuk? Saçmalama! Kıskançlık ulan bu! Özgüvenine hakaret. Kıza da çamur atıyorsun salakça. Ama senin lafın da yenilir yutulur cinsten değil ki 'gidip iyi bir duş al sonra; teninin kokusu değişmesin!' Kıpkırmızı olmuştu. Bir saat geçmedi ama kantinde kahkaha atıyordu o oyuncu bozuntularının masasında. Atölyenin telefonu kesikti. Okula mutlaka gelir o ya. Demek yataklık hasta. Nevin'in ne işi var Pazar günü burada? Nazan gidip konuş dedi de bana mı söyleyemiyor? Kemal'i bekliyorum dedi ama di mi? Fındıkzade'ye Kemal'in teyzesine uğrayacaklarmış. Hem zaten Çınaraltı değil mi her kesin buluşma yeri? Tokat Köyü Şosesi. O tabela. Ev küçüktü ama güzel. Yüksekte. 'İki metre ötede kıyamet kopuyor' diyordu Mesut; nasıl bir yer burası? Şarkışla'daki evlere benziyor. Ada vapurunun dönüşü yok ki. Ben dergiye bir uğrasam mı? Cengiz hoca sövünüp duruyormuş. Ali'ye sormuş yine. Devamını istiyormuş. Sanki günlük gazete çıkarıyor. Kendi yazdıklarını görüyoruz işte. Amaaan!..Ya Durcan abiye ne demeli? Adam bunları hikaye gibi yazsana dedi ya! Yok öyle mi demişti? Öyle elbet ona benzer bir laf. Demek böyle olacak. Hassiktir oradan! Senin gibi yazmak zorunda mıyım? Ulan! Okumadı. Yemin ediyorum okumadı. Adamın hayatında kendinden başka şey yok ki. Eline yüzüne bulaştırıyor onu da. Kendinin yalakası! Yok ya Nermin iyi kız. Hem Kemal de izin vermez yalana dolana...

Hüseyin, Zeki K'nın ayaklarını uzattığı sehpanın üstündeki şişeye dikkat kesilmiş; sağ işaret parmağı şişenin üstünde. Sol elinde bir başka şişe. Bir zaman seyrettikten sonra bakışını sol eline çevirip garip bir ifade takınıyor. Doğrulup hipnoz halindeymiş gibi mutfağa gidiyor. Sonra

yine gelip pusudaki bir av köpeğini andıran davranışını yineliyor...

—Hüseyin, sen neden bakıyorsun o şişelere?

—Bana mı dedin Sedat ağabey?

—Hı hı.

Kendini öylesine kaptırmış ki, evecenliği bile ciddiyetini engelleyemiyor:

—Şimdi bak Ağabey. Aha şu şişenin içinde beyaz su vardı. Bak. Birazı duruyor hala.

—Eee?

—Bu şişenin içinde de kırmızı olan sudan vardı.

Şişeyi sallıyor.

—Ama Zeki Ağabey dibini de içmiş.

—Anladım.

—İki şişenin üstündeki resimlere bak şimdi. Gördün mü? Bak. Birbirine benziyor yani. Yani benziyor da aynısı.

Başını kaşıyarak şişelere yeniden bakıyor.

—Buraya kadar anladım Hüseyin. Resimler aynı.

—Şimdi Ağabey...İkisinin içindeki sulardan biri kırmızı öteki beyazsa, niye şişelerin dışındaki resimleri aynı?

Öylece bakakalıyor Sedat.

—Vallahi Hüseyin, şişeleri Zeki Ağabeyin içti. Bu soruyu da O'na sor!

Zeki K gözlüğünü çıkarıp başını gazeteden kaldırıyor. Olayı sadece sezmiş ama işin içinde hinlik olduğunu da:

—Yine mi baştan savma vaziyeti Sedat?

—Yok vallahi Üstat. Soru zor bu defa; kızıl sakallı bilgeye ihtiyaç var!

—Vallahi doğru diyor Selim Avni, Köksal'a göz kıparken: Soru zor!

Zeki K'nın işi de zor. Hüseyin'e bu sorunun yanıtını açıklamak, daha doğrusu böylesi bir soruya yanıt uydur-

mak için epey ter döküyor. Selim Avni ile Sedat, Köksal'a yüksek sesle bilmem kaç ay önceki bira borcunu anımsatıp alelacele atölyeden kaçarken Zeki K'nın dost meclislerinde ünlenmiş küfürlerinden biri de...

...Ama her şey ortadaydı aslında. Birbirimizi vurup kırıyorduk. Kasabada 'sağ' diye bir hedef kalmamıştı ki...Köksal'ı hatırlasana. Aşık olduğu kız yüzünden TSİP'e geçiyor. Hiç birimiz itiraf edemesek de, kaç gece çatışma nedeni bu değil miydi? İhsaniye Mahallesinin bilmem ne sokağının duvarına, vay sen niye afişleme yaptın benim yazılamanın üstüne! Recai'nin talimatıyla iki gece pusuda bekledik kızın evinin önünde. Köksal kayıp. Enseleyeceğiz. Kızın abisi de bizden; işbirlikçimiz! Sonra ne oldu? Kız fındık tefecisi Ali Usta'nın torununa kaçtı!..

Ya kadınlar pazarındaki rezalet? Recai'yi zeytin tezgâhını tekmelediği bahanesiyle Durmuş Zebir'in adamı kafasından vurduğunda, hepimiz birbirimizden korktuk; yine Köksal sırtlayıp yetiştirdi Ordu'ya, hastaneye. Üstelik dönüşte de kurşunlandı. Her şey ortadaydı arkadaşlar; biz faşistleri veya birbirimizi vursak sorun etmiyordu kimse; olağan şeylerdi ama tefecinin yağına, benzinine el koyup halka satınca tehlikeli olduğumuzu fark etti hükümet; üstelik parasını da adamlara ödüyorsun. Bizi kahramanlaştıran, daha önce propagandaya gittiğimiz köylerde, yaylalarda halkın, muhtarların bakışını değiştiren şeylerdi bunlar. Artık bizi karşılarında görünce kokmuyorlardı; saygı ve hayranlık duyuyor, bize inanıyorlardı. Galiba bu eylemlerin yaygınlaşmasından koktular...

Ada vapurunun Boğazdan Marmara'ya açılırken çalan tarifeli sireni Salacak'ta, cumbalı ahşap evlerden birinde yaşayan ihtiyara namaz saatini hatırlatıyor. Belki de İstan-

bul'un iflah olmaz âşıklarında yaptığı pervasız çağrışımlarla yürekleri sızlatıyor. Tam karşısındaki sırada oturmuş bir kadın, gece rengindeki saçları ve sigarasının koruyla gizemli bir siluet oluştururken Sedat, güvertenin solundaki parmaklığa yaslanmış, Kızkulesi'nin az sonra vapur Bostancı açıklarına yaklaşırken kaybolacak ışığını seyrediyor. Aklına ilk gelen şey Sait Faik'in Projektörcü hikâyesi...

Şehir Hatlarının insanda hüzün uyandıran bu vapurları günün birinde geri dönmemek üzere kızağa çekildiğinde eski hikâyeleri yeniden okuyup baskısı tükenmiş kartpostallarla avunmak mı gerekecek?

Herhalde.

Babıâli yokuşunun yitirdiği mürekkep kokulu kimliği bu vapurların isimlerinde hala yaşıyor; şu anda oturduğunuz ahşap koltuğun sezon başında yeniden cilalanmış kolundaki çeltikte Sait Faik'in izi mi var? Peki, kimin umurunda?..

Sedat?

O, fakülte yıllarında bir edebiyat imgesiymiş gibi kapısını çaldığı Burgaz Ada'yı şimdi gerçek bir aşk hikâyesinde arıyor.

—Adınız nedir efendim?

—Sedat.

—Sizi bir dakika antrede bekletebilir miyim? Beyefendiye haber vereyim.

Hizmetçi kadın, bakışları granit zemine yönelten birkaç topuk tıkırtısından sonra dönüyor; giydirilmiş gülümsemesiyle:

—Nereden geliyorsunuz, Sedat Bey? Beyefendi öğrenmek isteyebilirler.

—Hiç bir yerden. Nazan'ın arkadaşı olduğumu söy-

leyin.

İskele Kahvesi'nde domino kurmuş üç beş ihtiyar dışında kimseler yok. Onlar da eski bir kitaptan çıkmışlar; gerçek değil hiçbiri. Ocakçı esnemeye başladığından beri, kapanma vaktini ansıtırcasına sırıtan sarı dişleri izleyeni tedirgin ediyor. Burası sabahçı kahvesi mi? Öyle olsa birkaç balıkçı bulunmaz mı?

İhtiyarların pek umurunda görünmüyor.

Onlar, vakti geldiğinde kendiliğinden kalkıp gidecekmiş gibi oynuyorlar.

Mekânın nostaljisine uygun eski bir radyodan ajans geçiyor; Marmara denizini gece boyu etkisini artıracak lodos vuracak.

Yağmuru kahvenin ahşap çerçevesine nişanlayan rüzgârın öfkesi iskeleye bakan pencerede ürkünç seslere dönüşse de hava şimdilik endişe verici görünmüyor. Ocakçı ada çayını uygun bulunca öyle yapıyor Sedat da. İlk vapur beş buçukta. Fırtına yüzünden seferin yapılmayacağı düşüncesini aklına getirmek bile istemiyor.

Gecenin, geceyi ayakta yaşayanlar için bir vakti vardır ki, zaman kavramı kimliğini yitirir; böyle durumda uyumakla uyumamak arasında fark yoktur; Sedat'a göre bu gecenin tümü öyle...

Kapının üstündeki uyarı çanının sesi rüzgârla birlikte içeri doluyor. Pardösüsünü boylamış kalın atkısı ve şapkasına rağmen narin bedeniyle yürüyen bir kadın giriyor içeri. Üstünü silkelenip ihtiyarlara gülümseyerek duvarında eski ada fotoğraflarının bulunduğu masaya oturuyor. Pardösüsünü henüz soyunurken kapı sesiyle şekerlemesi bölünen Ocakçı, isteksiz adımlarına keyifsiz sesini de ekleyerek ne içmek istediğini soruyor.

Sigarasının korıuyla aydınlanan güvertedeki siluet canlanıyor Sedat'ın gözünde; demek bu gece adadaki kimse-

sizler kulübünde yalnız değil.

—**Nazan arkadaşlarıyla Kıbrıs'a gitti, Sedat Bey.**

—**Rahatsız ettim. Teşekkür ederim.**

İhtiyarların sesi Burgaz'ın sessiz ninnisiyle uyumuş mekânda yükselince, Ocakçı oturduğu yerden kalkıp uykulu dudağına yerleştirdiği fısıltıyı en huysuz görünenin kulağına mırıldıyor. İhtiyar domino taşlarını iterek sataşıyor masadakilere. Gülüşüyorlar. Ocakçı yüksek mermer tezgâhın arkasına geçip bu gece ikinci defa böldüğü sabahçı uykusuna devam ediyor. Kahve sabaha karşı soğumaya başlayınca pencere buharının pusu da yavaş yavaş aralanıyor. İskelenin solundaki artık kullanılmayan balıkhanenin önünde toplanmış birkaç adam ve bir büyük ateş görünüyor; nedense şaraptan başka içki çağrışımı yapmayan bu narasız kalabalık bir sevinç uyandırıyor; adadaki hayat saati yeniden çalışmaya başlamış gibi. Artık bir tufan patlayıp bütün vapurları parçalasa bile Sedat'ın gözünde kâbusa dönüşmeyecek. Ömür boyu bu adada yaşanılacak değil; dışarıdaki gönül adamları şimdiden günışığının habercileri. Belki öğleye doğru...

—**Fakülteyi arayıp hasta olduğunu söylemişler. Telefonla da ulaşamayınca...**

—**Meraklanmayın delikanlı; birkaç gün dinlenmek istedi.**

Saçının kıvırcık dalgaları, kahvenin solgun sarı ışığında vapurdaki rengini yitirmiş gibi dursa da çekiciliğini kaybetmemiş. Kazağının kalın dokulu kollarından sıyrılmış ince beyaz bilekleri, ince çerçeveli platin gözlüğünü yakıştırmış iri siyah gözleri, uzun kirpiklerinin gölgesindeki etsiz dudaklarıyla giysilerinin içinde çekingen bir misafir gibi duruyor.

Sedat, bu kadının gecenin bir yarısında Adadaki kahvede bulunmasını açıklayabilecek şeyi sıcacık bir monolo-

ga çeviriyor. Sıkılınca da yanına gitmeye niyetlenip vazgeçiyor; belki seyrederek tasarladığı imgenin gerçeğe dönüşmesiyle yaşanabilecek düş kırıklığı ihtimali vazgeçiriyor onu:

Yakınına gelip bulamamış biri gibi değil; burada olmayı seçmiş gibi.

Kendini savrulmaya kendisi hazırlamış gibi.

Hani beraber sorumsuzca sürüklenilebilecek, uçarı film tadında biri... Şu kadının adı da Nazan olsa!

—Gel bakalım Hüseyin. Kendine çay almıyor musun?

—Yok ağabey.

—Mektup yazdın mı cezaevine?

—Ben okudum sen yazdın ya ağabey!

—Ha doğru yaa...gönderdin değil mi mektubu?

—Köksal ağabey göndermiş.

—Cevap gelme di mi sana?

—Yok ağabey.

—Amcan neden hapiste?

—Adam vurdu.

—Öldü mü adam?

—Yok, ölmedi; ama kötürüm oldu.

—Nasıl oldu peki? Neden adam vurdu amcan?

—Ağabeyim ona sıkınca o da ağabeyime sıktı.

—Ağabeyini mi vurdu!

—Yok ağabey. Benim ağabeyim değil. Amcamın ikinci karısının büyük oğlu.

—E, amcanın çocuğu sayılmaz mı O da?

—Yok sayılmaz. Yengemin çocuğu.

Telefon görüşmesi uzadıkça söylenip duruyor Köksal; Selim Avni müşterinin birinden gelecek telefonu meşgul ediyor. Ama o telefon zilinin çalacağına Köksal'dan başka

inanan yok; hangi büyük şirket bizimkisi kadar küçük, salaş bir atölyeye iş verir ki? Selim Avni'nin bu çıkışları öfkelendiriyor Köksal'ı. O'nu 'küçük adam' olmakla, küçük düşünmekle bile suçluyor. Zeki K.ise memleketten gelen kira ve fındık gelirine Gırgır dergisi için yazdıklarının telifi eklenince, şarap parası dahil geçim derdi çekmediğinden hiç karışmıyor bu işlere. Sevmiyor da zaten. Atölyedekilerin sesi yükselince:

—Yahu arkadaşlar, diyor, para için üzmeyin birbirinizi. Pederden kalan fındık bahçesini satıp sermaye yapalım; kırk yıldır tefeci yiyor; biraz da siz yersiniz!

Zeki K'nın buna benzer sözleri zaten gönülsüzce gerilmiş havayı her defasında yumuşatmaya yetiyor.

—Peki senin annen nerede Hüseyin?..

...Bazen de cesaretimize şaşkınlık duyuyorum. Kabullenemesek de, bu kadar gözü kapalı ölüme gidebilmenin tek başına saf devrimci duygularla izahı mümkün görünmüyor. Sanki devrimciden çok acemi birer militandık. Kuşku duymuyorduk. Sormak serbest, sorgulamak yasaktı. İtaat etmemeyi ihanet sayıyorduk. Kitaplara bir dine inanır gibi inanıyor, seminerlere kiliseye, camiye katılır gibi gidiyorduk. Daha bir kadınla düzgün konuşmayı beceremezken ihtilali düşünüyorduk...

Çatışmada veya hapishanede; arkadaşlarımızın çoğu bakir öldüler; düşünceleri kadar bedenleriyle de bakirdiler...

Dünyayı açıklamak hiç bu kadar kolay olmamıştı; düşman açık ve ortadaydı, işçiler köylüler ayaktaydı, üniversiteler, meslek odaları, dernekler devrimci örgütler...herkes hazır ve inançlıydı. Aslında biz istemesek de bu devrim zaten olacaktı; yirminci yüzyıl burjuvazisinin yaptığı gibi; tarihe kar-

şı durmak aptalca bir dirençten başka şey değildi. Biz de bu coşkulu akışa bıraktık kendimizi. Oyun gibiydi. Kumar gibi. Ya da savaş gibi. Ama kazanacak olanlar daha baştan belli. Biz, tefecinin yağına benzinine el koyup halka dağıtırken, kahramanlaşırken, her birimiz bölgesel birer efsaneye dönüşürken, bunlara hükümet müdahale edemezken, yani kazanırken aslında kaybediyorduk. Tıpkı kendimizi yerine koyduğumuzu düşündüğümüz devlet gibi. Karşısında her geçen gün biraz daha çoğalarak, güçlenerek onu yenebileceğimize inandığımız rejim gibi. Kaybettik. Bu rejim kabul etsek de, etmesek de galiba demokrasiydi arkadaşlar; bizim ülkemizde bu kadar olabiliyordu ancak ya da bu kadarına izin veriliyordu.

Hareketimizin sınırlarını kendimizin belirlediğini sanıyorduk; mücadelemizle onları genişlettiğimizi, büyüttüğümüzü düşüyorduk. Düşteydik...Ve 12 Eylülden sonra faşizmin ne olduğunu yeni öğrendik. Ama artık biz de dünyanın yarısı gibi geç kalmıştık.

Atölye bazen pili unutulmuş duvar saatine benziyor; bu zamansızlık halinde biri dışında herkesin keyfi yerinde.

Hüseyin, çayları dökmemek için iki eliyle tuttuğu tepsiyi yüzü kıpkırmızı olana dek sıkıyor. Her zaman olduğu gibi Zeki K'dan başlıyor dağıtmaya. Çay hiyerarşisinde ikinci sıra Köksal'ın; Hüseyin'e göre patronun. Gönlündeki üçüncü Sedat ama Selim Avni'den çekiniyor; anlattıklarını soluksuz dinlemesine rağmen atölyede Hüseyin'i karşısına alıp konuşmayan tek kişi o.

Sedat, ayaklarını Zeki K'nın sehpasına uzatmış gazete okuyor. Sigara almak için paketine uzanırken bir el usulca dokunuyor omzuna:

—Ağabey çayın.

O elin sahibi tepsiyi mutfağa bırakıp geri dönüyor.

Sözlü sınava hazırlanmış çocuk tavrıyla Sedat'ın tam karşısında duruyor.

—Ağabey, diyor.

—Efendim Hüseyin?

—Hani sen bana annemi sormuştun ya.

—Hı hı.

—Annem öldüğü gün bir kuş tutmuştum.

Karayel Kasabası'nda yaşayanlara

KASABA

İskele Sancak Burası Bulancak

Akşama değin bitkin düşmüş yüzünü, her gün iş çıkışında yaptığı gibi kasabanın en eski evinin karşısındaki plakçı dükkânının vitrininde dinlendiriyor. İçhanede*, otuz dakikalık yemek arası dışında narin bedenine rağmen aralıksız çalışmak yormuyor onu; sadece sesi kadar ritmi de yüksek makinelerin gürültüsüne dayanamıyor.

Plakçı dükkânının giriş kapısının iki yanında, büyük zanaatkâr Marangoz Hayri'nin burası geçmişte manifaturacıyken üç haftalık hummalı bir çalışma ile imalatını bitirdiği, ahşap raflarında ve çıtalarında hiçbir kusur bulunmayan vitrinler birer sanat eseri edasıyla duruyor. Mehmet'in İstanbul'da askerliğini yaparken görüp camcı Gomit Mustafa'ya resmini çizdiği cam kapı ise, takıldığından bu yana önünden geçen kasabalıların kuşkulu bakışlarında sorgulanıyor. Mehmet, şimdi rahmetli olmuş Marangoz Hayri'nin modası geçmiş bulduğu için beğenmediği, ama sırf anısına saygısız kalınmasın diye yenilemediği vitrinlerine inat seviyor kapısını. Kasabada bulamayıp adaşı,

*Doğu Karadeniz'de, fındık kırma fabrikasının yerel adı.

otobüsçü Encin Mehmet'e Samsun'dan sipariş ederek getirttiği, şişesinde püskürtme başlığı bulunan ve yalnız cam silmek için kullanılan mavi renkli bir sıvı ile de her gün temizliyor.

Nazan'ların evi buradan on adım ileri gidip sağa dönünce, ikinci sırada; Karayel Sokağı'nın tek cumbalı yapısı. Yanında eski bir ahırla, yaklaşık yirmi yıl önce nefesi güçlü hocaların ve Ankara'dan gelen ikisi veteriner dört uzmanın olağanüstü çabalarını boşa çıkarıp tüm kasabadaki küçükbaş hayvanları kırmış, tanısı hala konamamış amansız salgından sonra bir daha hayvanlar için kullanılmayan, hasat zamanında malzeme deposu olarak değerlendirilen bir kümes bulunuyor.

Nazan'ın ninesi, komşularıyla kasabaya on iki kilometre uzaktaki köyünde yaşayan akrabalarının tersine, kümesin canlılar için lanetli olduğuna inanıyor.

O yıllarda, kasabada sabah ezanının peşinden dükkânını açmayanlar ayıplanıyor, onlardan satın alınan eşya ve gıda bereketsiz sayılıyor, bu yüzden de ölüm, sayrılık gibi nedenler dışında kepenklerini geç kaldırmış esnaftan sözleşmiş gibi kimse alış veriş yapmıyordu. Plakçı Mehmet de, müşterisinin sabahın köründe ortalıkta görünmeyeceğini ve yorgun yüzünde kasaba yasasının geleneksel tokadını duymayacağını bildiği halde, en eski tacirlerinden biri olan babası ölmeden önce sıkı sıkı öğütlediğinden, kepenklerini erkenden açmak zorunda kalıyordu. Bugün düşününce, bereketin kendiliğinden kaçmadığını, aslında sabah uykusunu seven esnafın, inançlardan kaynaklanan boykotla dışlanarak sonuçlarının kepenk kapatmaya kadar gittiğini görebiliyorum.

—Şu kızına sahip çıkmazsan sonu hayırlı olmayacak!

—Nesi varmış kızın; akşama kadar canı çıkıyor o uğursuz tefecinin fabrikasında.

—Plakçı Mehmet evli barklı adam; kendinizi rezil mi edeceksiniz konu komşuya? Beni zıvanadan çıkartmayın!

—Meraklanma Bey; tasasına düşme sen. Nazan, elin evli adamına bakacak kız değildir. Sen de biliyorsun ya kızını, başka karın ağrın var herhalde.

Nazanların evinde buna benzer yakınmalar öteden beri süregeliyor, ama babasının O'nun yüzüne karşı kırıcı konuşmayacağını da ailedeki herkes biliyor.

Plakçı dükkânının karşısında, şimdi yerine büyükçe bir apartman dikilmiş kasabanın en eski evinin altında Terzi Orhan'ın dükkânıyla camcı Gomit Mustafa ve babasının öldüğü yaşta, daha sonra babasıyla aynı yazgıyı paylaşacak Sedat isminde bir delikanlının nalbur dükkânları var.

Uzun boylu, uzun saçlı, kirli sakallı bu genç adamın üst düğmeleri açık, büyük yakalı gömleğinin altından hiç çıkarmadığı, yadırgayanların hepsine sabırla, tek tek ilk Amerikalı direnişçi maden işçilerinin giydiğini söylediği İspanyol paça jean pantolonu eksik olmuyor. Sedat içeride, camın hemen kenarına yaptırdığı yazıhanesinde sigara içip kitap okumuyorsa sık sık, aynı zamanda dükkân sahibi de olan bitişiğindeki Terzi Orhan'ın yanında oturuyor. Şiir de yazdığı söyleniyor ama gören, okuyan kimse yok.

Terzi.

—Ortalık karışacak Orhan abi; polisin yaptığını duydun mu?

Sağ elinin orta parmağındaki terzi yüksüğünü çıkarıp

gözlüğünün yanına, tahta iskemlenin üstüne bırakıyor.

Bin dokuz yüz altmış sekiz yazında Hüseyin Cevahir'le arkadaşlarının, Doğu Karadeniz'in dört mevsim yağmurunu ve karayelini eksik etmediği bu şirin kasabasında kara yolunu işgal edip bir dozerin üstünden köylülere seslendikleri, dönemine göre oldukça organize görünen ve devlet radyosuyla tüm ülkeye yayın yapılan iki günlük eylemden sonra kasabanın havasının bir anda değiştiği, fındık tefecilerine karşı tepkilerin gün geçtikçe fiziki eylemlere dönüştüğü, özellikle gençlerle öğretmenlerin, zaten bölgesel dokularında var olan eylemci geleneğin de etkisiyle dernek çatıları altında politikleşme sürecine girdikleri dönemi yaşıyor kasaba.

Camında herhangi bir isim bulunmayan, yalnız vakumlu plastikle yapıştırılmış TERZİ yazılı levha asılı dükkânsa; gençlerin, partililerin, okul çıkışında ve hafta sonları öğretmenlerin müşterisi olmanın yanında, kahveye gitmek yerine burada toplanıp ülke sorunları üstüne kafa yordukları, zaman zaman hararetli tartışmalara da sahne olan bir lokal adeta.

Sobanın üstündeki demlikten iki bardak çay dolduruyor, Terzi Orhan.

—Çolak Hüseyin'nin kızı değil mi o?

—Evet abi.

Fındık odununun sadece bu topraklara has ateşiyle gövdesi kızarmış soba beş adım boyundaki dükkânı ısıttıkça, daha da buharlaşan camı bir kumaş parçasıyla silip önünde ayakta duruyor; konuşmaya başlamadan önce genellikle yaptığı gibi.

—Bak Sedat. Polisler için söylenenleri kimse, içinde bir parça insanlık kırıntısı bulunan hiç kimse kabul etmez. Hele bizim kasabada böyle bir olayın duyulması başlı ba-

şına linç sebebidir; bunun için kız 'siyasi' diyerek gençlerin, örgütlerin tepkisine de ihtiyaç falan yoktur.

Çayından bir rakı yudumu aldıktan sonra cümlesini bitiriyor:

—Onlar da bunları bilir; cesaret edemezler.

—Görenler varmış abi.

—Yok Sedat. Sen gördün mü, kim görmüş? Bunların hepsi söylenti, yakıştırma. Bilirsin; olayları abartmaya alışıktır bizim insanımız. Bir zaman sonra kendi yalanlarına inanmaya başlarlar; hatta başkaları bazen bizim uydurduklarımızı üstüne koyarak bize anlattıklarında, kendi yalanımızdan yine biz şüphe duyarız; utanmadan inanırız da!

Camın önünden, iş sandalyesini sohbetlerinden ayırır gibi, çalışırken oturduğu iskemleye değil de, karşısındaki tabureye yöneliyor.

—Ben olanları biliyorum, diyor. Anlatıldığı gibi ırza geçme falan yok. Yahu Sedat, burası Bulancak! Bırak ırzına geçmeyi, o niyetle saçının kılına bile dokunamaz kimse!

—Bu işin aslı nedir, Abi?

—Aslı şu ki Sedat'cığım, Giresun dolmuşunu Ayvasıl çıkışında durdurup arama yapıyorlar. Üç kişiyi kimlik kontrolünden sonra ayırıp dolmuşu gönderiyorlar. Üçü de Ticaret Lisesinde okuyan Bulancaklı gençler; birisi Çolak Hüseyin'in kızı. Polislere direnince yol kenarındaki boş bir ahıra sokup dövmüşler. Tabii kız bağırdıkça etraftan köylüler toplanmış; üstü başı yırtık halde ahırdan çıkarken görünce de...Amcasıyla konuştum; doktora götürmüşler; ırza geçme, taciz falan yok. Anlayacağın, laf Ayvasıl'dan Bulancak'a gelene kadar üstüne katmışlar; kız bu yüzden sokağa çıkamaz olmuş. Hatta bu söylentilerden utandığından savcılığa gidip polislerden şikâyetçi olmaya

dahi ikna edememişler.

—Bunları ok yaydan çıkmadan bazı arkadaşların da öğrenmesi gerekiyor, Orhan Abi.

Terzi Orhan, içmemesine rağmen Sedat'tan bir sigara yakıp uzatmasını isterken, konuşmayı pek sevmeyen bu yaman delikanlının söylemek istediği şeyi anlıyor; anlıyor, ama dillendirmemek gerektiğini düşündüğünden susmayı yeğliyor.

Ziya'nın Yeri; Gâvur Ali.

Kasabada farklı isimler altında kurulmuş altı yedi gençlik örgütünün meydan bölgesinde bir bina içinde kiralanmış dairesi veya kahveden bozma lokali var; biri dışında. Armasında kızıl yıldız olanın toplanma mekânı Ziya'nın Yeri adındaki kahve. Burada oturanlar, tahta iskemlelerde kaykılarak kumar ya da eğlencesine kâğıt, tavla oynamıyorlar.

Küçük bir vagona benzeyen kahvenin Cemal Gürsel Caddesi'nden görünmeyen köşesinde, üstünde 'okuma solonu' yazılı kitaplığının karşısında sadece belli kimselerin oturduğu, onlar yoksa boş kalan bir kaç oyun masası ve ahşap sehpalar duruyor. Kitaplığın üstündeki kireç badanalı duvarda Che ve Deniz'in posterlerinin yanında, büyük harflerle M. Kemal'in 'Bağımsızlık benim karakterimdir' sözü ile Dumlupınar'daki cephe resmi asılı.

Mekânın müdavimleri arasındaki en renkli isim Gâvur Ali; siyah saçlı, pala bıyıklı, orta yaşlı, gömleğinin üstündeki yeleğinin cebinden rahmetli babasının köstekli saatinin gümüş zinciri sallanan iri yarı bir adam. Diğerlerinin portresine uymasa da, örgüte bağlılığı ve lakabını hak etmiş gözü karalığıyla saygı görüyor.

Yetmiş sekiz yılının Haziran ayının ikisinde Ziya'nın Yeri'nde olağanın dışında bir kalabalık, birleştirdikleri masaların çevresinde oturmuş hararetli tartışıyorlar. Ziya da çay dağıtırken bir süre masanın başında dikilip tepsisi elinde olduğu halde konuşmalara kulak kesiliyor; seyrek de olsa söz alıp bir şeyler anlattıktan sonra ocak başına dönüyor. Gâvur Ali, alt dudağına yapışmış Birinci sigarası ve Sedat'ın anlattıklarına inanmadığını ifade eden ses tonuyla sık sık 'yanlış mıyım arkadaşlar', diyerek masadakilerden destek arıyor. Her an provoke olmaya elverişliği belinde taşıdığı birisi toplu Smith iki tabancadan da anlaşılan, diğerlerinden yaşça büyük olduğundan da, fikrine katılmadıklarını söyleyenlerin biraz zaman geçip sakinleşmesini bekledikleri Gâvur Ali, Zeki K gelip de masaya selam verene dek araya girip kim konuşuyorsa sözünü kesiyor; 'yanlış mıyım arkadaşlar.'

—Tepki göstermekte haklısın; ama zamanlama yanlış.

Zeki K, beklemeden konuştuğu için soran bakışlarını üstüne çeviren Sedat'a göz kırpıyor.

—Yahu bırak Zeki Hoca ya! Ali Topal'ı Harşıt deresinde katlettiklerinde de aynı şeyi söylemiştin. Vuranı cümle âlem biliyor; ama herif karısının koynunda! Göbeğimizi kendimiz mi keseceğiz; işbirlikçi oligarşiden hesap sorsun diye medet mi umacağız?

Sandalyesinden doğrulup ağzı köpürerek bağırıyor; yarım saat sonra sorsanız sakin konuştuğuna yemin edecek.

İşbirlikçi, tamam ama 'oligarşi' kelimesinin anlamını bilmediği herkesçe biliniyor; Gâvur Ali'nin bunun gibi üç beş sabıkalı kelimesi daha var dilinde. Bunların anlamını da artık eskisi kadar önemsemiyor; okumayı sevmediğinden, öğrenmek uğruna hiç birini kaçırmadığı seminerlerde Zeki Hoca ile Sedat 'oligarşi'den, 'faşizm'den

söz ederken öfkeli bir vurgu, tiksinme ifadesi kullanmıyorlar mıydı; O'na yetiyor. Demek ki, halkımızı sömürenlere yakıştırılıyor bu kelimeler. Bazen rakı sofrasında konusu geçince dayanamayıp masaya yumruğunu vurarak, 'oligarşik orospu çocukları' diye sövüyor da siyasi hasımlarına.

İki eli havada sandalyeden kalkıyor:

—Yanlış mıyım arkadaşlar?

Yürüyüp dışarı, kasabanın her daim yağmurlu havasından nasiplenip sakinleşmeye gidiyor; bu aynı zamanda içeride kalsa kırıcı olacağının da işareti. Kapıdan çıkmasını bekleyen Sedat, bir zaman gözü kapıda takılı kaldıktan sonra masada unuttuğu otuz üçlük mahpushane tespihi elinde, ciddiyetle doğrulup ince bıyıklarını palaymışçasına kıvırdıktan sonra sandalyesinde kaykılarak bağırıyor:

—Yanlış mıyım arkadaşlar!

Ziya, yeni demlikten çektiği çaylarla masaya geldiğinde nedenini anlayamadığı, birdenbire patlamış kahkaha tufanının arasında buluyor kendini.

İskele.

1946 Şubatında, Celal Bayar'ın parti ilçe binasının açılışı için geldiği Bulancak'ta kayığı alabora olunca, canını kurtaran kasabalılara verdiği sözle 1953'de ikinci kez yapılıp uzatıldığından bu yana 'Karadeniz'in en uzun iskelesi' unvanını taşıyor. Konusu geçtiği için söylüyorum; burada yaşayanlar, o günden sonra hiçbir 'siyasi'nin kasaba için başka bir söz vermediğini de hatırlıyorlar...

Rutubetli yaz akşamlarının yapışkan havasında deniz esintisinde serinlemek isteyen orta yaşlılarla güzel giysilerinde süslenmiş genç kızlar, aileleriyle beraber sahilde dolaşıp çekirdek çitlerken, yegâne eğlencelerinin de tadını

çıkarıyorlar. Kızlar, iskele boyunca solgun sarı ışığı yalnız direk diplerini aydınlatan lambaların altında avlananların, naylon torbalar içinde can çekişen balıklarını görmek bahanesiyle eğildiklerinde, fırsatını bulup bakışlarının en kışkırtıcı haliyle beğendikleri delikanlıların içlerini kavurmayı da ihmal etmiyorlar. Aşkvari denebilecek oyunlarını, ev hayatından 'izinli' sayıldıkları yaz akşamlarında sahil yolunun, kıyının her iki yönünde uzanmış kaldırımlarında ve iskele sahnesi boyunca sergiliyorlar.

Eski kasaba fotoğraflarının siyah-beyaz hüznünde hala yaşayan iskelenin güney yönünde kara ile buluşma yeri, aynı zamanda Sinop'tan Sarp sınır kapısına dek uzanan Karadeniz asfaltına eklemlendiği yer. Yolun kuzeyinde, denizin kasabaya açıldığı giriş kapısında hırçınlığıyla ünlü sular başlamadan önce, birinin demir kapısının üstünde 'AİLEYE MAHSUS' yazılı tabela asılmış iki çay bahçesi, gezinti sonrası meşrubat ve sohbetlerle oturulan mekânlar olarak kasaba hayatındaki renkli yerini koruyor. Aile parkının ortasında içinde bazen süs balıklarının da yüzdüğü fıskiyeli havuzun büyük kenarlarına karşılıklı kurulmuş ikişer masa ise, deniz kıyısında 'havuz başı' sefası sürmek için günbatımından önce yerleri kapıp, saatlerce kalkmadan oturanların ödülleri.

—Hoş geldin Nazan.

—Hoş bulduk Mehmet abi.

—Yorgunsundur; içeri gel de bi çay söyliyeyim sana.

—Yok, sağol abi; ben yeni plaklara bakıp gidicem.

—Sen bilirsin de... iki haftadır yeni kaset, plak getirmedim ki!

Nazan'ın yüzünü, sırları açığa çıkartan sıcak bir dalga yalayıp geçiyor; anladı mı acaba?

Mehmet, küçüklüğünden beri duruşunu beğendiği

genç kızın, aslında her gün iş çıkışında vitrini seyrederken neyin peşinde olduğunu iyi biliyor; O, izleyenlere göre soldaki camekânın aynasından, eski plaklarla yeni çıkmış kasetler ve posterlere değil, nalbur dükkânının önüne tam da Nazan'ın gelmesine yakın tabure çıkarıp peş peşe sigara içen Sedat'a bakıyor. İçten içe üzülüyor da. Kızın yüzünün kızardığını görünce durumu kurtarmaya çalışıyor:

—Kasetlerin yerini değiştiriyorum ya, sen de şaşırıp yeni sandın; ondan bakıyorsun. Süleyman abi nasıl?

Mehmet'in içine biraz da babacanlık kattığı mahcup tavrı rahatlıyor; anlamamış, oh şükür!

—Ne yapsın işte; akşama kadar kahvede, değilse köye gidip bahçelerde oyalanıyor.

—Peki, öyleyse babana çok selam söyle. Ben içeri girip kayıt yapacağım.

—Baş üstüne Mehmet abi. Hoşça kal.

Vitrinin önünde bakışlarının son çabasıyla oyalandıktan sonra yürüyüp evine giderken, Mehmet içeride, çay teklifinde bulunduğu için kendine kızmaya devam ediyor.

Salı.

Kasabayı yarısından bölmüş iki mahallenin, aynı zamanda kasabanın adını da taşıyan doğu kısmında, her hafta olduğu gibi kadınlar pazarı kuruluyor. Kadınlar, uzak köylerden kilometreleri yaya katederek yöreye özgü peştamalları, ayaklarındaki kara lastikleri ağırlaştıran çamurları ve altında kamburlaşırken sırt ağrılarının nedeni olarak saymadıkları büyük şelekleri taşıyorlar kasaba pazarına. Hasırdan örülü şeleklerin içinde kara lahana, pezik, merevcen, galdirik* gibi otlarla, köy evlerinin veran-

*Doğu Karadeniz'de, yerel bitki adları.

dasında kurutmak için günlerce asılı bırakarak, bekçi köpeklerinin hırsız kuşlardan koruduğu çökelekleri bulunuyor. Çocuk yaşta tarlada çalışmaya başladıklarından çoktan nasır tutmuş ellerindeki bakır bakraçlarda ülkenin en kaymaklı yoğurtlarını, ağır adımlarında ve yüzlerinde ise, yüzlerce yıllık sabırla bileylenmiş yorgunluklarını taşıyorlar. Üstüne, bir de görücüye çıkarttıkları yoğurtları satın alanların ardına bir köle gibi düşüp uzun caddeleri yürüyerek, sahiplerinin evlerinde tencereye boşalttıktan sonra boş bakraçlarını geri almanın eziyeti ekleniyor.

Ama bundan yüksünmüyorlar.

Yol kenarına kaldırım boyunca çökmüş kırmızı yanaklı peştamalların gerisinde, bir yamaçla sınırını belirleyen pazarın içinde, sırasıyla üstleri branda çadırlı narenciye, beyaz lahana, pırasa, patates, soğan, kestane, peynir, zeytin ve az da olsa giyim kuşam tezgâhları boy gösteriyor.

Ve elbette, pazarın dere yönündeki köşe başında özenle istiflenmiş kasalarla yüklü hamsi kamyonu, her kış Salısında olduğu gibi, Karadeniz uşağı gururu ve yerini korumanın kibriyle duruyor.

Kasabadan ünü ülke geneline yayılmış, belki bir elin parmaklarından fazla yazar, şair yetişmiş olmasına rağmen, hiç biri buraya mevsim ayırmaksızın yağmur bulutlarını sürükleyen karayel'i bir imge olarak yakıştırmamış; oysa Bulancak'a yazın dilinde bir ad konsa, mutlaka 'karayel kasabası' denirdi. Yerleşim alanının kıyısındaki ünlü asfalt yol, bazı kış aylarında karyelin körüklediği dalgaların öfkesinde kaybolup gidiyor. Kimsede merak uyandırmayan bu nedensiz öfke, bazen mevsimsiz kimliğiyle de ortaya çıkıp ırmakları taşıran yağmurlarla birlikte hayatı zindana çeviriyor.

Denizin ve dalgaların hemen karşısında yükselmiş ba-

şı bulutlu dağlarsa kasabalılara başka ekim alanı bırakmadığından, yegâne geçimlerini bazen bahar ayını yas ayına çeviren don olayından dualarla kurtardıkları, ama bir avuç tefecinin sebeplendiği fındıkla sağlıyorlar.

Yine böyle bir Salı günü kadınlar pazarında dolaşan gençler, şemsiyelerinin altında korumaya çalıştıkları küçük saman kâğıdına basılmış bildirileri, çoğu okumayazma bilmeyen köylü kadınlarla, tezgâhlarda kâğıt şapkalarıyla bağıran pazarcı esnafına dağıtıyorlar. Tefecilik yaptığından ve yetmişli yılların sonunda ülkenin her yanında kıtlığı çekilen Sana yağını kamyonla alıp stokta saklayarak vurgun peşinde olduğundan kasabalı gençlerin politik öfkesine hedef olmuş Durmuş Zehir'in beş metrelik tezgâhının önünde duran adamlar, bildirileri almak istemiyor ve tepki gösteriyorlar. Küçük bir arbededen sonra diğer pazarcı esnafın araya girmesiyle ortalık yatışır gibi oluyor. Sedat ve arkadaşları, tefecinin adamlarını tezgâhı kapatıp gitmeleri için uyardıktan sonra, hızını iyice artırmış sağanakta bildirilerin henüz kurumamış mürekkeplerini kornyamayacaklarını düşünerek Ziya'nın Yeri'ne doğru yola koyuluyorlar. Sac sobanın yanındaki sandalyelere astıkları parkaları kurumamış ve çaylarını henüz yarılamışken, Şinasi'nin getirdiği haberle ocak arkasına zula ettikleri silahlarını bellerine takıp hızla terk ediyorlar mekânı; kavganın ardından çevredekilerce uyarıldığı halde pazaryerini terk etmeyen Gâvur Ali, bir kez de kendisi uyarmasına rağmen tezgâhı kaldırmamış, soyadı gibi de lanetlenmiş Durmuş Zehir'in adamlarını yere yatırıp eline geçirdiği sopayı kafalarında kırdıktan sonra polislerce gözaltına alınıyor. Biri tefecinin oğlu üç kişiden ikisi, muhtar Con Dursun'un duraktan ayarladığı taksiyle hastaneye götürülürken, kendisi başta olmak üzere ailesinin tüm

üyeleri siyasi kimlikleriyle öne çıkmış Hasan Hocanın ortanca oğlu, kahveye haberi getiren Şinasi'nin ağabeyi Recai, pazaryerine sonradan gelen tefecinin diğer adamı tarafından kafasından vuruluyor. Kuzköylü Gürcü kadınların anlatmasına göre Recai, sağ şakağının üstünden girip yaklaşık otuz yıl geçmesine rağmen bugün hala kafasının içinde taşıdığı kurşunu yediği halde, silahını belinden çıkarıp hasmına ateşliyor; ateşliyor, ama isabet ettiremiyor.

Sonra da boş bir çuval gibi yığılıyor yere.

—Hoş geldin, Süleyman abi. İçeri buyur, çay söyliyeyim.

Nazan'ın babası kasketini gözüne eğmiş, vitrinin önünde öylece duruyor. Koltuğuna yan oturmuş kayıt yapan, yüzü Ferdi Tayfur posterinin arkasında kalmış, gözleri çakışınca ayağa kalkan Mehmet'i kaçamak bakışıyla seyrediyor.

—Hoş gördük yeğenim; e hadi söyle bakim bi tavşan kanı.

—Nasılsın Süleyman abi? Bahçelerdeymişsin; nasıl, yola koyabildin mi bari?

—Hallettik yeğenim, Allahın izniyle. Öyle fazla işimiz de yok ya, meşgale oluyor işte.

—Haklısın abi; rahmetli babam da bahçeden çıkmazdı. Kalp rahatsızlığından sonra bile tutamadık. 'Bana çalışmakla hiçbişey olmaz; olursa evdeki karı dırdırından olur' diyordu.

—Ya yeğenim, çok iyi adamdı senin baban. Şimdilerde nerede öyle arkadaşlar? Allah gani gani rahmet eylesin.

—Allah sizlere uzun ömür versin abi; başımızdan eksik etmesin.

Çaylarını sessiz bir ağıt dinler gibi, ya da dünyanın ölümlü olduğunu yeniden hatırlamış gibi suskunlukla içi-

yorlar.

—Köyden pek aşağı inmiyorsun herhalde; epeydir göremedim; Nazan'la selam gönderdim evvelsi gün; almışsındır.

—Aldık kabul ettik, yeğenim. Sağ olasın. Yeri gelmişken...bizim kız her akşam üstü takılıp duruyormuş senin dükkanın önüne!

Bir gün uzun yıllar ailece görüştükleri, köylüsü, ellerinde büyüdüğü, ayranını içtiği, misafir döşeğinde yattığı bu adamın sorusuyla karşılaşacağını biliyor, ama ne diyeceğini düşünmediğinden de hazırlıksız; tedirgin .

—Nazan benim kız kardeşim gibidir, Süleyman abi; bilirsin. Ben sizin, o da bizim elimizde büyüdü.

İzin isteyip bir sigara yakıyor; sonra da 'kusura bakma' deyip mahcup ifadesiyle misafirine ikram ediyor.

—Buranın kapısı her zaman kardeşime açıktır.

—Biliyorum yeğenim de; bizim kasaba ufak yer işte.

Lafının devamını getiremiyor. Bu defa kendi mahcubiyetiyle ayağa kalkıp kasketini gözünün önüne indirdikten sonra, omzuna dokunuyor Mehmet'in.

—Sağlıcakla kal, yeğenim. Anacığına selam söyle.

Deli.

Sedat'ın iskemlesi buralarda kış mevsiminde pek alışık olmadığımız akşam güneşinde, kaldırımda. Biraz önce yanına gelen kasabanın ünlü delisi Mustafa'yı, Nazan'ın vardiya çıkışında servisten iniş saati yaklaştığından, bir paket Maltepe sigarasıyla çabucak savuşturuyor. Normal zamanda, kasabada son yirmi yılın tüm cenaze namazlarını kılmış ve her ölüm tarihini aklında tutmuş, selamsız oturup saatlerce konuşmaktan usanmayan Deli Mustafa'nın sohbetini seviyor.

—Türüdüoğlu Ayşe'nin anasının adı neydi?

—Ayşe.

—Nasıl Ayşe?

—Onun adı da Ayşe işte.

—Hadi ordan!

—Valla billa.

—Ne zaman öldü?

—Altı Ocak bin dokuz yüz yetmiş iki.

—Nüfus Müdürüne sorucam ama!

—Sor. Altı Ocak bin dokuz yüz yetmiş iki.

—O gün hava nasıldı?

Deli olmasa 'karlı bir gündü' diyecek; aylardan Ocak olduğuna göre. Ama galiba O, hatırlamadığı şeyi uydurmayacak kadar akıllı! Bir anda başını kaşıyıp konudan uzaklaşıyor; tavana bakıyor, oflayıp puflayıp pantolon ipini yeniden bağlıyor:

—Ne bilim yaa! Deli misin sen? Orhan abi bişi desene ya!

Terzi Orhan, dikiş gözlüğünü aşağı indirip, kendi gibi yakışıklı bir fırça çekiyor:

—Mustafa nereden bilsin oğlum yetmiş iki senesindeki hava durumunu!

O'nu başından savuşturmanın tek yolu konuyu kadınlara getirmek; duyunca tıpkı geldiği gibi selamsız, ama bir farkla; hızla ortadan kayboluyor.

Yeri gelmişken, kasabanın ikinci ünlü delisinin adı da Mustafa. Diğerine göre yaşlı ve uzun. Tuhaf görünebilir, ama en az onun kadar da zeki; en okumuş olanlarımızın içinden çıkamadığı matematik soruları üretiyor. Zorunlu gereksinimleri dışında kalan zamanının çoğunu, üstünden hiç eksik etmediği lacivert takımı ve yaz-kış taşıdığı şemsiyesiyle, iskelenin küçük bir ayak tabanından daha dar korkuluğunda, kırk beş numara ayakkabılarıyla yaptığı

akrobatik yürüyüşlerde geçiriyor.

Öteki'nin aksine, matematik için gerekmedikçe konuşmayı sevmiyor.

Nazan, altmış sekiz model servis otobüsünün fabrikada çalışan herkesçe kanıksanmış arızası yüzünden gecikiyor bu akşam; Plakçı Mehmet, Sedat'ın tüm sancılanmalarına rağmen on beş dakika önce dükkânı kapatıyor; ama geri dönmeyeceği halde kepenkleri indirmeyerek adı konmamış bu aşka da katkısını yapıyor. Dükkânın vitrin camının, ikisini de beğendiği gençlerin sevdasında ayna görevi üstlenmesi hoşuna gidiyor; bir yolunu bulup arka kısımdaki ardiye bölümünde buluşturmayı bile hesaplıyor; cesaret edemiyor ama.

Nazan, hava iyice kararmaya başladığında ilk olarak günün yorgunluğuyla hafifçe salınan adımlarını gösteriyor. Aşığının ayakta beklediği kaldırıma yaklaştıkça incecik bedeninden fırlayacakmış gibi duran göğüsleri, rüzgârla öpüşen mısır sarısı saçları ve güzel yüzü...

Karanlıkta ışıksız vitrin camının işe yaramayacağını düşündüğünden, belki de sokakta başka kimseyi görmediğinden doğruca, uykusuz geceler boyu bakışlarla sevиştiği adamın yanına gidiyor.

Ve kendinden, ya da karşısında aylarca plakçının vitrininden seyrettiği sessiz aşığından beklenmeyecek, daha sonra düşünüp aymazca bulduğu sarhoş cümleyi kuruyor:

—Beni seviyor musun?..

Cevabı kimse bilmiyor.

Ama birkaç ay sonra Ziya'nın Yeri'nden alınıp Keşap Cezaevine, oradan asker kaçağı olduğu gerekçesiyle doğruca Kars'daki birliğine teslim edilen, askerlik süresince kimseyle mektuplaşmayan bu adamın, teskerenin ardından döndüğü Bulancak'ta, Nazan'ın Ordulu bir fındık te-

fecisinin oğluyla evlendiğini öğrendiği gecenin sabahına kadar, içten içe suçladığı mekânda; Ziya'nın Yeri'nde bira içtiğini, ben biliyorum.

Biliyorum bilmesine ya, başkasıyla evlendiği için mi, yoksa tefecinin oğlunun karısıyla üç çocuğunu Nazan'la beraber olduktan sonra terk ettiğine dair söylentilerin doğruluğunu öğrendiğinden mi; daha çok kime kızıp kahrettiğini, işte orasını ben bilemiyorum.

Sabah altı buçukta kahveyi açıp ocağın altını yakan Ziya, gece yarısı çıkarken yedek anahtarı bırakıp gittiği Sedat'ı masanın üstüne kapaklanmış görünce, boş bira kasasını kaldırdıktan sonra çay demini alıncaya dek dokunmadan uyumasına izin veriyor.

—Hadi uyan Sedat Kardeş, saat yedi.

—Sigaran var mı?

—Yahu bırak şimdi sigarayı falan; şu çayını iç, git evine yat!

—Verecek misim oğlum sigara?

Günün en güzel sigarasıyla en iyi çayından ilk yudumu alıp, o herkesin yakıştığına yemin ettiği ifadesiyle gülümsüyor.

—Sen benim altı yüz doksan iki gün önce verdiğim cevabı biliyor musun, Ziya?

Ziya, 'fa sup han Allah!' der gibi başını sallayarak:

—Ne cevabı kardeş, diyor, ne saçmalıyosun sen?

Ocağın altını kısıp, şoför Nedim'den iki yıl önce aldığı Amerikan malı, kahvedekilerin onu kızdırmak için 'emperyalist malı' dedikleri bezle mermer tezgâhını siliyor.

—Bilemezsin elbet; nereden bileceksin ki?

Gülümsemesi, yerini birdenbire keyifli bir kahkahaya bırakıyor.

—Cevap vermemiştim ki!

Sabahın kör saatinde katılarak gülmeye devam etmesi

bu sabah tersinden kalkmış, ama öfkesi daima saman alevli Ziya'yı önce sinirlendirip sonra gevşetiyor.

—Ya kardeş ayıkamadın sen; de hadi git evine yat!

—Kızma be Ziya!..

Katılarak gülmekten nefesi kesilip yüzü kıpkırmızı olana dek kendine hükmedemiyor. Ziya şaşkın; bikoşu musluğa gidip suyu yetiştiriyor.

Soluklanıyor Sedat:

—Bak, söylüyorum şimdi: Cevabım HAYIR!

Yeni çaylarla, geciktiği için zılgıtı yiyen çırağın getirdiği fırından yeni çıkmış simitlerin keyfinde, anlamı galiba keder tadındaki suskunluklarının ardından konuyu değiştiriyorlar.

Farkında olmadan; sohbetlerini, Sedat ve arkadaşlarının gelecekteki altı yılını ülkenin çeşitli hapishanelerinde geçirmelerine neden olacak şeylere çeviriyorlar...

—Ne düşünüyorum biliyor musun, Orhan abi?

—Ooo. Sedat; yüzünde güller açıyor?

—Ona gülüyorum ya; bizim Deli Mustafa az evvel yanımdaydı; caddeden gelin arabası geçince çayını fırlatıp ortadan kayboldu. Aslında hepimizden akıllıymış da, göremiyormuşuz!

—E oğlum, bunu senelerdir söylemekten dilimde tüy bitti; sen nasıl anladın, hayret.

—Çok kafa yormadım abi! Sadece konuştuklarımızı gözümün önüne getirdim; o kadar.

—Eee?

—Ee'si hepimizden akıllıymış işte.

—Yahu tamam da, gerisi ne?

—Gerisi ilerisi yok abi; hepsi bu.

MEKTUP

İskelenin korkuluğunda akrobatik yürüyüşünü bitiren Mustafa, gösterisinde çocuklaşmış yetişkin birkaç adamla, çocuk oldukları için bir demirden ötekine koşturanlara öylesine bakış fırlatıp, bastonunu üç kez beton zemine vurduktan sonra günün perdesini kapıyor.

Ben uzaktan seyrediyorum.

Şuramda bir ağrı.

Sen galiba Ankara'da, liseli çocukların anlatırken 'yukarı mahalle' diye söz ettikleri, kar yağınca belediye otobüsünün çalışmadığı yokuşun başında, penceresinde demir çubukların bulunduğu evdesin. Bazen, evden ve annenden çıkıp Ahmed Arif parkında, mavi tabelanın altındaki bankta sigara içiyor, hayal kuruyorsun.

Ben, sen orada otururken aklından geçenleri hep merak ediyorum. Aslına bakarsan, aşkın gönüllü bir sürgünü gibi yaşadığım karayel kasabasında, kahvede vakit geçirmeyi sevmeyenleri oyalayacak pek bişey yok; iskele boyu uzun yürüyüşlerle akşamları Sineklik'deki rakılama dışında, yarısı bozkırların ülkesinde çarpan yüreğimin sesine kulak verip, düşlerin kurgusunda vakit geçirmeye çalışıyorum işte.

Bugün yine iskelede, saati unutup Deli Mustafa'nın

gösterisiyle yürüyüş uykumdan vazgeçtikten sonra, hava kararmadığı halde yapacak başka şey bulamadığımdan, adımlarımı şimdi adı YELKEN olarak değiştirilmiş meyhaneye çeviriyorum. İlk birayı bitirmeden Laylay Ahmet, postallarından önce sivrisinek vızıltısına benzeyen sesiyle görünüyor kapıda.

—Ooo Sedat gardaşım, diyerek karşıma oturuyor.

Selamın devamında konuşmasını bekliyorum ama, O sesini çıkarmadan okul kopyası büyüklüğüne katlayıp küçülttüğü ganyan gazetesinde atların şeceresine dalarak beni unutuyor.

Sineklik küçük, salaş yer. Kasabanın sarhoşu çok, meyhanesi az olunca vakit yatsıya değmeden dolup taşıyor. Sanki eski bir vagonun kompartımanındaki koltukları söküp karşılıklı yerleştirmişler; yolcular gibi yüz yüze bakıyor oturanlar da. Bu durumda Laylay'ı bütün gece çekmemek için, loca tasarımındaki üç masanın dışında taburelerde oturmayı yeğlemekten başka seçeneğim olmadığını düşünüp, en azından şimdilik karşımda konuşmamasına şükrederek seviniyorum. Çünkü ona lakabını yakıştıran şey, konuşurken kurduğu tümcenin ilk ve sonuncu sözcüklerini üst dudağını Tanrıya çevirerek uzatması ve hiç susmaması.

Kasabanın kış havasında üşümenin ötesinde yapışkan bir şey var; yalnız soğuk değil; soğuğun dışında, soğuktan başka. Dış kapı her açıldığında içeridekileri, çakır veya sarhoş kafalara rağmen ürperterek kendini anımsatmakla kalmıyor; bir zaman etkisinde bırakıyor. Burada yaşayanların iklimini değiştiren, konuşmalarında, yürüyüş veya oturuşlarında, suskunluklarında, kahvede otururken bile daima tetikteymiş gibi duran ihtiyarların söyleşilerinde etkili olduğunu düşündüğüm, kimsenin beğenmediği ama değişmesini istemedikleri tuhaf bir şey. Yokluktan

yakınmayı değil de azla yetinmeyi öğretmiş sarp dağlarla öfkesi hiç dinmeyen koca denizin iç içe geçtiği, belki bu yüzden beşiktekinden teneşir tahtasıyla öpüşmek üzere olanına kadar herkese devingen türkülerle isyan şarkıları öğretmiş bir hava.

Ama bu kasabaya ait.

Bu havayı seviyorlar.

—Yahu Laylay, bu sefer kafaya koydun; parayı bulacaksın herhalde.

Aydın'ın sesi. Ne zaman gelip nasıl sinsice oturdu? 12 Eylülden önce kasabada tırmanamayacağı, yazılama ya da afişleme yapamayacağı hiçbir yükselti bulunmayan ünlü Karlos Aydın. Aslında kedi mi demeliydi? Rivayete göre Ahmet'e de lakabını o takmış.

—Yok, Aydın abi. Bu sefer para beni bulacak!

—Yapma yahu. Nasıl olacakmış; öğret de bizi de bulsun be koçum.

Bardak tokuşturduğu bitişik locadakilerle kahkahanın gözüne vuruyor. Laylay, meyhaneci Topal Ali'den bira isteyip sigarasını da yaktırdıktan sonra bozulduğunu belli etmemeye çalışarak yakın gözlüğünü temizliyor; ama Karlos, çerçevesi kahverengi olanın uzağı gösterdiğini bildiğinden, gözünde öteki gözlükle yakın okumaya koyulmuş Laylay'ı eliyle gösterip, etraftakilere kıkırdayarak konuşmaya devam ediyor.

—Oğlum Laylay, ne okuyorsun sen şimdi?

—Ayıp oluyor ama Aydın abi.

—Ne ayıbı oğlum; uzak gözlüğünü takmış yakın okuyorsun; gözünü bozacaksın!

Gülüşmeler öteki masalara yayılınca, Laylay da yelkeni suya indirip durumu şamataya vurarak mahcubiyetini az da olsa üstünden atıyor.

İki elini havaya kaldırıp şıplatıyor; Karlos:

—Ondan sonra da Lay-lay- lom!

—Allah Allah. Hayret yahu! Halbuki ben beyazın camını silmiştim, kahveyi takmışım.

Herkesle birlikte ben de gülüp, herkesle susuyorum. Herkes gibi, içine bir parça Belediye suyu katılmış arpa suyuna geri dönüyorum. Saat geçmeden bizim arkadaşlar da birer birer dökülmeye başlıyor.

Sineklik'te belden aşağısı lambri kaplanmış duvarlarda yerel sanatçıların yağlıboya resimleriyle Muzaffer Kaptan'ın hediye ettiği balık ağı ve ahşap, eski bir tekne dümeni, denizden toplanmış taşlarla yapılmış renkli çerçevelerde figürler; ilk bakışta karmaşık, yorucu gibi görünse de zamanla gözü alıştırıyor. Mekânın müdavimi oldukça garip ve keyifli bir aitlik duygusu da yerleşiyor insana. Yani başka yapacak işi yokmuş gibi can sıkıntısından kafa yoran biri, mutluluğa dair yeniden betimleme yapacak olsa, içine biraz da rengi atmış keder katıp bu meyhanede soluklananları anlamak yeterli olacak, diye düşünüyorum.

Kasabada kar başlayınca kimse köy yollarının kapanacağından, ince belli fındık odunlarının sac sobalarla kuzineleri yeterince ısıtamayacağı için üşütüp hastalanmaktan, borusu ömrünü çoktan tüketmiş şebeke suyunun donup susuz kalınacağından falan kokmuyor, yüksünmüyor.

Garip değil mi?

Ama filmlerde gördükleri kardan adam eğlencesini, geceyi aydınlatan beyazlıkta neşeli seslerle yalpalayarak yürümeyi, kıyının hemen gerisinden başlayıp kilometrelerce uzanan dağ ormanlarının üstündeki bembeyaz köpük örtüsünü özlüyor burada yaşayanlar. Hele çocuklar, uzun burunlu yüzleri ve sıska bedenleriyle, sabah yün yorganların üstü rutubetten ıpıslak uyandıklarında, perde-

yi çekip yeryüzünün beyaz örtüsünü görebilirlerse, küçücük yüreklerini düşte sanıp kollarını çimdiklemekten kendilerini alamıyorlar.

Doğa, benim senden uzakta ve aşkla yaşadığım Doğu Karadeniz'in en güzel kasabasına bu yıl armağanını erkenden gönderiyor; günlerce aralıksız yağan karda, kendimi diğerleri gibi uzak bir ülkenin kış rüyasındaymışçasına mutlu hissediyorum.

Oysa sen salaş giysilerin içerisinde, annenin ördüğü, uzun boyuna rağmen iki kere dolasan bile belinden aşağıya uzanan ve inan bana güzelim, sana çok yakışan o kahverengi atkınla sokaklarda dolaşırken, benden yüzlerce kilometre uzakta sıradan şeylermiş gibi yaşıyorsun bütün bunları.

Ben, bazen seninle beraber yaşayanları çok kıskanıyorum.

Akrep Nemi, kafayı çabucak bulmak ve Topal Ali'ye kabarık hesap ödememek için her bira bardağına bir tutam tuz döküp karıştırıyor. Topal, durumu bildiğinden Nemi'nin masasında tuzluk bulundurmuyor. O da inadına çevre masadaki tuzlukları toplayıp önünde tutuyor.

Önündeki büyük patates tabağına ağzının suyu akarak bakan biri hayıflanıyor:

—Ya Ali abi, baksana; tuz yok masada ya.

—Nemigilin masadan al!

Basın en kuvvetli sesiyle veriyor komutunu; duyurmak istiyor, ama Akrep oralı değil.

—Ya arkadaşlar, şu mübarek patates de tuzu basmasan hiç gitmiyor!

Nemi'nin alaysı sözünü kale almamış ifadesinde, mekân sahibi olmanın hoşgörüsünü takınıyormuş gibi yaparak susmayı yeğliyor Topal Ali.

—Yahu adam taş mı yiyecek, Nemi; sen de iki birayla geceyi bitiriyorsun maşallah!

—Bok yesin! Deve yüküyle para vardır o pitibiyozda.

—Ayıp yahu, adamın varı yoğu Sineklik.

—Sen bilmezsin Sedat'ım, canım gardaşım bu herifin babası da böyleydi; küpe basar bunlar banknotu destesiyle. Sen burada öl yek kuruş çalıştırmaz bu herif; kül tutsa da, fare yese de başkasına, kardeşine bile yedirmez. Yemin şart olsun ki, beş içeceğim yerde iki içip, üç bira parasını garibanlara ayırıyorum, her akşam. Sırf bu herife geçmesin diye.

Evet, bu ikilinin meyhanedekilerin yakıştırmasıyla Ege Denizi'ndeki uçakları andıran 'it dalaşı' herkesin dilinde, ama birbirlerinden vazgeçemeyeceklerini de cümle âlem biliyor. Annesi öldüğünde, iki senedir oğluyla küs olmasına rağmen mezarın içine kadar girip teneşir tahtalarını özenle yerleştiren kişinin, Topal'ın yanından cenaze süresince bir an bile ayrılmayan Akrep Nemi olduğunu da herkes konuşuyor. Daha ileri gidip, annesi doğumunda ölen Nemi'yi rahmetlinin emzirdiğini, Topal'la sütkardeş olduklarını da, dedikoduyu sevdiği için anlattıklarını pek önemsemediğim, ama içinde Allah korkusu olduğundan böyle konuları uydurmayacağından kuşku duymadığım Sebahat Teyze'nin ağzından bizzat duyduğumu hatırlıyorum.

Bizim Sineklik ekibine dahil olup da her akşam gelmediği, bazen erkenden bırakıp gittiği için ara sıra kızmayı akıl edip masamıza kabul etmediğimiz arkadaşın adı Hüseyin. O'na 'Islık İsiin', diyorlar; 'Islık' nereden geliyor, bilemiyorum ama 'İsiin', Hüseyin'in kasaba sözlüğündeki okunuşu. Zaten buralarda hiçbir Hüseyin adının yazıldığı gibi okunduğunu hatırlamıyorum.

O akşam Laylay'ın boşalttığı yeri doldurmasında sakınca görmemiş olmalıyız ki, Hüseyin, duvarın dibinden yavaşça yol alıp locadaki boşluğa çark ettiğinde kimsenin gıkı çıkmıyor; karşı masadan Akrep, selam dahi vererek onurlandırırken, ben de arkadaşlar adına ayıp olmasın diye ilk birayı ısmarlayacağımı söyleyerek, bu akşam için üstüme düşenin fazlasını yapıyorum.

Ama o ne?

—Ölmüşlerinizin ruhuna değsin, arkadaşlar!

Bütün meyhane, hep beraber Hüseyin'in sol elindeki bira bardağını yukarı kaldırıp tok sesiyle yemek duası eder gibi bağırdığını duyuyoruz.

—Yuh be İsiin! Cami mi oğlum burası?

Konuşmayı pek sevmediği halde dayanamıyor, Topal. ' Fa sup han Allah!'

Akrep de başı televizyona çevriliyken duyduğu sesle, ağzındaki yudumun yarısını masaya püskürttükten sonra sazı hemen eline alıp kelimelerle tokadını yapıştırıyor:

—Yuh ki yuh be Islık! Daha birinci dakikada ofsayda düştün; Sedat'ın ikinci birayı ısmarlamasını bekleseydin bari.

—Niye ki yahu? Beleşe mi konuyoz anasını satayım; mangırımız yok mu cepte? Allah Allah!

—Ulan Islık, başlatma şimdi mangırına da! Lafı kıçından anlama. Mevlit limonatası mı lan elindeki! Hadi sus da zıkkımlan.

Hüseyin'e; Topalla Akrebin neden kızdıklarını anlatmak görevi İstanbul'da eğitim görmüş, okumuşluğuna saygı duyulan, bu yüzden de meyhane eşrafında kabul görmüş bendenize düşüyor.

Ama ben bunların yanı sıra, hesabı daha çok ödüyor olmanın sözcülüğümdeki katkısının unutulmaması gerektiğine inanıyorum.

Hüseyin, ikinci birasını hiçbir kutlama sözcüğü kullanmadan ve parasını göstere göstere peşin ödeyerek içtikten sonra, bana boşuna konuştuğumu anlatan bir bakış atıp Sineklik'ten racon yürüyüşüyle çekip gidiyor.

Bisiklet.

İç Anadolu'daki gibi baharda altın sarısı başakların ovalar boyu uzandığı, tepesinden bakır renkli güneşin çoğu kış aylarında bile yoksun kalmadığı, bedenleri ve ruhlarıyla esmer ve sakin insanların yaşadığı bir kasaba değil burası; bölgede, öfkesi büyük denizle başı bulutlarda dağların arasında kalmış ovacıkların her birinde küçük kasabalar veya kıyı köyleri kurulmuş; yürüyüş uzaklığı kısa, yokuşu fazla olduğundan herhalde bisiklete, motosiklete binen pek kimse yok. Çocuklar da eğlence yaşları geçtiğinde, bin bir yalvarışla çoğunlukla dedelerine aldırıp eskitemedikleri bisikletlerine binmekten vazgeçiyorlar. Bu yüzden de, seksen altı Şubatının sonunda iskelenin ucundaki korkulukların bittiği yerde geri dönmeye çalışırken denize düşüp, karısına kızdığı için rastlantı eseri kar fırtınasında iskelede yürüyüp sigara içen kuyumcu Mustafa'nın büyük bir cesaretle denize atlayıp eline dokunabilmiş olmasına rağmen kurtaramadığı, denizden kendini güçlükle çıkarırken yüzünü bile göremediği bisikletlinin kim olduğunu araştırmak yolu, bisikleti olanların kapısını çalmaktan geçiyor.

Ben, iki gün için Ankara'ya gelip de seni göremediğim, otobüsümüzün dönüşte Havza-Kavak arasında, kış aylarında aç kalmış kurtların asfalt yola değin indikleri Doruk tepesinde kalıp, on iki saat donma tehlikesi geçirdiğimiz felaketin ardından döndüğüm kasabada, hatta dönüş günümün akşamında Sineklik'te, üstünden üç gün geçtikten

sonra olaydan haberdar oluyorum.

—Allah Allah! Hala bulunamadı mı yahu?

—Nasıl bulunsun ki; deniz hiç durulmuyor, baksana.

—E, jandarmanın kurtarma botu yok muydu?

—Temmuzdan beri Gemlik'te bakımdaymış; Başçavuş Necati belki de diyor, yenisini göndeririler.

—Yahu kasabada bisikleti olan kaç kişi var ki?

—Polisle iki muhtarlık ekip kurup mahalleleri, bütün evleri tek tek dolaştık; üç bisikletli dışında herkesi bulduk. Onlardan biri Çımacının Ahmet; Alamanda yaşıyor, öteki Çolak Hüseyin'in torunu; Ankara'da, hastanede lösemi tedavisi görüyor.

—Üçüncü?

—O da zaten bizim Topal'ın bisikleti. O da Dikmen'e çıkmış, ninesi hastaymış; bir haftadır Salıpazarı dışında inmemiş aşağıya; zaten kar yolu kapamış; istese de gelemez.

—Haydaa! Desenize, denizin kusmasını bekleyeceğiz yine.

—Vallahi öyle. Ne diyelim; Allah gani gani rahmet eylesin, her kimse.

—Olur mu oğlum şimdiden rahmet okumak? Ya hayattaysa?

— Hadi ordan be!

—Niye ki? Rasim kaptanın oğlu; Karlos abi! Sen bilirsin; neydi ismi?

—Osman.

—Ha, tamam. Dedesinin adı da Osman. Altı gece yedi gündüzden sonra sağ salim çıkmadı mı denizden?

—Oğlum, Osman teknesiyle kaybolmuştu! Kafayı mı yedin?

—Zaten kurtuldu da ne oldu? Zatürreeden ölmedi mi?

—Yuh! İki sene yaşadı. Ölene değin fatihası okunmadı ama. Yani arkadaşlar, bence rahmet okumak için erken; Allahın mucizesi bitmez.

—Yahu siktiredin şimdi bu muhabbeti! Yeri mi lan burası; İsiinleşmeyin durup duruken! Çek oğlum biraları sen de; Sedat abiue hoş geldin, diyelim.

Eyvallah, deyip yanında bir de sigara yakarak Topal'ın yokluğunda su katılmamış fıçıdan keyifle biramı yudumlarken, bu defa hesabı bana ödetmeyeceklerinden de kuşku duymuyorum.

Karlos'un yaşı hepimizden büyük olduğu ve siyasal kimliği nedeniyle gençliğini hapishanelerde tükettiği için ayrı bir önem görüyor Sineklik'te. Laylay'la uğraşmadığı zamanlarda daima gülümseyen ifadesiyle, sırtını sağlama almak ister gibi duvarın lambrisine dayanarak, zayıf bedeninde açılanmaz bir eğrilikle oturup ardı sıra bira içiyor. Annesi Hatice Teyzenin anlatmasına göre geceleri uyuyamadığından kitap okuyor, bitkin düşüp daldığındaysa kâbuslarla ter içinde uyanıp peş peşe sigara içiyor. Son zamanlarda da, Almanya'daki akrabalarına sipariş ettiği ilaçların bile fayda etmediği mide ağrılarıyla kıvranıyormuş. Ama bunlardan söz etmeyi sevmiyor olmalı ki, annemin kadınlar arasındaki ev gezmelerinden öğrendiğim bu şeylerin, Sineklik veya bulunduğumuz başka ortamlarda konusu pek geçmiyor.

Nemi, şamata yapıp gırgır geçmeyi sevdiği halde Karlos konuşurken yüzüne bakıp saygıyla dinlemeyi, eğer konu tartışmalı geçiyorsa fikrine katılmasa bile susarak yanında olmayı yeğliyor. Gerçek duygularını dışa vurmayı sevmemesi bir yana, bu adam için içten içe üzülüyor da.

Ben de çok üzülüyorum; bazen, akşam için geç kaldığında 'acaba', diyorum 'bugün şu kapıdan çıkıp gelecek

mi, yoksa?..

Ama senin su kadar güzel olduğunu bildiğim Asyalı siluetin yüzünden, çok sevdiğim Karlos için, belki de yakında ölecek, efsanesi bizim kuşakta kulaktan kulağa büyüyüp yaşayacak ama buraların dışına çıkmayacağından da unutulup gidecek o müthiş insan için bile yeterince üzülemiyorum; hemencecik, yüreğimin aymaz perdesini aklımın önüne çekip tutsak ediyorsun beni. Tamam; seni, seni düşünme işini, şöyle bir kenarda durup da geçmiş yaşamışlığın alıp götürdüğü efkârlı, şiirsel durgunluğu seviyorum, ama hayatımda yalnız sen yoksun ki.

Bunun için çok ama çok deniyorum; yine de galiba sana değil, kendime kızıyorum.

—Çocuklar size bir haberim var!

Sineklik'deki yedi kişi aynı anda kafasını kapıya çevirip Deli Mustafa'ya bakıyor. Lacivert takımının üstündeki balıkçı yağmurluğu, sarı renkli kauçuk çizmesi ve büyük şemsiyesiyle bütün heybeti üzerinde; kanatlı kapının önünde dikiliyor. Nemi:

—İçeri buyursana Mustafa abi.

—Yok yok. Siz şimdi içirirsiniz beni; ondan sonra da al başına iş. Namazım kabul olmaz!

—İyi de ağabeycim, sen namaz kılmazsın ki?

—Kim demiş? Sen de mi bizim karıdan duydun yoksa?

—Yoo..

—Keees! Kes! Az dinle bi kere! Ben, bugün namaza başlıyorum; anladın mı oğlum? Anladıysan, git bizim karıya da anlat; konuşmasın sağda solda Mustafa namaz kılmıyor diye.

—Tamam abi; sen bilirsin.

—Ha, aferin işte! Şimdi dinleyin size bir haberim var. Ayağa kalkın, kalkın ayağa!

Karlos'un işaretiyle hepimiz gülümseyerek doğruluyoruz oturduğumuz yerden. Nemi, şimdi bizi sıraya da dizecek, diye fısıldıyor kulağıma. Ama Karlos erken davranıyor:

—Sıra falan yok ama Mustafa abi.

—Tamam tamam. Dinleyin. Bisikleti bulmuşlar; Bissan marka, kırmızı renkli.

—Vallaha mı Mustafa abi; kiminmiş?

—Nereden bileceksin, oğlum; bisiklet çıkmış; adam değil.

—Ha, anladım şimdi. Yahu Mustafa abi, ben de kasabada bulundu sandım; sen denizdekinden bahsediyorsun. Anladım, tamam.

—Manyak mısın oğlum sen? Denize düşen bisikletin kasabada ne işi var?

—Ya öyle değil...

—Kes! Kes! Şimdi içeri giriyorum; kapı soğuk. Bana içirmek yok ha! Akşama namaza başlayacağım.

Deli Mustafa, üç solukta üçüncü birayı yarılayıp bir de sigara istiyor. Bu dakikadan sonra her kim konuyu namaza getirirse, ünü kasaba sınırlarını aşmış şemsiyenin baston görevini de üstlenmiş kalın sopasını kafasına yiyecek; o yüzden biz konuyu en çok sevdiği alana, matematiğe çekiyoruz.

İlk soruun cevabını verince ayağa kalkıp, küçük bir seremoniyle beni alnımdan öperek kutluyor. Ve elbette sonrakileri cevaplamanın mümkün olamayacağını herkes biliyor. O da her zaman yaptığı gibi, birkaç gün süre tanıdıktan sonra çözemediğimizi söyleyeceğimiz halde açıklamayacak bize. Soruların saçma olduğu gibi laflarla kışkırtıp tuzak kurmaya çalışsak da, üniversite hocalarına sorup şaşkınlıktan küçük dillerini yuttuklarını bildiğinden ve bizim de bildiğimizden emin olduğu için gülüp geçecek.

—Hadi bakalım Beynamazlar; bir bira daha söyleyin.

—Mustafa abi, bisikletin rengi ne demiştin?

—Ne bisikleti?

—Yahu denizden çıkardıkları bisiklet.

—Bissan markalı.

—Rengi?

—Bir bira daha söyle, bakarız rengine.

Bira masaya gelene dek konuşmuyor; bir sigara daha yaktırdıktan sonra:

—Kırmızı; ama üstünden de bir tavalık midyeyle yosun çıkmış.

Erol Taş gülüşü takınarak basıyor kahkahayı ve birden susuyor.

—Topal'ın bisikleti de kırmızı!

Islık İsiin'in tok sesiyle uykudan uyanır gibi öylece kalakalıyoruz.

Nemi, aniden masadan fırlayıp tuvaletle ardiyenin bulunduğu arka bölüme gidiyor. Topal Ali, bisikletini oraya koymuyor muydu? Kalkarken de Laylay'ın bardağını düşürüp kırıyor. Laylay'ın kızacağını sanıyorum, ama o öfkeyle ayağa kalkıp atkısıyla üstünü başını temizlerken aklına başka bir şey gelmiş gibi vazgeçip geri oturuyor. Hepimiz birbirimizin yüzüne soran bakışlarımızı çevirip, ardından deli Mustafa'nın sorusu için hesap pusulası olarak kullanılan koçandan birer ikişer sarı yaprak koparark asla geçemeyeceğimizi bildiğimiz sınava dönmeden önce, içimizden Islık İsiin'e okkalı birer küfür gönderiyoruz.

—Ya Mustafa abi, bunları akıllı adam çözemez ya!

Islık, bu defa da güldürüyor herkesi.

Akrep Nemi, yaklaşık yarım saat sonra geri döndüğünde rengi benzi atmış, adımları titreyerek meyhanenin bar kısmındaki tezgâhın başına doğru yavaşça yürüyüp bira fıçısına tutunuyor. Güçlükle duruyor ayakta.

O an buradaki kimsenin aklına bir haftadır arka bölümde kilidi takılı durması gereken kırmızı bisikletin yerinde olmadığı ve Dikmen Dağı'na da bisikletle çıkılamayacağı düşüncesi gelmiyor.

—Sakın Topal'ın Dikmen'de olmadığını söyleme!

Laylay Ahmet, bu kez kurduğu cümlenin ne başındaki, ne de sonundaki kelimesini uzatıyor; Nemi'ye bağırdıktan sonra sakinleşerek olduğu yere yığılıp kalıyor...

Nemi, eline aldığı kalın camlı, bira dolu bardağı havaya kaldırıp konuşacakmış gibi ifade takınırken, sesi de bedeni gibi titriyor. Gözünden sicim gibi yaş akınca da olup biteni herkes anlıyor.

—Arkadaşlar, diyor, 'bu günden sonra Sineklik'deki herkes su katılmamış bira içecek!'

SOKAKTA

Nasıl olduğunu anlamadan geçip gitti. Ben de bilemiyorum. Ne diyebilirim ki; sadece dört gün. Ansızın ortaya çıkan, aldatan ama yıllarca unutulmayan şarkılara benziyor. En acemi, en yüreksiz âşıkları barındıran şehirde değil; İstanbul'da, güzün ve fırtınadan on iki yıl sonra.

Ben hayatın bana sunduğu, benim de başka seçenek aramadan kabul ettiğim yılların ardından, neden paramparça olduğumu düşünürken yazmaya yeniden başlıyorum.

Sana, kaybedilmiş zamana, vazgeçmeyen ya da ölen arkadaşlara değil, kendime borcumu ödüyorum.

Sen, koşmaya alıştırdığın bedeninle çoktan patlamış tufana aldırmadan, farkında olmadan, kaldığın yerden devam ediyorsun; uzaklıkların büyüttüğü aşkın kitabında yazanlara inanıyorsun.

Galiba haklısın; çünkü korkunun bize öğretilenlerden, inanmayıp kendi öğrendiklerimizden başka anlamı da var; hayatımıza dokunulmasını istememek gibi.

Ne söyleyebilirim sana?

Yolun ya da oyunun, açık olsun!

Camın dışındaki kasvete kapılmayı düşünmüyorduk. Herhalde aşktandı.

Adı alfabenin ilk harfiyle başlayan kıza su kadar güzel olduğunu söylediğim kış ikindisine kar yağıyordu. Akşam saatlerinde memur melankolisini taşımaktan usanmış Sakarya Caddesi'nin sonunda, Flamingo Pastanesi'nde oturuyorduk. Pastanenin L biçimindeki salonunu kendimizi birer harf sanarak yürüyüp düşle gerçek arasında, şimdi düşe daha yakın olduğuna inandığım bir yere koyduk kendimizi.

O, ilk olarak cevabını beğenmediği garsonu mutfağa gönderip portakal suyunun sıkma mı olduğunu öğrenmesini istiyor. Yüzüne şehirli gülümsemesi giydirilmiş garson kızı, bakışlarının mesafe koyan anlamında bulunduğumuz yerin dışına çıkartarak izliyor. Ben yüreğimi sakin olmaya davet edip, karşımda salaş giysilerini soyundukça masumlaşan olağanüstü şeyi seyrediyorum.

—Sıkıldın mı?

—Yoo. Neden?

—Bilmem; öyle duruyorsun.

—Nasıl?

—Sıkılmış gibi.

—Annemi düşünüyordum.

On sekizinde bir kız; dul, güzel, dahası kışkırtıcı bir anneyi taşımak zorundaysa, bazen hayatta en çok istediği şeyin annesinin bir an önce yaşlanması olduğunu düşündüren davranışlarına alışmak ya da aldırmamak gerek; yükünün altında ezilip kaybolacak yoksa. Annesini seçme hakkı olsaydı, diye düşünüyorum, hayatın biriktirdikleri yüzünden kabul etmek istemese de, galiba yine aklı değilse bile asi yüreği o güzel kadından başkasını görmezdi. Elbette annesine genç yaşta dul kalmış çekici bir kadın gibi bakamayacak kadar da genç ve haklı on sekizindeki kız.

Suyun, sadece 'su' hali gibi de güzel.

Gerçekten, üstünden onca yıl geçtikten sonra bile O'nu betimleyecek başka sözcük bulamıyorum. Geçen Ekimdeki dört isimsiz günün depremini ve teninin unutamadığım kokusunu saymazsak, aşkta çıtayı bu kadar yükseltebilecek beraberliğin, yepyeni bir varoluş olduğunu kabullenmekten de, kendimi alamıyorum.

Sanırım bu aşk, biricik ütopyam olarak ölünceye dek yaşayacak.

Çoğumuzun hayatında zamanın herkese eşit davrandığı bir kesit var aslında; bunun adı, hiç birimizin kendimizle tartışmaya gerek duymadığı bir şey; çoğunlukla da ilk aşk. Onun yeri başka ve galiba sahici de değil, ama yalnız ilerideki yıllarda anlatmak için bile olsa ona ihtiyacımız var.

Yine de bundan sonra böylesine bir şeyin, artık kırkı geçmiş ömrümün kalanında ya da öteki âşıkların hikâyesinde değil, ancak büyük masallarda yaşanabileceğini düşünüyorum.

Bu yüzden hikâyenin adını, konuyu içinden çıkılmaz hale getirmeden önce değiştirip, 'aşk masalı' koyuyorum.

Aşk Masalı.

O büyük tufandan sonra bir kadınla sevişmekten çok elini tutup caddelerde dolaşmayı suç sayıyorum. O'nun ince, uzun parmaklı güzel ellerini yalnızca parklarda ve karanlıklarda tutuyorum. İstanbul'da karşılaşsaydık herhalde bu kadar umursamayacaktım; o kentin kaosunda geride ölü bir kadın bıraktıktan sonra yaşayabileceğim aşk saygısızlık ya da ihanet sayılmayacak, belki de kargaşanın bir parçası olup kaybolacaktı. Oysa şimdi oturduğumuz pastanenin cam kenarındaki masasında bile tuhaf bir suç-

luluk, biraz da utanç duyuyorum.

—Hadi anneni konuşalım.

Kocaman gözleri, hüznü bir anda yerleştiremeyecek kadar çocuk; ışıl ışıl parlıyor.

—Annem bana hiç benzemiyor, biliyor musun? O gerçek bir dişi!

Öyle bir gülümseme ki, annesinin şeytan mı yoksa erkeğini mutlu edecek kadın mı olduğunu anlamak güç. İzleyeni de yoruyor; konuşmak mı, yorumsuz susmak mı doğru bilemiyorum.

—Annemin eskiden görüştüğü bir kadın vardı; komşumuz Feride Teyze; en yakın arkadaşı. Kocası avukat, burada Sıhhiye'de. Kadınla her gün beraberdiler; biz küçükken Feride Teyze hemen her gün bizde, büyüyüp evde yalnız bırakabileceği yaşa geldiğimizde, annem onlarda. Bu durum yıllarca devam etti...

Ortaokula gidiyordum; odamda ders çalıştığıma göre tatil günlerinden biriydi sanırım. Annemle Feride Teyzenin tartıştıklarını duydum. Sesleri daha çok kavgaya benziyordu; öyle bağırıyorlardı ki, korkudan kapının dışına çıkamadım. Bir yandan da evin zili ısrarla çalıyor; bitişiğimizde oturan Nebahat Teyzenin kızı kapıcıyı bize göndermiş. Her neyse işte...

Vazgeçiyor. Sesi titremeye başladığı anda konuşmayı da bırakıyor. Anlatmaya devam etmesinin içindeki zehiri akıtacağını düşünmüş olmalıyım ki, olağan zamanda dinlemekten hoşlanmayacağım hikâyesini sürdürmesini istiyorum.

—Feride Teyze odamın kapısını hışımla açıp bana da bağırmaya başlayınca, annem arkasından çekiştirip götürdü. Korkmuştum. Yine de dışarı çıktım. Bu defa kapıcının yanında bağırmaya başladı; ' senin annen iyi bir kadın de-

gil' gibi şeyler söylüyordu, ama tabii pek kibar sözcükler kullanmıyordu! Dış kapıyı çarpıp gitti. Meraklı komşuların hepsi apartmanın koridorundaydı. Öyle utanmıştım ki, kendimi hiç bu kadar kötü, çıplak hissetmemiştim. O an garip bir biçimde annemden soğumaya başladım. Sanırım benim dışımda herkes olup biteni anlamıştı. Annem bana Feride Teyzenin sinirlerinin bozuk olduğunu söyledi ve bir daha sormamamı istedi. Bense aradığım yanıtı birkaç hafta sonra Feride Teyzenin kendisinden aldım.

Sakarya Caddesi'ndeki balıkçıların izmarit sarısı dudaklarına yerleşmiş çığırtkan davetler içeren kelimeler, durmaksızın devam eden kar ve martı çığlıklarıyla beraber savrulup yoldan geçenlerin suratlarına çarpıyor. Sabaha karşı Samsun'da kontak açan hamsi kamyonlarının peşine düşen martılar, yaklaşık dört yüz kilometreyi uçtuktan sonra Ulus Halinin çevresindeki eski, büyük binaların çatılarıyla Sakarya caddesinin dumanlı semalarında dolaşıyorlar. Ankaralılar, yüz yıllık kompleksi de içinde taşıyan hasretlerine rağmen, deniz denince akla gelen ilk imgeyi yok sayarak bu olağanüstü göçü görmezden geliyorlar. Uzun zamandır burada yaşayan eski bir arkadaşın dediği gibi; martıların yurtsuz olduğu kent Ankara.

Kar bu kent için fazlasıyla tanıdıksa da, ilk yağdığı zamanlarda kitaplardaki coşkusuyla beraber karşılanıyor. Biz de caddelerde tipinin telaşıyla koştururken şikâyet etmeyen insanların arasından, aşkı yüceltecek ne varsa yanımıza alıp Kızılay Meydanı'na çıkan sokaklardan birini yürüyoruz. Pastaneden kalkarken elbette bu havada gidilebilecek en iyi yerin sinema salonlarından birine sığınmak olacağını düşünmüyorduk; kar ve sokak, adı konmamış ilişkimize yakışacak ilk önemli imgelerdi. İkindinin yüzünü akşama çevirdiği bu vakitte büyüyü başlatacaktık.

Ama kısa süre sonra tipiye çevirip sokaklarda göz gözü görmez bir tablo çizen kardan herhalde, artık titremeye başlamış bedenlerimizi bir Mavi Otobüste, balık istifi öğrencilerle memur kalabalığının sıcaklığında buluyoruz.

Romanlar kadar esmer, ancak bir varoş delikanlısı kadar da bıçkın muavin, dudağındaki İbrahim Tatlıses melodisine katran kokusunu kattığı nefesiyle yolcuları dolaşıp bilet keserken ben, Bayan A'ya arka sıralardan şanslı bir koltuk ayarlıyorum; emekli bürokrat kuşamlı bir ihtiyarın yanında.

Serserice savrulup otobüsün camlarını döven kar, kaloriferinden çok yolcuların nefesleriyle buğulanmış pencereden bakarken hiç de ürkütücü görünmüyor; koridorda ayakta durmuş, Ankara caddelerinde sahneye konan bir kış oyununun camdaki figürlerini seyrediyorum...

—Bahşişi az bulduğundan çöpümü toplamıyor.

Kelimeler, eskiden şehirlerarası seyir ettiği koltuk başlarındaki sökülmemiş küllüklerinden anlaşılan otobüsün arka bölümünde, boşlukta; kimsenin kulağına dokunmadan asılı duruyorlar. Üstüne alınacak birini bulamayınca da, en yakınındaki kişi sıfatıyla ben sahipleniyorum:

—Anlamadım Efendim, bağışlayın.

Bayan A'ya da her şeyin yolunda olduğunu anlatırcasına, bir aktör gibi gülümsüyorum. O, gözündeki soran ifadeden kurtulamıyor daha.

—Rica ederim delikanlı, diyor nezaketle. Ben doğrudan konuya girince karşılaştığınız durumun tabiatındandır; sizi bizim apartmanın giriş katına yeni taşınan komşuya benzettim de; latifem bu yüzden. Asıl siz beni bağışlayın.

Böylece, kendi aklına inmiş bir delinin* dudağından dökülüp otobüsün koridorunda sallanan sarhoş kelimelerin konacağı bir kulak da bulunmuş oluyor.

Nazmiye Hanımın vefatından sonra yalnızlığın manasını da öğrendim; demek otuz beşi Hariciye olmak üzere kırk beş senelik amme hizmeti, ikisi erkek üç evladı okutup yetiştirmek, üstüne yemiş iki yaşın tecrübesi yetmiyormuş; yalnızlık başka şeymiş evlat. Şimdi Dışkapı'daki Ziraat şubesine faturaları yatırmaya gidecek halim mi var; bak, yakışık alıyor mu sizce? Nazmiye Hanımefendi hayattayken bu işleri bana bırakmazdı; vakitlice hallederdi hepsini. Allah rahmet eylesin!...Büyük oğlan mülkiye müfettişi, gelinimiz de sizden iyi olmasın gayet hanımefendi bir kızcağız; hazine avukatı. Eski hariciye kâtiplerinden Hüsamettin Güner'in kızı. Yüksek mektepten itibaren tanışıp sevişiyorlarmış; e biz büyüklere de vakti münasip gelince ön ayak olmak düştü haliyle. Küçük oğlan mastarını bitirince Londra'da yaşamayı tercih etti; elbette gençler bizimle aynı fikri benimsemeyecekler; bizler ecnebide aldığımız eğitimi memleketimizde icra etmeyi vazife edinmiş bir zihniyetle, Cumhuriyet doktriniyle yetiştik; başka ihtimalleri zikretmek dahi aklımızdan geçmezdi. Efendim kızımız da nihayetinde kız evladıdır; onu da okuttuk, iyi bir izdivaçla gönderdik. Derken, bize yakın oturuyorlar, fakat eczaneyi bırakıp da fatura yatırmak için vakti müsait olamıyor tabi ki. Kreş çağında evladı var zaten; doğuştan kalbi delik zavallı yavrunun. İşin bu tarafı daha bir eziyet veriyor ihtiyarlıkta; yavrunuza mı üzüleceksiniz, onun yavrusuna mı? Vesselam biz emekli Hariciyecilerin maaşları diğerlerinden daha dolgun olmasına mukabil her vakit taksiye binsek yetiştiremiyoruz, Efendim. Doğalgazı mı tasarruf edeceksiniz, elekt-

* Mesut AŞKIN, Harf Divanı

riği, suyu, mutfağı, kira derseniz kimsenin vicdanî hassasiyeti kalmamış. Ha, iki evimiz var Allaha şükürler olsun; Nazmiye Hanımefendiye rahmetli babasından kalan Dikmen'dekini kızımıza tahsis ettik, oğlumuz da evin büyük evladı; Çankaya'daki dairede izdivacından itibaren o oturuyor. Geniş bir tadilat da yaptırdılar iki bahar evvel. Şimdi Efendim, haliyle kirada oturuyoruz bizler de. Kapıcı Rasim Efendi bahşişi az bulduğundan çöpümü almıyor; inanabiliyor musunuz? Ondan evvelki kapıcımız Kazım Efendi çok kıymetli evladımızdı; Sinoplu. Köyünden geldiği haftanın ertesinde bizim apartmanda işe başladı; tamı tamına on yedi yıl. Ancak tamirat için çatıya çıktığında başına çok talihsiz bir kaza geldi işte; felç oldu zavallıcık. Dağ gibi adamdı Allah şifalarını versin. İdare toplantısında apartman sakinlerinden Kazım Efendinin ailesi için yardım tertiplenmesini istedim; ikinci kat sakini Raziye Hanımefendi samimiyetle alakadar olmasına rağmen diğerlerinin kayıtsızlığı sebebiyle netice alamadık. Yönetici beyefendiyi bizzat ve ayrıca ziyaret ederek, damadı Milli Eğitim Bakanlığı'nda üst mertebede görev ifa eden Nuri Bey'den hiç değilse Kazım Efendi'nin çocuklarının eğitimi için burs hususunda ricacı olunmasını talep ettim, ancak netice yine menfi idi. Ah! İşte böyle evlat..

İnsan bazı zamanlarda kendi dertlerini unutuveriyor; biliyor musunuz iyi de oluyor aslında; kendinize hayrınız yokken başkaları için ne yapabileceğinizi düşünmek!

Şimdi size tuhaf gözüküyor, değil mi?

Haklısınız.

—Feride Teyze, kocasını gece yarısı gizlice telefonda konuşurken yakalamış; kiminle dersin?

—Annen mi?

—Hı evet. Bunu anlamak zor olmadı, değil mi?

—Anlattıklarından sonra... Ama bu durumu yadırga-

mıyorum.

—Annemin yaptığını mı yani!

Kimle dalga geçiyor? Açıkça olmasa da güzelliğinden değil ama kışkırtıcı bulduğundan suçlamak istediği annesiyle mi, yoksa annesini konu ettiği için kendi hikâyesiyle mi?

—Peki, sen anneni dinledin mi?

—Gerek yok ki. Feride Teyze bir gün okul dönüşünde beni bekleyip anlattı hepsini; annem O'na kocasının- babamın arkadaşıydı; avukatlık stajını bile babamın yanında yapmış Niyazi Amca- annem bir davayla ilgili yardım almak için yanına gittiğinde, ofisindeki koltuğun üstünde zorla sahip olduğunu, güçlü kuvvetli bir adam olduğundan karşı koyamadığını, utandığından kendisine söyleyemediğini anlatmış.

—Annenin doğru söyleyebileceğini niçin düşünmüyorsun?

—Öyleyse doğruyu söylemek için neden telefonda en yakın arkadaşına yakalanmayı bekledi!

Otobüs Dışkapı'ya vardığında ütülü elbisesinin altındaki parlak rugan ayakkabılarına özenerek iniyor ihtiyar; incecik bedenine oturmuş şık blazer paltosunun yakasını hafifçe kaldırıp 'iyi günler' demeden önce acı bir tebessümle;

—Hayat zor evlat, diyor. Hayat zor!

Uzaktan bakıldığında yaşını öngöremeyip atletik bir delikanlıya benzetebileceğiniz ihtiyara ben de bir şeyler söylemek istiyorum, ama olmuyor; sözcükler düğümleniyor boğazıma. Konuşabilseydim, hangisi diyecektim; hayat mı, Nazmiye Hanımın yokluğu mu, faturalar için karda kışta yollara düşmek mi?

Yoksa bahşişi beğenmediği için çöpü almayan kapıcının ağız kokusunu çekmek mi zor?

Hangisi daha zor?

—Bizim Dışkapı'da ne işimiz var?

—E, inip Ulus'a yürüyelim o zaman.

Aradan uzun zaman geçtiği için şimdi hatırlayamıyorum; otobüste bir ara konuştuğumuz Altınpark'a gitme fikrinden vazgeçip geri dönmüş müydük? Belleğimi zorlayınca farkına varıyorum; o günü düşündüğümde bugün hala içimi ılıkça dolaşan bir şey var. Galiba hikâye şöyle devam ediyordu:

Çankırı Caddesi'ni bir uçtan diğerine, şiddetini artırmış rüzgârla iyice yoğunlaşan tipiye rağmen yürüyüp Ulus Meydanındaki heykelin önünde soluklanıncaya kadar vaktin nasıl geçtiğini bilmiyorum. Bayan A, heykelin çevresini çizgi film çocukları gibi sekerek turladıktan sonra gözlerime daha öncekilerden başka bakıp, elimi beline dolamamı istiyor; ben ortalık yerde ona dokunmaya bile cesaret edemezken!

İçimde katranlaşmaya yüz tutmuş ağıdan usul usul arınmaya başladığımı hissediyor ve kendimi bu küçük kadının aşk oyununa bırakıyorum...

—Hiç utanman yok mu kadın!

—Ben niye utanacakmışım? Ekmek zam görünce kızmıyor musun sen! Utanıyor musun o vakit?

—Pes yani kadın! Kefen alıyorsun kefen! Her gün yediğin ekmeğe, patatese benziyor mu? Bunun pazarlığı mı olur yahu!

—Niye olmasın? Hacıbayram'da metresi beş bine satılan beze yirmi beş bin isterken ayıp değil de, pazarlık mı ayıp?

—Hacıbayram'a git o zaman!

—Bugün Pazar olmasa gidecektim zaten.

—O halde git cenazeni kefensiz örtüsüz kaldır!

—Sen de Allah korkusu da mı yok be adam! Örtüyü, teneşir tahtasını mahalle camiinden bulduk diyelim. Kefeni nereden bulucaz tatil gününde?

—Sen şimdi yıkamaya sabun da bulamazsın! Ya vallahi de billahi de pes be kadın pes! Mevta senin neyin Allah aşkına? Yakınlığın ne?

—Sana ne kardeşim! Farz et ki komşum, köylüm. Allah rızası için karda kışta buralara geldik biz de. Ne alakası var şimdi?

—Var var. En yakınından biri olsaydı böyle pazarlık etmezdin sen!

—Allah belanı versin senin! Vicdan da versin diyecem ama için kabul etmez! Al kefen bezlerini de...

Başını puşiyle örtmüş iri yarı bir kadının, Saman Pazarının orta yerinde Kürtçe olduğunu içindeki tanıdık birkaç kelimeden anladığım küfürlerine, koca bir taşın patlattığı vitrin camının gürültüsü ekleniyor. Cenaze levazımatı satan sıralı dükkânlarının önündeki parke taşları buz tutmuş kaldırımda, elinde çiftesiyle bu kadının peşinden koşan şişman bir adamın kayarak kalçasının üstüne, ayaklarımın dibinde yere kapaklanışını seyrediyorum. Bayan A'yı minibüse bindirip gönderdikten sonra Kızılay'a kestirmeden inmek için sebze halinin arkasından dolaşan bu yolda rastladığım görüntü karşısında donakalıyorum bir an. Pazar günü, Ankara'nın orta yerinde, kış kıyamette bu adamın neyin peşinde olduğunu anlayamadan kadının geri dönüp, bu defa Türkçe 'Allah adamın belasını böyle verir; geberirsin inşallah!' dedikten sonra kaldığı yerden soğukkanlılıkla yürümeye devam etmesi, şaşkınlığımı daha da büyütüyor. Nedenini bilemiyorum, ama ayaklarımın dibinde kaldırımın kenarına düşmüş tüfeğine

uzanmaya çalışırken öfkesinden burnunun dibindeki beni görmemiş, bir ihtimal kalça kemiği kırıldığı için de acı içinde kıvranan adamı değil, beddua edip ortadan kaybolan kadını haklı bulup hiçbir şeye tanıklığım yokmuş gibi yoluma devam ediyorum.

II

-İki kişilik bir oda istiyoruz.

-Elbette Efendim; kimliklerinizi alabilir miyim?

Resepsiyondaki kızın sesindeki vurgusuz, olağan tonlamaya rağmen ardı sıra eklediği sözcükler, bizim yüzümüzü kızarıyor. Evli olmadığımızı öğrendiğinde nazikçe otele kabul edemeyeceklerini, bir arka caddedeki yıldızlı otellerden birinde bize yardımcı olabileceklerini söylüyor. Kapıdan çıkarken de ne anlamı kaldıysa bilemiyorum, niçin bu oteli tercih ettiğimizi soruyor. Kendi adıma ben de, utancımı bir parça azaltıyorum böylece.

-Otelinizin adı dışında nedenimiz yok, diyorum.

Gerçekten, Bayan A'nın iki gün önce sarmaş dolaş sokaktayken sevişmek için geç kaldığımızı ima eden sözleriyle gelen utangaç önerisini, ardında ölü bir kadın bırakmış kazanın ardından geçen yetmiş iki gün boyunca hiçbir kadınla yatmamış bir erkek olarak değil, yetişkin bir adam olarak kabul ediyorum.

Ve aradaki farkı on iki yıl sonra bugün, daha iyi anlayabiliyorum.

Adı ancak aşkla konabilecek bir evet ti o sözcük. Resepsiyondaki kıza söylediklerimse sahici bir yanıttı; çünkü cam kapının üstündeki ışıklı tabelada HAYAL OTELİ yazıyordu.

Aşk'ın birbaşına, yazının ilk tarihinden bu yana insanoğlunun kendine kazandırdığı en güzel yetenek olduğunu biliyorum. Bu düşüncemde yalnız olmadığımı da.

Farkına varmasak da, tutuculuğun kapattığı kör kapıları açmak için hiçbir çabada bulunmasak da bir biçimde âşık oluyoruz.

Bazılarının hayatında sokakta yürürken üstünden geçtiğimiz kaldırım taşları kadar sıradan şey aşk; onu yaşamadan ya da onunla yaşlanmadan yürümeyi bile öğrenemeyecek onlar.

Ama siyah cildinin üstüne özenle yaldızlanmış harflerin bulunduğu eski bir kitap, aşkı bu iki uçun dışında benimseyenlerin hayatlarını anlatıyor.

Ben o kitapta yazılanlara inanıyorum.

İşte sırf bu yüzden, on sekizindeki bir kadının deprem görmüş hayatıma pervasızca dokunmasına izin veriyorum.

Bayan A'nın kimliğine bakıp küçük bir hesaplamadan sonra birkaç günle on sekiz yaşını doldurduğuna karar veren adam, yanında ayakta duran, kuşkulu bakışlarını üstüme çevirmiş stajyer kızdan 312 numaralı odanın anahtarını istiyor. Eski Türk filmlerdeki uşakların giydiği üniformalara benzeyen giysisini vakit uzadıkça kızarmaya başlayan yüzümün aynasında düzelttikten sonra kendisiyle asansöre yürümememiz için yolu gösteriyor. Otelin üçüncü katına çıktığımızda koridorunda kırmızı halı döşenmiş odaların birinden fırlayıp, parmak arası terliğini yarısı açıkta kalmış kalçaları için kışkırtıcı adımlarda kullanan bir Romen orospusunu görünce, O'nu sevişmek için yer bulamadığımdan buraya getirmiş olmanın verdiği şarklı utancım daha da artıyor. Odaya girip kapıyı kapat-

tığımızda, ilk kez yalnız kalmış âşıkların heyecanını göstereceğim yerde, O'nun yüzüne bile bakamıyorum.

Ankaralı âşıkların bilmedikleri ve varlığını hiçbir zaman öğrenemeyecekleri, bana göre merak dahi etmedikleri bir yer var: Kentin tüm ışıklarının şarteli.

Yıllar önce, Ankara'da yaşadığım vakitlerde şimdi adını hatırlamadığım uzak şehirden gelmiş başka bir aşığın, şartelin içine konduğu büyük çelik kutunun anahtarını bulmak için, kırk gün boyunca bir çelebi gibi şehrin tüm sokaklarını ve tepelerini dolaştığı söyleniyordu. Yine aynı söylentiye göre, som altından yapıldığı şimdi çoktan ölmüş ama mezarının yerini kimselerin bilmediği bir ermişin rüyasından anlaşılan bu devasa anahtar, Bitpazarındaki Nedred Züccaciye'nin ilk sahibi, eski eşraftan Nizamettin Efendi'nin eline nasıl olduysa bir yerden geçmiş, ama o da saklayamamış. Doğrusu, bu zat için anlatılanlar bana pek inandırıcı görünmüyor. Şimdi çok yaşlandığından işten el çekmiş, camiye gitmek için bile evinden çıkamayan Nizamettin Efendi'nin dükkânını ortanca oğlu Atabey isimli birinin çalıştırdığı, ama asıl işinin züccaciye değil de, o kisve altında tefecilik olduğu söyleniyor.

İşte ben bu gece elini sımsıkı tuttuğum Bayan A ile büyük, gösterişli kapısından çıkarken lobisinde başka memleketlerin orospularının da oturduğunu gördüğüm otelden ayrılıp, O'nu Sokollu otobüsüne bindirdikten sonra saatlerce kar altında sokaklarda dolaşarak, elime geçtiğinde anlatıldığı kadar büyük ve altınla falan hiç ilgisi olmayan paslı anahtarı buluyorum.

Ve hiç beklemeden şehrin tüm ışıklarının şartelini indiriyorum.

Belki de etleri henüz çürümemiş, toprağa karışmamış bir kadının ruhuna ihanet ettiğimden, otel odasındaki aşk

saatlerini karanlıklara göndermek için elimden gelen yegâne şeyi deniyorum. Ama sonradan anlıyorum ki, Tanrının karışmadığı tek bir oyun yok bu şehirde; kar, sönmesin diye avucumun içini yakan sigaramın koru dışında her şeyi tüm çıplaklığıyla ortaya çıkarınca, kendimi saklayabileceğim bir sokak bulamayacağımı da anlıyorum...

—Nasılsın bu sabah?
—Harikayım, Bitanem. Sen?
—Ben bütün gece dışarıdaydım; eve gitmedim.
—A a! İnanmıyorum! Şaka mı bu?
—Hayır ya. Sahiden sokaktaydım.
—Delisin sen! Niye böyle bişey yaptın ki?
—Anahtarımı kaybetmiştim; onu aradım.
—Anahtarını kaybetmiştin; onu aradın!
—Evet.
—Bu kış kıyamette ?
—Hı hı. Bu kış kıyamette.

KARA DERE

Senin iklimin değil.

Yıl boyu mutfak penceresinin yanında asılı duran bir takvimin yaprağındaki güneşli resim gibi değil.

Sokaklarında palmiyelerin boy gösterdiği, uyuşuk yüzleri kar yerine güneşten kırışıp esmerleşmiş, al yanaklı kadınlarla çocukların üşengeç hayatlarını yaşadığı veya okyanus kadar büyük denizinde rengârenk balıkların ahtapotlarla oynaştığı bir yer değil.

Bir kasaba hayatındaki tüm oyunlara, insanların ve hayvanların yürüyüşüne kadar karışmış, yaprakların yeşilini, rivayete göre okur-yazar olmayan aksakallı bilgenin âşık olduğu kâtibesine kaleme aldırıp cenneti betimlediği kitabına konu edecek renge değiştirmiş, havası nerdeyse her mevsim ıslak; dışardan gelip yerleşenlerin mevsimsiz saydıkları bir coğrafya.

Doğu Karadeniz'in imgesi zayıf, uzun burunlu, bağırarak konuşan ve kırkından sonra birden yaşlanan adamların, rakıyı, sayıları kahveden sonra ikinci sırada yer almış, her biri iki üç adım boyundaki TEKEL büfelerinin raflarında, bisküvi paketlerinin arkasındaki ince belli Paşabahçe bardaklarına zula ederek içtikleri ve hamsinin,

yani uğruna türküler yakılmış lacivert efsanenin balık sayılmadığı bir kasabadan yazıyorum.

Mektubum sana.

Burada, memuriyet yapan yerel kadınlar dışında kimse kazağına koku sürmüyor; anasonun betimsiz, itici tadınıysa sapsarı dişli erkeğinin nefesinde yok sayacak kadar benimsemiş hepsi.

Kasabanın denizi de ormanları kadar yoksul. Hele kış aylarında. Karayeli ardına almış iki- üç adam boyunu aşan dalgalar, rahmetli Topal Şükrü'nün kötürüm bedenine rağmen akıl almaz işçiliğiyle yaptığı, dengesi ve estetiğine hayranlık duyulan mavi-beyaz boyalı teknelere hiç geçit vermiyor. Belki bu yüzden deniz kenarında, coğrafyanın elverisine göre geniş sayılacak bir ovaya kurulduğu halde 'balıkçı kasabası' sayılmıyor burası. Zaten az sayıdaki zengin fındık tefecisi de, içinde uzak köylerden getirttikleri Gürcü kadınların çalıştığı görkemli evlerini deniz kenarına değil, kasabanın güneyine yaslanmış yamaç ormanlarının eteklerine yapmışlar.

Yani manzarayı, pek çoğumuzun başka şeye değişmeyeceği iyot kokusunu veya dalgaların köpükleriyle söylediği utangaç mehtap şarkılarını kimse umursamıyor.

Ben de öyle.

Belki de gençliğinin çoğunu uzaklarda yaşamış, bundan sonraki hayatını dışarıda tüketeceğini bilen bir adam olduğum halde; köküm bu topraklara ait olduğu için.

Kara Dere, 1984.

—Nerde kaldı bu ırgatlar be oğlum!

—Valla Baba, dertlenip durma; sana söylemiştim Sakarya'dan adam isteme diye.

—Çok konuşma! Adam buldun da memleket seçeceksin. Nerde, yevmiyeci mi var ortalıkta?

—Yirmibeşgilin ırgatları bahçeyi üç günde yarıladı bile; on sekiz adamla girdiler içeri. İki gün daha bekleyecektin; tamamdı. Ama şimdi...

—Hadi çene yapma hadi! Git bak nerede kalmışlar? Yağmur boşalmış, fındık dökülmüş; hesap yapan yok. İki gün daha bekleyecekmişiz? Bok beklersin! Bekle de hasadın yarısı telefe gitsin.

Oğuz, babasından alışık olduğu zılgıtı yedikten sonra, öfkesi saman alevli, iyi bir adama baba dediğini bildiğinden, alınmadan dere kenarına doğru yürüyüp gözden kayboluyor.

—Hayrola Orhan abi, gene kim kızdırdı?

—Yahu Süleyman, sorma gitsin.

—Sordum bi kere, kaçmaca yok; zaten senin Kürtlerin geleceği de yok, baksana.

—Sen de başlama şimdi; bizim oğlan gibi!

—Yok yok hadi de bakayım, derdin ne?

—Dur hele bi kere; sen şimdi Kürdü nerden çıkardın? Biz Adapazarı'ndan ırgat getirttik; Adana sandın herhalde.

—Akşam Güngörgille kahvedeydik; onların otelde kalıyormuş seninkiler. Sen Sakarya'da Kürt yok mu sandın? Şimdi aldın başına belayı. Hadi bakalım; bizim Kuzköylü Gürcüleri beğenmiyordun; iyi oldu sana!

—Yahu Süleyman, sen niye derdine düştün ki? Bi tarafın Gürcü diye zoruna mı gitti yoksa?

Terzi Orhan'ın neşesini yerine getiriyor bu sataşma. Zaten, güneşin cam gibi açtığında bile kurutamadığı rutubetli havayla, durduk yerde birden bire bastırma ihtimali yüksek sağanağın altında yapılan hasada, bir de yevmiyecilerin sorunları eklenince delirmemek işten değil. Bu dokundurmalar, ocak* başlarındaki yanık türkülerle şa-

*Topluca dikilmiş birkaç fındık fidanından oluşmuş öbek; fındık bahçesi, ocaklar toplamından oluşur.

matalar olmasa, ne geçecek vaktin, ne de yapılacak işin tadı olacak. Geri dönüp elindeki ışkın çubuğunu kamçı gibi baldırında şaplatarak acıtmadan oyalanıyor bir zaman.

—Hem sen üzülme be Sülo; ha Adapazarı'nın Kürdü, ha Kuzköyün Gürcüsü!

Kahkahayla, budaması iki sene gecikmiş fındık bahçesindeki ocakların yaprakları arasından eğilerek yürüyüp, dere kenarındaki yola, oğlunun peşinden ırgatlara bakmaya gidiyor. Süleyman, her Ağustos vaktinde olduğu gibi, karısı ve iki kızıyla yevmiyeye indiği Kara Derede, Canik-lioğullarından pek sevdiği, yayla zamanı verandasında kuruttuğu peynirin çerezini ayırdığı Orhan abisinin bahçesinde, sezonun yediği ilk taşına gülümseyerek işinin başına dönüyor.

Kara Dere, kasabanın güney batısında, yaklaşık iki kilometre uzakta düzayak bir mevki; eski değirmenin yanında çatallaşan yolun kenarındaki ahşap köprüyü sağınıza alıp yürüdüğünüzde, fındık bahçelerini çarpık sınırlaşmaya zorlamış dere yatağı boyunca kıvrılan patikanın bittiği yerde; iki büyük tepenin arasındaki vadi.

Derenin, bölgenin büyük yaylası Bektaş'ın eteklerinde kurulmuş, yerel dilde 'kırık' denilen oba köylerinin altındaki kaynaktan doğduğu söyleniyor. Özellikle yaz aylarında cılız akan suyuna rağmen, yükseklerde yaşayıp az bulunan alabalığıyla, adları yerel dilde bıyıklı ve yağlı konmuş türün tadına doyum olmuyor. Suyu ise seyredenlerin, içindeki renkli renksiz taşların büyüleyici parlaklığında dalıp gittikleri bir akvaryum kadar duru. Bugün hala çocukların ele avuca sığmaz eğlencelerinden birinin, hayvanların bir adım ötesinde, Kara Derenin kıyısında akıntının tersi yöne ağızlarını dayayıp doyasıya içtikleri su olduğunu düşündükçe bir gülümseme yeşeriyor; içinde hasre-

tin de bulunduğu o iladeyi takınmadan edemiyorum.

—Çok şükür gelebildiniz be koçum! Bak peşin peşin söyleyeyim hepinize, birinci günden fire vermeye başladınız; böyle olursa anlaşamayız. Alalım biletleri, koyalım cebinize; evinize, barkınıza dönün. Allahın selameti üstünüze olsun!

Terzi Orhan'ın kızına söyleyip bahçedeki tüm ırgatları gelin ederek işittirdiği uyarının ardından, belli belirsiz besmele sesleriyle sepetler bellere bağlanıp hasat başlıyor. Eskiden olsa rahmetli babası Şelek Hasan*, hasada başlanacağı günden bir gün önce mutlaka kurban keser, et yiyemeyen garibanlara elleriyle dağıtırdı; ama şimdilerde komşu bahçeler de dahil, galiba kurbanlıklar eskisi kadar ucuz olmadığı için bu adaklardan vazgeçilmiş. Kuşluk vakti bastıran sağanakla ara verip, kara üzüm asmalarının sardığı elma ağaçlarıyla büyük ocakların altında, başlarında muşambalarla yağmurun durmasını bekleyen herkes, öğle yemeğinden sonra yeniden işe koyuluyor.

—Ya Oğuz, biliyo musun; yılanın olduğu yerde yalan da var demiş, büyükler.

—Eee, biliyoz da ne alaka?

—Kara dere'de hiç yalan yok.

—Ne alaka ya, saçmalıyon gene.

—Ne alaka olacak; hangi ocağın dibine baksam bir yılan görüyom!

—Hadi ordan!

—Vallahi bak; gel, kendin bak.

—Sen ancak rüya görürsün, oğlum; saçmalama!

—Allah Allah! De gel hadi bak!

—Ooo. Lan bu kör yılan be! Ölmüş be!

*Şelek: Fındık sepetinin büyüğünün adı.

—Gördün mü; bak. Daha bir sürü gördüm bu bahçede.

—Tamam da lan niye ölmüş, bu?

—İlaçlandır herhalde.

—Valla öyledir.

—Orhan Amca ne zaman ilaçladı ki burasını?

—Biz attık ilacı iki ay önce.

—Oğlum bunları yılandan mı sayıyon sen?

—Niye ki?

—Bunlar kör yılan lan; ağılamaz. Zehiri yok ki.

—Hadi ya, al o zaman eline de göreyim.

—Alamam mı sanıyon; oğlum, kaç defa koynuma girdi bunlar köyde biliyon mu; sıcağı seviyo hayvan; sabah bi kalkıyoz; yün döşeğin içine kıvrılmış uyuyo.

—Oooh! Ufak at da civcivler de yesin.

—Hasstir lan! Git nineme sor inanmıyosan.

—Haa sorarım! Nineni teneşirin altından çıkarıp sorarım!

Yılanın olduğu yerde yalanın da varlığını, herhalde, çocukları zehirli yılanların ısırdığı memleketlerde bu korkuyu yaşayanlar bilir; buralarda, hasat vakti dışında bu işlere kafa yoran yok; iklim, sürüngenlere bu toprakları sevdirmeyecek denli serin. Bize ait olan yılanlara niçin kör denildiğini bilemiyorum, ama boyu otuz kırk santimi geçmeyen bu soğuk varlıkların başlarında küçücük gözlerinin olduğunu ve bugüne dek ısırdıklarının da, minik bir morluktan başka zarar görmediklerini biliyorum.

—Kız Ayşe! Huu! Allah iyiliğini versin; kaybolmuşun dal altında.

—Sorma Fadime Teyze; hiç girebi* girmemiş ki buralara.

*Fındık bahçesindeki ince dalları budamak için kullanılan, ucu kuş gagasına benzer, tahta saplı kesici alet.

—He valla.

—Canı çıkıyo adamın; güllük yırttı kolumu, bak çizik çizik her bi yanım.

—Uzun giyecen yavrum; kınaya giyinir gibi gelinir mi bahçeye? Diken de değer, göz de.

—Amaaan! Fadime Ana; ortalıkta göz mü var ki değsin? Hepsi karaçalı dikeni!

—Ayol hiç göz olmaz mı kızım? Ninenin kapısını çalıp da eli boş dönenin gözü göz değil mi? Değmez mi sanıyon?

—Boş veresin ya anacığım; kısmetimiz de nazara gelecek değil ya; Allah'ın nazarı mı olacak? Her şey kısmet..

—Orasına söyleyeceğimiz yok ya güzel kızım, bakan gözü de, nazar edeni de Allah yaratmadı mı? Sakınacak gözü de Allah yarattı.

—Ne diyeyim, anam; boş veresin şimdi bunları; senin torunlar nasıl, torunlar?

—Her biri iyice de, ortanca oğlanın dili bi çözülemedi; Allah'ın gücüne gitmesin.

—O da düzelir inşallah. Garipgilin İsiin de dört yaşında konuşma dı mı? Hatta beş.

—Doğru söylersin be güzelim, neyse...Şu yanık sesinle içimizi bi ısıt bakayım da, hasadın demi yerine gelsin. Baksana; yevmiyecinin bereketi olmaz bu sükunette.

—Yok anacığım, babam laf ediyo.

—Burası bahçe, kızım; analık babalık evde kalır. Naz etme hadi.

—Ne nazı, Fadime Ana; valla anamın başının etini yiyomuş evde.

—Babana da lafına da şimdi! Burada ana-baba yok; de hadi kızdırmayasın beni, ha! Huuu! Millet! Ayşe türküye başlıyo; gevezeliği kesin de dinleyin hele!

Ayşe, ana-babası ve Gürcülerin çoğu gibi mavi gözlü; bir farkla ama: Saçı, kaşı, kirpiği simsiyah, sesi bir şarkıcı kadar güzel ve gözleri mavinin gök renginde. Liseye başlamadan görücülerin kapıya dayandığı, kış aylarında yolunun kardan değil de yağmurla gelen göçüklerden kapandığı oba köyündeki evde, ninesiyle beraber yaşıyor. İki hasattır, babası Süleyman'la liseyi okutmadığından küsülü olmasına rağmen annesini kırmayıp, bahçeye yevmiyeci geliyor. Burada olmasının kimsenin bilmediğini düşündüğü, ama çoklarının gözüyle görmese de, aslında emin olduğu bir nedeni daha var aslında.

'dere boyu kavaklar
açtı yeşil yapraklar
ben yare doyamadım
doysun kara topraklar...

hadi gülüm yadan yandan yandan
biz korkmayız ondan bundan

asmadan gel asmadan
fistan giymiş basmadan
kalk gidelim sevgilim
devriyeler basmadan

hadi gülüm yandan yandan yandan
biz korkmayız jandarmadan...'

—Türüdüoğlugilin bahçeden ayran göndermişler, Orhan abi.

—Sırası mı şimdi? Kız Ayşe! 'Kömürlük Dağı'nı oku da; bakalım, ayranı hak edecek misin?

Gürcülerle beraber yan yana yer sofrasında, Terzinin

evinden gelen ırgat yemeğini paylaşan Kürt delikanlıları, hiçbir tadı yadırgamaz iştahlarıyla yöresel yemeklere olduğu kadar, bahçeyi suskunluğa koyan güzel kızın Bulancak kol bastı türküsüne de ilgi duyuyorlar; kalın ve yorgun sesleri, gırtlaktan gelen anlaşılmaz tonlamasıyla bazen nakaratlara da katılıyor.

Fadime Teyze, yarısı fındık dolu sepetini Oğuz'un koluna sıkıştırırken, alelacele ocak dibine çöküverip, bir de keyif sigarası tellendiriyor.

Ayşe'nin dediği oluyor; Orhan abisinin tatlı ısrarındaki hoşgörüyü bildiğinden, ertesi günü Kadir Üstündağ'dan 'Kömürlük Dağı'nı okuyacağını söyleyip, komşu bahçenin ikramı nefis yayık ayranında serinliyor. Paydos saatine doğru belli belirsiz bir şeyler mırıldandıysa da, ocak başında beraber çalıştığı annesi dışında kimse farkına varmıyor.

II

Mağaza, kasap, manav örneğin turşucu dükkânı, ayakkabı tamircisi, manifaturacı veya ne bileyim; demir kepenklerini sabah ezanından sonra sekiz yaşında oğlan çocuğunun büyük bir gürültüyle kaldırdığı kasaba eczanesi. Camında adı yazılı, duvarında tabela; Çilingir Ali Usta, Kunduracı Vedat, Turşucu Selami'nin Yeri, Hayat Eczanesi...

Camekânın gerisinde, geriden geleceklere kalacakmışçasına kurulmuş vitrin üstünde ışıltısız pırıltısız hayat kesiti. Birkaç yıl sonra gelip yeniden bakıldığında, şöyle önünde durup bir şeylerin değişmemesinin keyfini sürdüren bir sigara içimi mutluluk.

Caddenin orta yerindeki, kasabaya bağlı altmış bir köy

hanesi halkınca bilinen en eski dükkânının içerisinde, şimdi torun torba sahibi Marangoz Hayri'nin kalfalığından kalma, cevizden el imali yazıhane; mobilyanın sadece ahşap sayıldığı çok değil, bir-iki kuşak eskiden. Masanın üstüne göre kesilmiş kalın camda, kim bilir kaç yıl önceki bir öfkenin izini imleyen çatlağın altında çoktan tedavülden kakmış banknotlar, kenarlarını hüzünlü mektupların yapışkanlarının sararttığı eski pullar, ölüp yitmiş arkadaşların anısına saygısız kalınmasın diye hala orada duran kart vizitleri.

Ve yazıhane duvarının lambrisinde, her bir çeltiği bir ömrün anılarla ağır ağır tükeniş hikâyesini anlatan, sadece o koltukta oturan esnafın duyabildiği, eşyayı konuşturan hikâyeler. Koltuğun arkasındaki duvarda, her dönem özenle çerçevelen vergi levhasının üstünde Mustafa Kemal'in bayraklı resmi ile rahmetli babasının sonradan renklendirilmiş fotoğrafı yan yana asılı. Bir de, annesi öldüğü gün bir kuş tuttuğunu anlatmış, Urfalı asker arkadaşı Hüseyin'le hatıra fotoğrafı...

Akşamüstleri, gövdesi küçük bir şemsiyeyi andıran sokak lambalarının solgun sarı ışığı altında uzamış parke döşeli yolu ağır adımlarla yürürken, bütün bacak ağrılarının adını romatizma koymuş, gençliğinin ne zaman tükendiğini hatırlamayan ve avucunda tuttuğu yaralı bir kuş için döktüğü gözyaşını saklayamazken, tarla çiti sınırı iki karış geçti diye küfürleştiği amcasının oğlunu gözünü kırpmadan öldüren ya da öldürülen adamlar. Veya yemek pişirirken öfkesine yenilip, mutfak muşambasında dolaşan örümceğin üstüne bastığı için cehennem ateşinde yanacağına inanan, hiçbir nedeni yokken bile Tanrıya şükredecek kadar yazgısıyla barışık yaşayan, ölümden ölesiye korkarken annesinin ölüsünü bir gassal ustalığı ve soğukkanlığıyla yıkayan kadınlar.

Sana, bir hikâyede kasabayı ve burada yaşayanları başka nasıl anlatacağımı bilemiyorum; sadece fonundaki tarifsiz hüznünden kuşku duymadığımı ve kelimelerin yetersizliği veya yazanın yeteneği dışında bir şeyin var olduğunu biliyorum; galiba burası için ağız dolusu konuşmak yerine, sadece siyah-beyaz fotoğraflar çekip saklamalı.

Oğuz, harman yerinin ortasında, farelerle köpeklerden korunsun diye kalın kazıklar üstüne fındık odunlarından yapılarak kurulmuş serenti* direğinin dibinde, gazoz içiyor. En yakın arkadaşı Mustafa ile Süleyman'ın ikinci hanımından oğlu Necmi de yanında. Türüdüoğlu Nuri'nin küçük oğlu Mustafa'yla aynı zamanda hem bahçe, hem de Karayel Sokağında komşu. İyi balık tutuyor Mustafa; Pazarsuyu Deresindeki sazlık diplerinin yerini, suyun denizle birleştiği ağızdan yukarılara, Kovanlık köyünün eteğine dek ezbere biliyor. Olta işinden sıkıldığı vakitlerde Oğuz'la Ayşe'nin kardeşi Necmi'yi yanına alıp, iki kilo sönmemiş kireci içine koyduğu yirmi beşlik boş şeker çuvalını sazlık diplerinde suyun içine ovalayarak balıkları ve kurbağalarla su böcekleri dahil canlı ne varsa sersemletip yüzeye çıkarıyor. Oğuz, kurbağalarla minik balıkların ölümüne üzülüyor; yoksa kendilerini kilolarca balıkla eve dönerken adam yerine konmuş hissettiren avdan dolayı Mustafa'ya hayran. Necmi ise, hep dalaşmasına rağmen üvey ablasına ulaşmanın yolu gördüğünden vazgeçemediği, gevezeliğinden ziyade laf taşıdığı için kızdığı, yarısı Gürcü bir çocuk; uzaktan da akraba. Bazen, Ayşe'nin de orada olduğunu öğrendiği günlerde, çoğu Gürcülerin yaşadığı oba köylerinin hemen gerisindeki Kuzköy'e gidip kalıyor; on yedi yaşın en güzel vaktini Ayşe'nin düşte his-

*Harman yerinde kazıklar üstüne kurulan, hasat aletlerinin konduğu; kapalı, kiler benzeri.

settiren koynunda geçiriyor.

—Ben sana varamam, biliyosun di mi?

—Nedenmiş; benden büyüksün diye mi?

—Babam sizin bahçelerde yevmiyeci, bi kere. Anam da, ben de. Yanaşma sayılırız; ağa kısmı yanaşmadan kız almaz!

—Saçma! Ninem de rahmetli dedemden büyük değil miydi? Hem bana ne! Seni seviyorum, ben. İstersen Çingen kızı ol; insan değil miyiz; ne farkı var ki?

—Sen böyle konuşunca içimin yağı eriyo, aşkım, ama gerçekler öyle değil işte.

—Hangi gerçeklerden konuşuyon sen? Ben, kasabanın en güzel kızını seviyorum; anlattığın ağaların, beylerin sen kadar güzel kızı var mı? Hele askere gideyim bi; göreceksin. Zaten gitmeden nişanı da basacam!

—Orhan abi he dese, anan demez ki Oğuzum.

—Anamı kim dinler; babam ne dediyse, odur.

—Hep öyle söylenir ya, kadın kısmı geriden idare eder evi de, erkeği de.

—Gürcülerde geçer kadın kısmının lafı; bizde değil. Hele bi askerlik çağım gelsin; cümle âlem görecek. Sen de göreceksin.

—Ah aşkım! Küçük sevgilim!

—Öyle deme işte, bak.

—Ne diyeyim bitanem, kızma; gel hadi, gir yorganın içine.

—Sen her bi şeyi yaşla görüyosun;

—Yok valla; nerden çıkardın şimdi bunu?

—Görüyon işte; iyisi mi git sen otuzluk birine var!

—Ah canımın içi; kızma tezden. Yanıma sokul, hadi.

—Gelmem!

—Hadi ama, ninem uyanır şimdi; su dökme saati geldi.

—Uyansın; gözü mü görecek sanki.
—Yaa! İşine geleni öyle bi görüyo ki!
—Hem bana ne! İstemiyom bu sefer.
—Özledim, bekletme; büyüğünü göster, gel hadi...

Oğuz'un, geçtiğimiz yıl amcasının oğlunun götürdüğü Kayabaşı'ndaki iki odalı pembe evde, memleketin bakir tüm delikanlılarına işi öğretmiş ünlü Lale Hanım dışında seviştiği tek kadın Ayşe. Orada yaşadığı beş dakikalık serüveni erkekliğin kanıtından saymıyor zaten; Ayşe'nin yatağında geçirdiği gecenin sabahında, her defasında biraz daha büyümüş olarak uyandıran o keyifli, erkekçe duyguyu unutamıyor. Bazen de Ağa dayı'nın torunu Şerif'le de adının çıktığını bildiğinden sinir olduğu bu güzel Gürcü kızını sahiplenmekten cayıp, Ayşe'nin en çok korktuğu şeyi yaparak sorumsuzca içine boşalıyor. Hele iki bira çektikten sonra, rahmetli dedesinden kalma gümüş tablasında sardığı kaçak tütünle efkâr dağıtırken; yani kendine inatla kıskanmadığını telkin ettiği, gencecik kafasında kadınını aşktan başka, aşka yabancı bir yere koyduğu vakitlerde, O'nu bir fahişe gibi düşündüğü ve bir fahişeyle sevişir gibi yattığı bile oluyor.

—Uuf! Yandım anam!
—Ne oldu lan?
—Uf anam, bişey ısırdı baksana.
—Nereni lan, bacağını mı?
—Yılan! Yılan oğlum, baksana.
—Soktu mu lan yoksa?
—Orhan amca Orhan amca! Oğuz'u yılan soktu!
—Bağırmasana, oğlum; yılan değil galiba; örümcek.
—Kıvrılıp gitti lan kabukların arasından; yılan işte.
—Hadi be! Büyük müydü?
—Hışırtıyı duymadın mı?

—Ne bileyim, kuyruğunu gördüm kabukların arasında; ipince bişeydi işte.

—Lan zehirli olmasın bu? Kuyruğu ne renkti?

—Bilmem. Galiba sarı-siyah çizgili.

—Ne oldu Necmi?

—Oğuz'u yılan sokmuş.

—Ne yılanı oğlum; bizim yılanlardan zarar gelmez, korkma Oğuz, oğlum.

—Ya baba, Musti görmüş; kör yılana benzemiyo, diyo. Off! Şişti bak.

—Korkma oğlum, korkma. Gile Babaannenin ilacından süreriz; yarına bişeyin kalmaz.

—Ya Orhan amca ben derim ki, sağlık ocağına götürelim.

—Yok be Mustafa. Et sararız şimdi; şişi de ağrıyı da alır, emer.

—Et sar baba ya, ben doktor moktor istemem şimdi.

—Aferin benim aslan oğluma!

—Baba, sıcak oldu ya; ateş mi yaptı ki ne?

—Birşeycik olmaz; su getirin bakim şurdan.

Ünyeli Şükrü'nün cipi, Kara dere'yi kasabaya bağlayan çiçek bozuğu şosede Terzi Orhan, Oğuz ve sağlık ocağından emekli, kız kurusu Hatice hemşireyle birlikte, sadece sağ lastiklerin girip çıktığı çukurların beşiğinde sallanarak vilayetteki devlet hastanesinin yoluna koyuluyor. Şükrü, acele sürüşüne rağmen ustalığını konuşturuyor, Hatice hemşirenin yüzü soğukkanlı durmaya çalışsa da endişesini saklayamadığından hem şoför, hem de Terziyi korkutuyor. Oğuz'un yanakları al al, bedeni ateş gibi, göz kapaklarıysa kirpikleri demirden yapılmış gibi ağır; kolonya şişesini yarıladıkları halde yerinden oynamıyor.

İki büyük rakıyı bir akşamda içip hiç salınmadan ve

kimseyle konuşmadan kasabanın öteki ucundaki evine dek yürümesiyle tanınan eczacı kalfası Arap Mustafa'nın bilgisinden kuşku duyulmuyor; özellikle elde yapılan ilaçlarla ilgili bazı doktorlara önerilerde bulunduğu bile söyleniyor. Ama Şükrü'nün cipinin arkasından gözleri asılı durup bakarken, yılan ısırığıyla ilgili hiçbir bilgisinin bulunmadığını düşünüp suçlu hissetmekten alıkoyamıyor kendini. Belki bu akşam da içmek için gerekçesini, kendini kolayca ikna edip buluyor böylece.

Fındık dalda yeşerdikten sonra O'nu kimse bulamaz. Ben, diyor, Ucarlı'ya gidip bahçede elbise ölçüsünü alıyorum. Karısıyla haber gönderiyor, hava kararmaya yüz tuttuğunda ben usulca gidiyorum dediği yere. Anana bile söylemem nerede olduğumu. Mithat arkadaşımdır. Bakma sen kaçak düştüğüne; Ağadayı denilen Dikmenli, ama Şemsettin köyünde yerleşmiş mendebur bir tefeciyi vurduğundan peşini bırakmadılar. Kumandan adamı tabi Ağanın; yediği içtiği ayrı gidiyor. Ama nafile! Üç jandarma kumandanı eskitti; Mithat hala kaçak. Bu yüzden de lakabı 'Kaçak Mithat'tır.'

Oğuz, kırk dereceyi geçmiş ateşin içinde göz kapaklarının demir kepengini kaldıramazken, garip biçimde aklına, babasının kuzinede kestane kavurduğu kış gecelerinin hatırası eşkıya Mithat'ın hikâyesinden başka şey gelmiyor; ciptekileri şaşırtan, ama ateşi yükselmiş herkes gibi saçmaladığını düşündüren sözcükler, şiştikçe pembeleşen dudağından bölük pörçük dökülüyor. Korkuyor aslında; korkudan yaprak gibi titriyor. Sade korkudan mı; ateşten de. Ama onu hastaneye taşıyanlar, akşamüstüne doğru birden bire düşmüş bedeni ve bir piliç derisi gibi kızarmış yüzüyle babasının kucağında sıtma nöbetinde titreyen delikanlının durumunu, bir ihtimal ırgat bohçasına gizlenip

geldiği ıslak toprağı yadırgamış, kuyruğu buralarda yaşayanlara benzemeyen uğursuz bir yılan zehrinin ateşine bağlıyorlar.

Hastaneye ilk vardıklarında, gözlerinin altındaki şişlik yüzünden yüzyıllık uykudan uyanmış izlenimi veren doktor, bunu bir yılan ısırığının yapamayacağını, ancak ayrıntılı tetkiklerden sonra tanı konulabileceğini, bu incelemenin de en yakın Trabzon'da, fakültede yapılabileceğini söyleyerek ambulansı çağırdıktan sonra gecenin, bu nöbetine en çok yakıştırdığı kısmına; yatağına dönüyor.

'Fındık dalda yeşerdi mi, jandarma aramayı keser. Umudu tükenmiştir çünkü. Mithat, şimdilerde teröristlerin yaptığı gibi Karahisar yaylalarına bel vermiş, Erzincan'a, öte tarafta Niksar dağlarına yaslanmış geçitlere itibar etmiyor; adı kaçak, yüreği değil. Varsa yoksa Dikmen Dağıyla, batıda Kovanlık eteğindeki vadi. Oradadır. Başka yere gitmez. Köylü de biliyor, kasabalı da. Devlet de biliyor. Dört ayrı ilçeden, yetmiyor vilayetteki Alaydan jandarmalar, sen de en az beş yüz kişi bölgeyi karış karış arıyor, her bir mağarayı, ormanın en sarp, balta girmemiş, sade ağı ağacı yetişen yüksek yerlerine giriyor, didik didik ediyor; Mithat'ın gölgesini bulamıyorlar ama. İki kere yaklaşıyorlar, yaylım ateşi açıyorlar piyade tüfeğiyle, köpekler kan izi bulduğundan vurulduğunu anlayıp geceler boyu aramayı bırakmıyorlar, yine de Mihtat'dan iz yok. Bir karısı, bir de ben. Birde rahmetli anası her Cuma akşamı, kandil gecesi rüyasında görüyor. Şimdi sana anlattıklarımı jandarmaya, polise anlatmadım tabi; Mithat hep söyledi Allah için; 'Orhan', dedi, 'sıkıştırırlarsa eziyet ettirme kendine; söyle, ama beni bugün mü gördün, bugün mü ettin elbiseyi prova; dün yaptım, de. Öyle de ki, ben bir gün kazanayım. Zaten bulamazlar ondan sonra. İşte böyle oğlum, Oğuzum, bakma sen el âlemin ileri geri konuştuğuna; yok efendim,

muhtarın kızını kaçırmış da, falan. Hepsi palavra! İki vukuatı var sade; anasına günü gelmeden faiz işletti diye Ağadayı'nın alnının çatına yapıştırıyor mermiyi, bir. Bunu Kovanlık eteğinde pusuya düşürdükleri vakit jandarma kumandanı küfür etti diye bacağından vuruyor, iki. Onun dışında kimseye zararı yok, tek başına bir eşkıya. Asıl namını girdiği sayısız çatışmalardan tek başına, sıyrıksız çıkmasıyla alıyor. O ister mi ki, kaçakta yaşamayı. Kaderin oyunu işte.'

—Oğuz Caniklioğlu'nun ailesi kim?

—Orhan! Orhan!

—Ha? Ne oldu?

—Seni seslendiler, yürü bak. Hadi çabuk!

Trabzon şehrine ve denize tepeden bakan Farabi mahallesine kurulu kampusta gece, bu uğursuz tatil günü sabahındaki ilk ışığı görmek üzere.

Tıp Fakültesi koridorundaki deri döşeli sandalyelerden birine hak etmiyor gibi eğreti oturmuş, Şükrü'yü seyrettikçe bir oğul ifadesiyle gülümseten peştamallı teyze dışında, giriş kapısına yaslanmış, bir eli mavi önlüğünün cebinde, öteki eli alıştığı bahşişi arar gibi açıkta ayakta uyuklayan erkek hastabakıcı, Terzi Orhan, bir de sesi ışıklı tek odadan dışarı çıkıp boşlukta yankılanan hemşire dışında kimse yok.

Terzi, tuhaf düşünceler içinde, orta yaşlı omzu düşmüş, gözlerine bakanı yanıltan ifadesinde suskunluğunu koruyor. Belki de, acaba, diyor. Acaba bu sabah hastaneden kaç kişi günışığını göremeden ayrılacak ? Allah sıralı ölüm versin, versin de, bizimki henüz on yedisinde!

—Buyur, hemşire hanım.

—Oğuz'un yakını sen misin, amca?

—He, babasıyım. Bişey mi oldu yoksa?

—Şu kâğıtları imzalaman gerek.

—Oğlum nasıl; kendine geldi mi?

—Yoğun bakımda, amca. Durumunu doktoru bilir.

—Niye, sen görmedin mi?

—Bizim açıklama yapmamız yasak.

—Öyleyse doktorun yerini söyle, ben sorayım.

—Hele şu kâğıtları imzala, işi bitince doktor seni çağırıp bilgi verecek. Hadi geçmiş olsun.

Ayşe, 'kömürlük dağı'nı öyle yanık okuyor ki, öğle vakti rutubetli güneşin fındık dallarından söküp ırgatların yorgun bedenine kondurduğu tozun yapışkan eziyetini bile unutturuyor. Hatta Kürtlerden biri, çuvala boşaltacak kadar dolmadığı halde belindeki sepeti yere koyup avuçları patlayıncaya dek alkışlıyor. Terzinin yokluğunda bahçedeki işleri yürütmek görevini 'ırgat başı' sıfatıyla daha evvelki yıllarda olduğu gibi yeniden üstlenmiş olan Süleyman, Gürcülerin yerine Adapazarı'dan getirtilmiş bu biçimsiz, esmer adamlara zaten sinir olduğundan; kızı için alkış sesini duyunca dayanamayıp patlıyor:

—Gevşeklik etmesinize lan! Bakın işinize!

Fadime Ana, Süleyman'ın gereksiz çıkışına bir çıkış da kendisi bulunmak istese de vazgeçip, hiç değilse nispet yapmak için Ayşe'yle koyu bir sohbete duruyor. Kürt ırgatların başı olduğu, diğer ikisinin yemekten önce el-yüz yıkama sırasında ibrikle mendili tutup saygı göstermesinden anlaşılan yaşlıca olanı, bahçedeki iki dilin dışında duyulur sesle konuşup kendi kendine söylenerek, Süleyman'ın sert bakışını üstüne çekene dek susmuyor. İkindi ezanı okununca 'ırgat başı'yla Gürcü taife bir yanda, Kürtler başka bir yanda saf tutup çabucak abdest aldıktan sonra, namazı bir kaytarma işine dönüştürmemek için yarışır gibi hızla secdeye varıp kalkıyorlar. Bunu fırsat bilen ırgatlardan bazıları ocak diplerinde su, sigara içip kendilerini ödüllendirirken, Ayşe, öğle yemeğinde ne yediyse bir

solukta çıkarıp rengi benzi sapsarı, olduğu yere yığılıveriyor. Fadime Anayla öteki kadınlar, su ve yaşmaklarının yelpazesiyle yardıma koşuyor. Sonra da genç kızı çimin üstüne boylu boyunca uzatıp, birkaç gündür yinelenen bulantılara, birbirlerine açıkça söyleyemeseler de geleneksel tanıyı koyuyorlar; Fadime Ana, belli belirsiz mırıldanarak:

—Süleyman duymasın, diyor. Herhalde yakında düğün olacak!

Fındık sepetleri şeleğe, oradan çuvala boşaltılıp, ağızları keten ipliği çuvaldızla işlenerek dikildikten sonra kapatılıyor. Hazırlanan çuvalı, ırgatbaşınca görevlendirilmiş çuvalcının taşıdığı dere kenarındaki yolda, at arabacı Fevzi tek tek istifleyip bağlıyor. Sinir hastası karısı eve almadığı zaman, hiç yüksünmeden atıyla aynı ahırı paylaşan bu adam, Birinci sigarasını ateşletip kamçısını konuşturmaya başlayınca da, bir yıllık umudu anlatan çotanaklar kasabaya, kurutulmak için harman yerine doğru yola çıkıyor.

Kara dere'nin kurtulmasına* iki gün kala hastaneden gelen haber Terzinin evinin önündeki fındık hasadının yeşil, büyük bir halı gibi serildiği geniş harman yerinin üstüne kara bulutlarını indiriyor. Doktor, başlangıçta delikanlının bünyesi güçlü olduğundan atlatma olasılığının yüksek olduğunu, iki gün sonra etrafında pek çok hemşireyle dolaşan keçi sakallı başka bir doktorsa, hocasının istediği bazı yeni tetkiklerden anlaşıldığı kadarıyla yılan ısırığının değil, ama çok nadir görünen ve Oğuz'un bedeninde öteden beri yaşayan bir virüsün önce ciğerlerini, sonra da tüm solunum sistemini ele geçirdiğini, hastayı nefes alma-

*Bahçedeki hasadın bitmesi.

sı için solunum cihazına bağlayacaklarını, ellerinden gelenin fazlasını yaptıklarını, kendilerini en kötü olana hazırlamaları gerektiğini, yine de Allah'tan umut kesilmeyeceğini söylüyor...

Aradan altı gece yedi gündüz daha geçtikten sonra Oğuz'un adı, Belediye hoparlöründe ana-babası, kardeşi, amca ve teyzelerinin adlarıyla beraber duyurularak, kazağında parfüm kokan genç bir kadının metalik sesiyle son kez, ölüm ilanında anılıyor.

Ama bugün hala, henüz karnının büyümesine izin verilmeden, en uzak oba köyünün yetim çobanıyla aceleyle baş göz edilip peşi sıra çocuk doğurmuş, dilden dile dolaşan güzelliği geçip giden yıllar içinde kaybolmuş ve bir şarkıcı kadar güzel sesini o günden sonra sadece konuşmak için kullanmış Ayşe'nin ilk oğlunun göbek adında yaşıyor.

Oğuz'un cenazesinde Türüdüoğlu Mustafa'nın siyah, şişman bir naylon torbayı, mezarlığın dik yokuşu boyunca kan ter içinde kaldığı halde usanmadan taşıdığını görenler, torbanın şişkin olmasını, Kara dere'de yakaladığı balıkları yaşatmak içinin su dolu olduğuna, böylece arkadaşına sevgisini gösterip yalnız bırakmamasına bağlayıp, konusu geçtikçe efkâr sigaralarını yakıyorlar. Oğuz'u üzmemek için derede bir daha kireçle avlanmamış, şimdi bir köy okulunda öğretmenlik yapan Mustafa'nın, babasından defalarca dayak yemesine rağmen inatla içtiği sigaraya da, cenazeden sonra başladığı biliniyor.

Terzi Orhan'ınsa, hem kendi annesinin, hem de yaşadığı sürece küsülü kaldığı kayınvalidesinin ölüsünü gözünü kırpmadan yıkamış olmasına rağmen, oğlunun cansız bedenine dokunamamış karısının aksine, Ayşe'nin yaşadığı oba köyüne zaman zaman eski arkadaşı olan muhtarı ziyaret etmek bahanesiyle gittiğini, her defasında türlü hediyeler ve Kaymakamlıktan aldığını söylediği bir miktar para götürdüğünü, Ayşe'ye de, torununa olduğu kadar hasretle sarıldığını tüm kasaba konuşuyor.

OTOBÜS

Gerçek adının Nazile olduğunu öğrendiğim Çingene kızdan bir kırmızı karanfil satın aldıktan sonra, onu Üsküdar İskelesinde üstünde siyah harflerle ZİRAAT BANKASI yazan bankta unutarak, geciktiği için sigaramın son nefesine denk düşen 14-C otobüsünde, pencere kenarında bir yer bulup oturuyorum.

Keylim yerinde.

İstanbul'un Mayısında mevsimi kendinden çıkarıp kentin parçası yapan bir şey var. Aynı şeyi, Kasımda Ortaköy'den Beşiktaş'a uzanan çınarlı yolda, Yıldız kemeriyle eski Şeref Stadı ve içinde yabani otlarla ağaçların büyüdüğü Çırağan Sarayı'nın harabelerini seyrederek, gazeller üstünde yürürken de hissediyorum; Kasımın güze yakışan yegâne ay olduğuna, Sait Faik hikâyeleri veya keder denince bu zaman kesitinden başka şeyin aklıma gelemeyeceğine dair inancım, herhalde bu yüzden.

Mayıs da, Kasıma inat, kasvetin kabuğunu kırıp şehre filizini verdiği işte böyle bir zaman İstanbul'da; yalnız kendi mevsiminin sonunda yer almış, sıcağı veya denizi muştulayan bir takvim dilimi değil; yedi tepeye konuk olup, birkaç günde, Bizans zamanlarından kalmış büyüsüyle çaresiz bıraktığı şehrin hayatını değiştiriyor.

14-C otobüsü, Üsküdar İskelesi'nin karşısında, Kuşkonmaz Camü'nin önündeki duraktan kalkıp Altunizade'ye gidiyor. Çiçekçi'yi geçince, Zeynep Kamil yokuşunu çıkarken sağda, Karacaahmet mezarlığının kalın duvarının kenarında Nisanın yirmisinde ilk çiçeğini açan erik ağacı, şehirden önce şehrin içindeki ölülere getiriyor baharı. Sonra Beykoz tepelerinden başlayarak diğer yükseltilere yerleşip aşağılara, Boğazın poyrazla iyot kokulu damlacıklarını savurduğu düzlüklere, oradan tüm şehre yayılıyor.

İskelenin karşısında oturmuş, telaşlı sireniyle martıları ürküterek acemi veya sarhoş olduğunu düşündürüp merak uyandıran kaptanın, becerip de on beş dakika yanaştıramadığı vapuru seyrederken unutuyorum karanfili. Şimdi yalnız eski eylem fotoğraflarında kalmış, rengiyle bir dönem dünyanın nerdeyse yarısının Don Kişot ütopyasında peşinden koştuğu idealleri simgeleyen kırmızı karanfilin görüntüsü, ebemkuşağı ışıkları saçan kristal vazodaki bir masal çiçeği kadar güzel görünüyor. Bir ihtimal, Yalova'daki seralardan birinde başka bir ülkeye gönderilmek için yetiştirilip her nasılsa artık şarkıları tutulmayan, emekliliğini çoktan doldurmuş TRT sanatçılarının nostalji programlarında ümitsizce andığı meslektaş posteri gibi Çingene kızın tezgâhına düşmüş; ama ne kadını, ne de erkeği ilgilendirecek aşkvari kokuyu taşımıyor.

—Affedersiniz! Ama bişey sordum di mi?

—Anlamadım?

—Oturabilir miyim, dedim de, maşallah pek oralı görünmüyorsunuz!

—Koltuk devletin, Hanımefendi; neden soruyorsunuz; boş işte!

Kumral ve kendi haline bırakılsa kimsenin ilgilenmeyeceği saçını bir savaş alanına çevirmek için jöle, briyantin, dondurucu sprey ve kim bilir adını bilmediğim hangi silahı, yaşlı annesinin Salı pazarından aldığı plastik sehpasına koyup, aylak saatlerini hiç üşenmeden ayna karşısında tüketmiş varoş kızlarına benziyor. Kentsoylu görünmek için harcadığı arabesk çaba bir yana, şehrin pijama üstü acele makyajına bile uymamış suratında hiçbir hayır ifadesi yok. Yani sabah kapıdan çıkarken Göksu'daki kanalizasyon kokusunu dahi arıtmış bu Mayıs havasının üstümdeki olağanüstü etkisini, çingene kızla konuştuğum iskelede vapur ve martı dansıyla yaşadıktan sonra bir kâbus gibi çöküyor yanımdaki koltuğa. Nerden ekşidiyse başıma; iki durak, iki yüz olup yol bitmek bilmeyecekmiş gibi.

Eski, dizel bir motorun kulağıma işkence ettiği, ilkyaz güneşinin otobüs camından yüzümü nişanlayarak yanıma çöreklenmiş kızın ter kokusuyla soluğuma yapışıp bunalttığı bu sırada iri, uyuz bir Kangal kırması, az ilerideki küçük kazanın da etkisiyle ardı sıra birer vagon gibi eklenerek bekleyen otomobillerle otobüslerin arasından lırlayıp geliyor; otobüsümüzün arka kısmına, oturduğumuz yerin altındaki lastiğe tüm şiddetiyle havlayarak saldırıyor. Biz yolu ağır usul adımladıkça, yanımda oturana okkalı bir çığlık attırdığı için yegâne arkadaşımmış gibi hissettiren uyuz hayvan daha bir kudurup havlıyor. Ben, hiç istifimi bozmadan, içime ılık su serpen kötü niyetli gülümsemeyle ve kesinlikle köpekten yana sal tutup kendimce mırıldanıyorum:

—Hoş geldin 1 Mayıs!

Yaşlı bir kadın, yeni tanıştığım arkadaşın yarısı Sivaslı havlama sesi yüzünden camını temizlerken yere düşürdüğü gözlük bezini bulmak için yardımcı olmadı diye, kim-

senin farkında olmadan ayakta bekleyen ve baharın erken sıcağında bunaldığı ter içinde kalmış peynir beyazı suratından anlaşılan üniversiteli delikanlıya söylenip duruyor. Çocuk bir elinde büyük, kahverengi çoban düğmeleri sırıtan kabanı, ötekinde kalın cildi ileride şifa dağıtacak koluna işkence eden anatomi kitabıyla çoktan usandırmış öğrencilik yıllarının atlayarak geçmesini bekliyor gibi. Yanındaki zayıfça, dudağı ve gözlüğünün metal çerçevesi ince, dişi olmasına daha çok vakit varmış gibi duran, hani erkekçe bakmanın mümkün olmadığı kütüphane memuresi kılıklı bir kızla arada iki kelime edip susuyor. Delikanlının yorgunluk kokan usançlığıyla etrafıyla ilgisinin bulunmaması yaşlı kadını daha da kızdırıyor olmalı ki, körüğün yanındaki tek kişilik yerde oturmasına ve herhalde şikâyetini paylaşacak kimse bulamadığına hayıflandığından olsa gerek, başını dışarı çevirip yüksek sesle homurdanmaya devam ediyor.

Ben, elbette kalbimi ve oyumu, birinin varlığını bilmediği iki kadından çekmiş üniversiteli gençten yana kullanıyorum...

Memur emeklisi izlenimli, yıllardır eskitemediği baklava dilimi desenli klasik hırkasını üst düğmesine dek sıkıca kapattığı ütülü gömleğinin üstüne giyip, ömrünü sigarasız ve belki adını bile bilmediği içkilerden uzak geçirdiğinden yüzü hala ışıldayan, ama boynundaki kırışıklığı ve kırlaşmış saçıyla da yaşını saklamayan adam, otobüsümüzün en huzurlu yolcusu gibi görünüyor. Köpekleri sevmeyen, köpeklerin de sevmediği yaşlı kadının çaprazında, uzak gözlüğünü yukarı çekmiş, katlayarak küçülttüğü gazetesini okuyor.

Yanıma çirkin seremonisini koyarak oturan kızla kokana kadın olmasa, bu muhteşem bahar ikindisinde en hu-

zurlu yolcu ben olacağım; kısmet işte. Şimdi kendimi mevsim jürisinin ananevi kararına göre 'iyi bir ikinci' sayıyor ve galiba kıskançlığımdan veya kızgınlığımdan, siz nasıl düşünürsünüz bilemiyorum, belki de dinginliğini aymazca bulduğum bu adamın varlığı beni kışkırttığından, dramatik bir hikâye uydurup sıralamadaki yerimin aslında pek de önemi bulunmadığını anlatıyorum şimdi size:

'Hamdi Atabeyoğlu. Bin dokuz yüz kır yedide Kastamonu'da doğduğunda, annesinin ilk kocasından iki kardeşi daha olduğundan, vaktinde köyün tek ebesi de olan, genç yaşlı herkesin elini öpüp sözünü dinlediği ninesi Ümmühan Ana doğumuna gelmiyor. Yerine, Belediye zabıtası babası hiç istemediği halde, daha sonra Muhtarın reşit olmayan kızını iğfal edip hapisten kurtulmak için evlenmek zorunda kalan, ikisi sakat üç çocuk babası, Sağlık Ocağının şimdi başka yere atanmış doktoru doğumu gerçekleştiriyor. Zabıta baba, kasaba kahvesinde heyecanla beklerken erkek çocuğu muştulayan Muhtarın küçük oğluna beş lira bahşiş verdiğinde, kasabanın tek kuyumcusuna yeni gelmiş, oğlan doğurmuş karısını alnından öpmeden önce, kulpu olmadığı için yastığın üstüne herkese göstererek bırakacağını düşündüğü yeni imalat reşat altını düşürüp kaybediyor. Parasının büyüklüğü bir yana, asıl gözünü yeni açmış karısının peş peşe üç oğlan doğurup etrafa nispet yaptığını söylediği komşusu Hatice'yle iki eltisinin de bulunduğu o doğum kalabalığının arasında ceplerini dışarı çıkarıp kurdeşen döker gibi orasını burasını karıştırdığı andaki rezilliğini unutamıyor. Kocasının o sırada debeledip durduğu, yüzünün kıpkırmızı kesildiği haline acısa da, annesi Besime, aklına geldikçe hala kin duyuyor. Duruma çok içerleyen baba, yalanı olmadığını kanıtlamak istercesine kahvede, defalarca yüksek sesle Kuyumcu Süleyman'ın da kaybolan altına kendisi kadar üzüldüğünü, Ankara'dan özellikle sipariş etti-

ği kulpsuz reşatı bir daha bulamayacağını söylediği gibi lafları sıkça konuşup, etrafa kendini duyurmaya çalışıyor.

Ümmühan Ebenin gelini Besime'yi aslında sevdiği, akrabalarına 'yukarıda Allah var; onun ev kadınlığına bulunacak hiçbir kusur yok, ama işte...'gibi övgülerle de konuştuğu biliniyor. Kocasının, gelinin anası hakkında duyduklarından midesinin bulandığını, e tabi bir de iki çocuklu, dul bir kadına bekâr, aslan gibi oğlunun yakıştıramadığını söyleyip hasretine dayanamadığı oğluyla, konu komşunun 'dünyalar güzeli, en çok da dedesine benziyor' diyerek anlattıkları torununun gözünde tüttüğü de konuşuluyor. Ama başka çaresi bulunmadığından, zamanın reçetesiz ilacına bel bağlayıp sabretmek gerektiğini de biliyor Ümmühan Ebe. Gel zaman git zaman, Zabıtanın iki çocuğu daha dünyaya geliyor. İlkinde bel ağrısı tuttuğu için gelemediğini söyleyen Ebe, ikinciyi göremeden öldüğünde, biricik oğlunun karısının eski kocasından olan büyük oğlu tarafından hastanelik oluncaya dek dövüldüğüne de tanık oluyor. Oğlunun şikâyetçi olmayıp, cümle âlemin bildiğini polise söylememesine de ayrıca içerliyor. Bunlar yetmezmiş gibi sonraki iki çocuğu da kız doğuyor...

Hamdi Atabeyoğlu; yani onca sıkıntıyı çektikten sonra, güzel bir ilkyaz günü köyüne gezmek için gittiğinde, onarımına yardım etmeye çalıştığı traktörün altında ezilip feci biçimde can veren Zabıta babanın tek oğlu, yirmi dört yaşına geldiğinde, amcasının o dönemde Adalet Partisi'nden vekil seçilip Ankara'ya yerleşen dünürü sayesinde İstanbul'da, Sirkeci Postanesi'nde işe başlamasının ardından, ölen babasından kalan mirastan, bugün minnetle andığı iki kız kardeşinin feragat etmesi sayesinde yüklüce bir para edindikten sonra, ayağını yorganına göre uzattığı mutlu hayatına başlıyor. Babasını iki gün yoğun bakımda bırakan dayağın sahibi, delikanlı çağına geldikten sonra da Hamdi'nin başına musallat olan üvey ağabey, Kabadayı Celalettin'in bir tarikata girip

dünya işlerinden elini eteğini çekmesiyle de, bu durum artık sıkıntılı günleri geride bırakmış güzel hayatın tuzu biberi oluyor.

Hamdi Bey, şimdi Altunizade Erkek Öğrenci Yurdunun aşağısında, dört katlı bir apartmanın girişinde, bir dönem karısının çocuklarına bakıcılık yaptığı bir dairenin de içinde bulunduğu KADER APARTMANI'na komşu oturuyor. Her bayramın ikinci gününde, şimdi kocaman adamlar olmuş, hatta küçüğünü karısının bereketli göğüslerinden emzirerek çocuklarına sütkardeşi yaptığı komşu çocuğu, biri ileride mühendis çıkacak iki delikanlı da hiç sektirmeden ziyaretlerine geliyor...

İşte böyle Sevgili Okuyucu...

Benim durak yakın ufukta görüneli çok oldu, ama otobüs ancak yanaşıyor. İnerken, körüğün bitişiğindeki kapının 'tıs' sesini duyar duymaz yanından kalktığım, şehre yerleşmiş kır savaşçısı boyalı kıza seslenip, ancak, o da nezaketen fino sevebilecek köpekçi yoldaşının yanında oturmasını işaret etmek geliyor içimden; kafamı geri çevirip dostça olmayan, düşmanca da değil; o aynada bir türlü gösteremediğim garip ifademi takınıyorum.

Ama O, anlamaz bir tuhaflıkla bakıyor yüzüme.

Sadece yüzüme mi; gözümün tam içine.

Bakıp da görüyor.

Ben de öyle.

II

Karacaahmet Mezarlığını dolaşıp mezar taşlarının yazılarını okumak, Mesut'un en duygusal halinde bana armağan ettiği, Kadıköy'deki bir sahaftan satın aldığını ve galiba pişmanlık duyup sonradan aynısını çok aradı-

ğını öğrendiğim sarı yapraklı eski deftere yazıları not alma fikri epeydir aklımda. Mesut'a göre Paris'te şairler sarı, kalın yapraklı ve içindeki kalem kutusu bölümüyle tedavülden kalkmış bir ajandayı andıran bu defteri çantalarından eksik etmiyor. Bu arada ben Mesut'un Paris'e gitmediğini ve hiçbir Fransız arkadaşı olmadığını da biliyorum.

Açıklaması için pek çok psikoloji kitabı okuduğum, ancak bugün hala işin içinden çıkamadığım, doğrusu yetişkin bir adama da yakıştıramadığım 'ölü korkusu'nu yenmek düşüncesiyle Haydarpaşa'dan Altunizade'ye uzanan en kısa yolu, yani uzun mezarlık patikasını yürüdüğüm o kış gecesinin ardından iki yıl geçti; ben, burasına duyduğum gizemli ilgiyi açıklayamıyorum! Davranışım şimdi size tuhaf görünebilir; ölümlü olduğumuzu anımsamakla ilgili herhalde. Kuzey Anadolu'da yetişmiş, yarısı şarklı kafamın içindeki betimlenemez dehlizlerden birine çocukluğumun kim bilir hangi masalı veya rivayetiyle yerleşmiş, benimle beraber ama gizlice büyüyüp yeşermiş bir korku belki de.

Gündüzleyin yok ama.

Peki, niçin yalnız karanlıklarda?..

Yurtta kaldığım iki sömestr boyunca en iyi arkadaşlığı paylaştığım Ercan, Elazığlı bir aşiret çocuğu. Annesini de tanıyorum; İstanbul'un erken yağan kara teslim olduğu bir Kasım gününde, pışıyi ilk o 'hükümet gibi' kadının başında gördüm.

Çok yakışıyordu.

Karacaahmet Mezarlığının imamı, anne tarafından Ercan'ın akrabası da olan Ali Nuri'yi, konuşarak veya yazarak anlatması pek mümkün görünmüyor. Bir kere, kendisi de imam olan kayınpederi gibi şans oyunlarının müptelası; hele atları yüzyıllık şecereleriyle tanıyor; çimde iyi

yarış çıkaran bir atın, kumda neden koşamayacağına dair otoriteleri zorlayan görüşleri olduğu; Arap veya İngiliz taylarına göre yaptığı sentezleri gazetelere defalarca yazdığı, yarış öngörüleri sıkça tutan yazarlardan bazılarının onun fikirlerini kendi fikriymiş gibi köşelerine taşıdığı konuşuluyor. Ama ne hikmetse bizim imamın, yatırmayı unutup tek başına tutturduğu dört tekli bir kupon dışında, tıpkı evlendiği günden beri soğuk savaş yaşadığı kayınpederi gibi daima beşte kaldığını, yurt gecelerinin inanılmaz keyif veren şarap kaçamaklı sohbetlerinde, Ercan'ın bir efsaneden söz edercesine anlatışından biliyorum.

Bir de, İtalya'dan getirttikleri gösterişli granit taşlarla yapılmış mezarlıklardaki pahalı çiçeklerden kopardığı filizlere şişeler içinde kök saldırıp, plastik saksılarda büyüterek mezarlık çevresindeki çiçekçilere sattığı, hatta zamanla işi büyütüp dükkânlardan birine ortak olduğu da, unutamadığım, öğrencilik kavgalarında hep yanımda saf tutup, çelimsiz bedenimi polis copundan korumuş o yiğit Elazığlıdan öğreniyorum. Bu yönüyle Ali Nuri, yalnız şehrin ünlü mezarlığında görevli bir din adamı değil, aynı zamanda borç istemek için kapısını çalan öğrenci hemşerilerini de geri çevirmeyen bir yardımsever aynı zamanda. İşte böylesine aykırı, mesleğinin çizdiği sosyal tabloya giyim kuşamından, arada dost sohbetlerinde içtiği iki kadeh rakıya kadar ters düşmüş ve kayınpederini kızdırdığı vakitlerde 'Cumhuriyet İmamı' olmakla suçlanmış, ayrıca bundan da hep gurur duyduğunu saklamamış Ali Nuri'nin yıllık izinde olduğu Mayıs ayının ilk Cuma gününde, Parisli defterimle mezarlığın Altunizade Yurdunun eli adım yukarısındaki kapısına yürüyüp, taşlardaki yazıları not alma işine koyuluyorum.

Ama daha, mezarlığın bu güneşli Mayıs sofrasındaki

çorbamdan ilk kaşığı alamadan; henüz elime yakıştıramadığım Fransız defterine karalamak için ilgimi çeken mezar taşı yazıtı bulabilmek uğruna on beş yirmi dakikayı tüketemeden, hesap sorarcasına seslenen kalın, acayip bir sesle irkiliyorum.

—Kardeş, hoop! Bi baksana ya!

Başımı çevirip duraklıyorum. Ölü gırtlağından çıkmış gibi duran sesin sahibine bakıyorum.

—Bana mı söyledin?

—Yok, aha şu taşın altındakine!

Kendimi toparlayıp elinin altındaki mezar taşında yazanı okumaya çalışıyorum. O, pabucundan kalın bir sicimle bağladığı bol pantolonuna, hatta pisliğin jölesiyle birbirine yapışmış, boynuna dek inen sakalına kadar sidik kokuyor; galiba bu yüzden, kağıt bir banknot gibi gördüğü adamı kaçırmamak için kıpırdamadan, aramızdaki mesafeyi koruyor.

—Ama konuşmayı pek sevmiyo!

—Anladım, tamam. Ne istiyosun?

—Şarap parası.

—Şarabı burada mı içeceksin?

—Sana ne!

—İyi de, burası mezarlık?

—Sana ne! Sen paran var mı yok mu, onu söyle.

—Param var, ama sana vermiyorum.

—Siktir git o zaman! Burası benim mekânım.

—Yahu burası mezarlık, ziyaret yeri, dua...

—Hadi ordan! Duaymış, ziyaretmiş. Onun için mi bir saattir kâtip gibi yazıyon taşlara bakıp?

—Ne yazması? Taşlara daha yeni bakıyorum.

—Hadi hadi, gördüm ben; hem sen ne yazıyosun ki? Kafayı mı kırdın yoksa?

—Bi akrabaya mezar taşı yaptıracam da...

—Benim mekânımdakileri okuma, kardeşim.

—Neden?

—Burada yatanların hepsi Allahsız!

—Sahi mi, sen nerden biliyosun?

—Burda boşuna mı şarap içiyoz, kardeşim! De hadi çek git; beni oyalama.

—Seni niye oyalayayım ki; kös kös oturuyosun işte; bişey yaptığın yok.

—Para ver, boş oturmayayım.

—Sen şarap içmekten başka şey bilmez misin?

—Rakıyı bilirim, ama parası çok!

Ne yalan söyleyeyim, adam hoşuma gidiyor. Güzel Marmara şarabı İki Buçuk Lira; Zeki K. İle içtiğimiz, adı aklımda kalan iki 'köpek öldüren' markası biliyorum; öteki galiba Apollo. Gidip, iki şişe Güzel Marmara satın aldıktan sonra malum mekâna döndüğümde ihtiyarı orada bulamıyorum. Parisli defterimin karton kalınlığındaki yapraklarından birine kıyıp 'görüşmek üzere' yazıyor ve şarap şişelerini, onun az önce önünde durduğu mezarın kenarına bırakıp henüz çiselemeye başlamış yağmuru da hesaba katarak geri dönüyorum.

Otobüsle geçerken gördüğüm erik ağacı yönündeki şoseyi yürürken, yüzümdeki gülümsemeyi yarıda kesen, düşüncelerimin ortasına bir şimşek gibi çakan şey yüzünden yeniden geri döndüğümde ihtiyarı, ilk şişeyi yarılamış halde mekânda otururken buluyorum. Başını kaldırıp beni yabancı birine, dahası bir eşyaya bakar gibi süzdükten sonra cebinden çıkardığı yarım sigarayı yakıp aldırmaz bakışını önüne eğiyor.

Ben, ihtiyarın çimen üstüne oturup önünden çekildiği taştaki yazıyı okuyorum; o da ne! Yüzümü ateş basıyor. Allah Allah! Kendimi çimdikleyip bu şakadan uyanacağım, ama galiba bunu başkasının yapması gerek. Bir siga-

ra yakıp olduğum yere çöküveriyorum; gözüme sokar gibi uzattığı şişeyi nerdeyse görmüyorum:

—Aç şunu!

Mantarsız kapaklı şişenin ağzını dişimin de yardımıyla açıp ihtiyara uzatıyorum; o da elini suratıma doğru uzatıp trafik polisi edasıyla konuşuyor:

—İç!

Yağmur başlıyor. Hem de bardaktan boşalırcasına; şimşeksiz, ama gerçek bir sağanak. Paltosunun cebinden çıkardığı mavi muşambayı bana uzatıp giymemi söylüyor. Karmaşık bir harita gibi kırış kırış duran acayip şeyi açtığımda koca bir yağmurluğu elimde tuttuğumu fark ediyorum.

—Sen giymeyecek misin?

—Hayır, diyor, ayağa kalkıp iki elini gökyüzüne bir peygamber edasıyla kaldırdıktan sonra:

—Yağmur beni temizleyecek.

O an, karşımda duran adamın bedeni ve ruhuyla sandığım kadar yaşlı olmadığını görerek şaşıyorum.

—Sen, hep mezarlıkta mı yaşarsın?

Göklere meydan okurcasına bağırarak kahkaha atıyor. Bir an onu insana, dahası yaşayan bir şeye benzetemiyorum; ürperiyorum. Yağmurdan arınmaya başlamış bedeniyle ayrı bir cesaret yüklenmiş gibi yanıma yaklaşıp, şarapla önünde durduğumuz mezarın toprağını azıcık suladuktan sonra şişeyi kafasına dikiyor. Sanki hiç alışık değilmiş gibi, her yudumuyla dudağına daha fazla yapışan şişenin yabancısıymış gibi, tuhaf ama acı çeker gibi gözlerini sımsıkı kapıyor. Sonra da koluyla ağzını temizleyerek bana bakıyor:

—Bu ikisinin parası, dört şişe ispirto eder.

—Ne? Ne ispirtosu, anlamadım.

—Boş ver.

Ben, taştaki yazının şokuyla ayrıntının şeytanda saklı olduğunu unutmuş gibi veya şu anda, bu saçma sapan Mayıs Cumasında şeytanın kendisiyle konuşuyormuş gibi kalakalıyorum. Öylece; gözlerim mezar taşının üstünde birazı silinmiş, ama dikkatli bakınca rahatlıkla okunabilen siyah mürekkepli yazıda takılı:

Kastamonu Merkez Karaca Köyünden
Niyazi'den Olma Ayşe'den Doğma
HAMDİ ATABEYOĞLU
Ruhuna Fatiha
Doğum 01.05.1947-Ölüm 14.02.1988

—Ben, geleceğimle beraber yaşıyorum, diyor, fırlayıp ayağa kalkarken.

Mavi muşambayı başımla beraber bedenimden çıkartıp atıyorum. Şarapçı arkadaşım, gözümde birdenbire ve ürküterek yeniden yaşlanınca, elinden çekip aldığım şişeyi başıma dikleyip bitiriyorum. Gücümün yettiği en uzak yere kadar fırlatıyorum sonra da. Ama herhalde toprağa düşüp kırılmadığından hiçbir ses duyulmuyor.

Yağmur aniden kesiliyor.

Kalkıp, hiçbir şey söylemeden geldiğim yöne mi, bilemiyorum, adımlarımın götürdüğü yere doğru yürüyorum.

İki sene önce, soğuk bir Kasım gecesi, hurafelerle büyüttüğüm çocukluğuma meydan okumak için soluk soluğa, yüreğim daralarak ve kapısında ışığını gördüğüm İmamevinin etrafında korkumdan peş peşe ateşlediğim sigaranın koruyla içeriden yaşayan bir şey çıksın diye buradaydım.

Peki, şimdi ne arıyorum?

Mesut, mezar taşlarındaki yazıların çocukluğumdan buyana ilgimi çektiğini söylediğimde sarı yapraklı, şimdi-

ki ruh halimle lanetli olduğuna inandığım defteri armağan edip, farkında olmadan bana kapkara sırlarla dolu bir oyunun perdesini mi araladı? Yoksa ben, kendini, faturasını ödeyemeyip bunun edebiyatını sarhoş Paris akşamlarında yaptığı doğalgaz borusuna asarak öldürdükten sonra gerçek ününü bulmuş, melankolik Fransız şairlerin kaderini mi arıyorum bu mezarlıkta? Burada, ağaçlar, sararmış otlar, unutulmuş çiçekler ve ölü yiyen böceklerden başka, bu dünyaya ait değilmiş gibi duran sidikli bir ihtiyar dışında yaşayan ne var, Allah aşkına? Ne!

Bir sigara yakıp defterin tüm yapraklarını birer birer yırtıyorum. Buruşturduğum her bir yaprağı, attığım her adımla karşılaştığım her bir mezar taşının yanına atıp, ihtiyarın peşimden tiksinir gibi haykırdığı sözcüklere sövüyorum...

—Peki, sen ne arıyosun burada? Sen de benim gibi...

Geleceğini mi yoksa!..

Artık sadece yüreğimi dingin tutmaya çalışarak, yaşayan ve hayatıma karışmış tüm ölülerin taşları arasından çıkış yolunu yürüyorum.